

รายงานผลสัมฤทธิ์

การดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ได้รับการสนับสนุนจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
สำหรับงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

รายงานผลสัมฤทธิ์ การดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ได้รับการสนับสนุนจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
สำหรับงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

คำนำ

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมทุนมนุษย์เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ จึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์รองรับ 2 ประเด็น คือ ประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดช่วงชีวิตในมิติที่หลากหลายตามลักษณะของช่วงวัยเป็นสำคัญ นับตั้งแต่ ช่วงการตั้งครรภ์จนถึงปฐมวัย ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ช่วงวัยแรงงาน และช่วงผู้สูงอายุ คู่ขนานไปกับประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และความหลากหลายทางปัญญาของมนุษย์ กอปรกับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563 – 2565 ได้กำหนดแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์ไว้ว่า การพัฒนากำลังคน ยุกระดับสถาบันความรู้ และระบบนิเวศด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม

การจะบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งหน่วยวิจัยต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงสนับสนุนและให้ทุนวิจัยแก่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นจำนวน 2,960,000 บาท เพื่อดำเนินการวิจัย 5 โครงการ ได้แก่ โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ผลที่ได้ในปีนี้ คือ ผลทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการในสถานศึกษา โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ผลที่ได้ในปีนี้ คือ รูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ใน 3 ลักษณะชุมชน (เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และท่องเที่ยว) ซึ่งโครงการที่ 1 และ 2 เป็นโครงการต่อเนื่อง 2 ปีต่อจากปีงบประมาณ พ.ศ.2564 โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ผลที่ได้ในปีนี้ คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานปัจจุบัน และข้อมูลค่าพื้นฐาน (Baselines) ของค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานในทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต 3 ทักษะ ได้แก่ ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) ความฉลาดรู้ (Literacy) และการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ของช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ผลที่ได้ในปีนี้ คือ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น รวมถึงแนวทางการพัฒนาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล และโครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ผลที่ได้ในปีนี้ คือ องค์ประกอบการจัดการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสร้างการเรียนรู้ที่บ้าน และด้านการเป็นอาสาสมัคร

บัดนี้ การดำเนินงานของทั้ง 5 โครงการดังกล่าวได้เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงใคร่ขอขอบคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ผู้ประสานงานกองทุน รวมถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโครงการวิจัยทั้ง 5 โครงการ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หน่วยงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องจะนำข้อมูลที่ได้

จากงานวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในเชิงบวกต่อภาคการศึกษา อันจะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้นของคนในทุกช่วงวัย เพื่อจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ดีขึ้นผ่านระบบการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพของประเทศ ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลก และประการสำคัญ ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในอนาคตต่อไป

(นายสวัสดิ์ ภูทอง)

รองเลขาธิการสภาการศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 5 โครงการ รวม 2,960,000 บาท โดยทั้ง 5 โครงการไม่มีแผนงานหรือโครงการย่อย สรุปผลการวิจัยแต่ละโครงการมีดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 เป็นการดำเนินการในระยะที่ 2 ของโครงการ ซึ่งเป็นการต่อยอดผลการวิจัยที่ได้จากระยะที่ 1 คือ การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติ ภายใต้บริบทแตกต่างหลากหลาย โดยในระยะที่ 2 นี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ คือ (1) การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และ (2) การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในระยะที่ 1 มีจำนวน 11 แห่ง จาก 3 สังกัด โดยมีสถานศึกษาที่พร้อมเป็นต้นแบบขยายผลในระยะที่ 2 จำนวน 8 แห่ง และมีสถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการทดลองนำร่องจำนวน 47 แห่ง ซึ่งผลการทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษามี 4 แนวทาง ได้แก่ **แนวทางที่ 1** แบบ พา-ทำ และมีส่วนร่วม เน้นผู้บริหารนำและทำด้วย ร่วมคิดร่วมทำ การบริหารที่ลดขั้นตอน บุคลากรทั้งระบบ การแบ่งปัน: ยิงให้ยิงได้ และการสร้างโอกาสการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจ **แนวทางที่ 2** แบบเน้นความเป็น DOE จังหวัด ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Sandbox) วิเคราะห์ฐานทุน กำหนด DOL (Desired Outcome of Learner) ของสถานศึกษานำไปสู่การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา **แนวทางที่ 3** แบบใช้ OKRs Master Team การถ่ายทอดนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้ OKRs (Objective and Key Results) เป็นเครื่องมือในการตั้งเป้าหมายและวัดผลความสำเร็จของสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะจากผู้เชี่ยวชาญ และ**แนวทางที่ 4** แบบให้แนวคิดและประชุมติดตาม เน้นการถ่ายทอดแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการ และใช้การประชุมติดตามความก้าวหน้าในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของตนเอง

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ (1) **ระดับนโยบาย** แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ควรศึกษามาตราฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561และนำกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทุกระดับและประเภทการศึกษา และมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมเพื่อยกย่อง และถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และเป็นการเสริมแรงให้โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีได้เป็นสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ต่อไป รวมถึง ควรพิจารณาการจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นการเฉพาะเรื่อง โดยพิจารณาตามความต้องการจำเป็นที่แตกต่างของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ส่วนที่ 2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรขับเคลื่อนมาตราฐานการศึกษาของชาติตามแผนการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ พ.ศ. 2566-2567 อย่างต่อเนื่อง จริงจัง มีการกำกับติดตามและรายงานผลการปฏิบัติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลไปปรับปรุงพัฒนา ควบคู่กับการวิจัยเป็นฐานโดยมุ่งเน้นที่การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมกับ

สถานศึกษาโดยตรง และควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง **(2) ระดับปฏิบัติ** แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หน่วยงานต้นสังกัดระดับภาค ระดับพื้นที่ สำนักงานการศึกษา ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานของหน่วยต่าง ๆ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมในการดูแลช่วยเหลือ สนับสนุน และสะท้อนผลการประเมินผลในภาพรวมการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ ควรมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และการสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่กำหนด และหาวิธีการให้ความช่วยเหลือเพื่อการปรับเปลี่ยนการทำงานได้อย่างเหมาะสม โดยอาจจัดให้มีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ควรส่งเสริมสนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับมีความเข้าใจและเห็นแนวทางการทำงานพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน เป็นการเตรียมความพร้อมบุคลากรให้มีความตระหนัก ความเข้าใจการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ จนสามารถเชื่อมโยงสู่ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ควรส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยศึกษานิเทศก์ในระดับพื้นที่รับหน้าที่เป็นแกนนำในการรวบรวมสมาชิก และควรมีบทบาทในการเป็นที่เลี้ยง/โค้ช ในการให้คำแนะนำ ปรีกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางวิชาการ ส่วนที่ 2 มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ควรมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการ การวิจัยร่วมกับสถานศึกษา เพื่อการยกระดับคุณภาพ ประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา และเผยแพร่ผลการวิจัยสู่สาธารณะ รวมทั้งพิจารณาเปิดหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาทักษะ (Upskill) และสร้างทักษะใหม่ (Reskill) ให้กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการพัฒนา และความจำเป็นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และ **(3) ระดับสถานศึกษา** ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติงานประจำปี งาน และกิจกรรมหลักสูตร การประเมินผลผู้เรียน และการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เหมาะสมกับบริบท อัตลักษณ์ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ใช้นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น คล่องตัว บูรณาการการทำงาน โดยผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเพื่อสร้างให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ มุมมอง พฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา ควรเป็นผู้สะท้อนผลการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรค และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบาย และผู้มีส่วนได้เสียรับทราบ เพื่อช่วยกันปรับปรุงพัฒนาทั้งระบบ ควรมีการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของครู ผู้เรียน และชุมชน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการเรียนรู้ หมายรวมทั้งงบประมาณสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งอาจจะต้องวางระบบการจัดสรรงบประมาณ แนวใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับสภาพการพัฒนา และบริบทพื้นที่ และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง โดยต้องจัดสิ่งต่าง ๆ สนับสนุนทั้งด้านสื่อเทคโนโลยี สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายในและต่างประเทศ ทั้งเครือข่ายที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ในศาสตร์/สาขานั้น ๆ พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการต่าง ๆ การสอนทักษะกระบวนการ และการพัฒนาทักษะการสอนของครู ผู้สอน สำหรับการสนับสนุนการทำงาน of โรงเรียนในด้านต่าง ๆ รวมถึง ควรส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น

บุคลากรที่สำคัญอีกคนหนึ่ง คือ ครูผู้สอน ควรสนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ โดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่มีการแลกเปลี่ยนวิธีสอนและสะท้อนผลการสอนร่วมกับครือมืออาชีพเพื่อการพัฒนาการสอน จัดระบบการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ครู ตลอดจนปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามผล และการเก็บข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้ของครู ให้ได้ข้อมูลที่สนับสนุนตามความเป็นจริงและเป็นปัจจุบัน

โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 เป็นการดำเนินการในระยะที่ 2 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในชุมชน 3 ลักษณะ คือ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ในชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนประกอบด้วยสมาชิกสำคัญ 5 หน่วย คือ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน ซึ่ง 2 หน่วยหลังนี้นับเป็นบริบทแวดล้อมที่สำคัญ แต่หากพิจารณาในมุมมองของฝ่ายจัดการศึกษาที่เน้นผู้สอน เนื้อหา/วิธีการสอน และสถานศึกษา โดยนับเป็นฝ่ายผู้จัดให้ (Provider) และมีผู้เรียนเป็นผู้รับ (Recipient) ทั้งนี้ มีผู้ปกครองและชุมชนเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) โดยทั้ง 3 ฝ่ายนี้ต่างก็มีเป้าหมายในมุมมองของตนเองที่แตกต่างกัน จึงทำให้ลำดับความสัมพันธ์มีความซับซ้อน แตกต่างไปจากระบบนิเวศการเรียนรู้ อันนำไปสู่บทบาทหน้าที่ ที่ทับซ้อน คลุมเครือ แต่ในแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยสนับสนุนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ (1) การเปลี่ยนกรอบความคิด (2) ความพร้อมของบุคลากร/องค์กร (3) สิ่งแวดล้อม /เทคโนโลยียุคใหม่ (4) วิธีการเรียนรู้/เนื้อหาการเรียนรู้ (5) วัฒนธรรมการเรียนรู้/ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม และ (6) ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย รูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกและบริบทของระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้นำเข้าองค์ประกอบ/ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ไว้ดีแล้ว แต่จากการศึกษาในครั้งนี้ ยังพบว่า มีประเด็นที่ขาดไปหากพิจารณาจากทฤษฎีระบบนิเวศ นั่นคือ ระบบลำดับเวลา อันแสดงประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือในชีวิตของผู้เรียน ซึ่งควรที่จะเพิ่มใน “รูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกและบริบทของระบบนิเวศการเรียนรู้” ในฐานะบริบทของชุมชนที่รายล้อมผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้สอนซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยิ่ง

โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น (2) เพื่อสร้างและพัฒนาแบบทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่นตามบริบทของประเทศไทย (3) เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลคะแนนทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย และ (4) เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นสำคัญ

ผลการวิจัยที่ได้ พบว่า ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น 5 อันดับแรก คือ (1) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) (2) ความฉลาดรู้ (Literacy) (3) การเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active Learner) (4) การเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) และอันดับ 5 มี 2 ทักษะ คือ การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และ

ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ 3 ทักษะคือ ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) (2) ความฉลาดรู้ (Literacy) และ (3) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) โดยได้มีการสร้างและพัฒนาแบบทดสอบรายทักษะที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยสำหรับวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) และวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) เพื่อนำแบบทดสอบรายทักษะที่ได้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลผ่านแบบทดสอบออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างอันได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำหรับช่วงวัยเรียน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สำหรับช่วงวัยรุ่น ใน 5 พื้นที่ ได้แก่ เชียงใหม่ ชลบุรี นครราชสีมา สงขลา และกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวน 3,472 คน สำหรับช่วงวัยเรียน และ 3,423 คนสำหรับช่วงวัยรุ่น รวมทั้งสิ้น 6,895 คน ถือว่าได้ข้อมูลเกินเป้าหมายแผนการเก็บข้อมูลซึ่งตั้งไว้ช่วงวัยละ 2,000 คน รวม 4,000 คน

นอกจากนี้แล้ว ผลการวิจัยยังพบว่า ช่วงวัยเรียนผลประเมินความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และ ความฉลาดรู้ (Literacy) ส่วนใหญ่ที่อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ผลการประเมินส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ถึงระดับปานกลาง ช่วงวัยรุ่นผลประเมินความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) ส่วนใหญ่ที่อยู่ในระดับดี ความฉลาดรู้ (Literacy) ผลการประเมินส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ถึงระดับปานกลาง การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ผลประเมินส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษากับค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานทั้ง 3 ทักษะของ 2 ช่วงวัย พบว่า ตัวแปรสถานศึกษา ได้แก่ สังกัดที่ตั้ง ขนาด และตัวแปรสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย ต่างส่งผลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานของทั้ง 3 ทักษะ ขณะที่ ตัวแปรด้านเพศ พบว่า เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานสูงกว่าเพศชายในทุกทักษะและทั้ง 2 ช่วงวัย โดยในความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) อาจมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด ขณะที่อีก 2 ทักษะสามารถเห็นถึงช่องว่างระหว่างเพศได้ชัดเจน ในส่วนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ทักษะ พบว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตของคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่นที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ มี 3 มิติ คือ **ด้านทรัพยากรทางการศึกษา** มี 2 แนวทาง คือ (1) สนับสนุนงบประมาณเพื่อการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตให้แก่สถานศึกษา โดยหน่วยงานระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการงบประมาณให้แก่สถานศึกษา ควรคำนึงถึงความแตกต่างของตัวแปรสถานศึกษา ได้แก่ สังกัดที่ตั้งใน/นอกอำเภอเมือง และขนาดของสถานศึกษา (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาผ่านช่องทางที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน โดยหน่วยงานระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาของผู้เรียน ควรคำนึงถึงความแตกต่างของตัวแปรช่วงวัย และระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือน **ด้านการจัดการเรียนรู้** มี 2 แนวทาง คือ (1) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต โดยหน่วยงานระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงความแตกต่างของตัวแปร ช่วงวัย และอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ (2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลสนับสนุนการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตระดับบุคคล เพื่อสะท้อนภาพค่าพื้นฐาน (Baselines) ปัจจุบันของประเทศในทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต 3 ทักษะของคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น โดยหน่วยงานระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ ควรบูรณาการการทำงานร่วมกัน **ด้านระบบนิเวศของครอบครัว** มี 2 แนวทาง คือ (1) สนับสนุนการจัดทำแผนที่ครัวเรือนเป้าหมายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต โดยหน่วยงานระดับนโยบาย ควรใช้ความแตกต่างของตัวแปร ระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือน เป็นเกณฑ์เริ่มต้น และ (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน โดยหน่วยงานระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทักษะ ดำเนินการโดยคำนึงถึงความแตกต่างของตัวแปร จำนวนพี่น้องในครอบครัว และกิจกรรมยามว่าง

โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการสังเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานที่ทำงานด้านผู้สูงอายุทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ผลการวิจัย พบว่า ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล มี 10 ทักษะ คือ

- (1) ทักษะการวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การมีกรอบคิดในทางพัฒนา (Growth Mindset) การวิเคราะห์ตนเอง การออกแบบแผนเพื่อพัฒนาตนเอง และการสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง
- (2) ทักษะทางสุขภาพ ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การเข้าถึงการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลง ความเห็นคุณค่าในตนเอง การมีความฉลาดทางอารมณ์ การมีทักษะในการฟื้นฟู และความสามารถในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ในการดูแลสุขภาพ (3) ทักษะการรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การพูด การฟัง การอ่าน การเขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การฟังและอ่านภาษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การคำนวณพื้นฐานและการคำนวณที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และการสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและบันทึกผลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ (4) ทักษะการวางแผนและการจัดการเงิน ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม การจัดการการเงินในแต่ละวัน การทำบัญชีรับ-จ่าย การวางแผนและการออมเงิน การทำธุรกรรมการเงินแบบดิจิทัล และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุและการทำพินัยกรรม (5) ทักษะทางด้านสื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยี และดิจิทัล ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูล สารสนเทศ และการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง (6) ทักษะการใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้านอย่างปลอดภัย ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ในการเช่า ซื้อ หรือการเช่าพักอาศัยในที่พักอาศัยรูปแบบต่าง ๆ หมู่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เมื่ออยู่ภายนอกบ้าน ความสามารถในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ความรู้เกี่ยวกับการได้รับการอุดหนุนในการเดินทาง ความรู้และความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่และสถานที่สาธารณะ การป้องกันตนเองจากการถูกทำร้ายและการเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน ความเข้าใจในเรื่องลักษณะของบ้าน ผลิตภัณฑ์และเครื่องใช้ภายในบ้านที่ใช้หลักการออกแบบอย่างเท่าเทียม และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ (Universal Design) และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน (7) ทักษะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้ ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีตามกฎหมาย การดำรงตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม การมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน ใช้ศักยภาพของตัวเองที่มีอยู่ช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคมอย่างสม่ำเสมอ การไม่นิ่งดูตายต่อปัญหา โดยไม่นิ่งดูตายต่อปัญหา และการมีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม (8) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ การมีความสามารถในการเรียนรู้ การมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการมีความสามารถในการสื่อสาร (9) ทักษะการใช้ชีวิตในสังคม ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ ความสามารถในการวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมตัวก่อนเกษียณในการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามความสนใจ การเรียนรู้ระหว่างวัยและการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว

การประนีประนอมต่อรองกับคนรุ่นใหม่ การเข้าสังคมโดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในชุมชน การมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ ในชุมชน และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ และ (10) ทักษะเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ ลักษณะทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะ คือ การมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ความสามารถในการวางแผนเพื่อการพัฒนาตนเองสำหรับการทำงาน พิเศษ การทำงานต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนอาชีพใหม่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ พื้นฐานเพื่อการทำงาน ความสามารถในการการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ ความสามารถในการใช้อุปกรณ์สำนักงาน ความสามารถในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อรองรับการทำงานจากบ้าน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต ความสามารถในการคิดเพื่อพัฒนาการทำงาน ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถในการทำงานหลายอาชีพ การป้องกันความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ ความสามารถในการปรับตัวกับงานอาชีพเดิมและอาชีพใหม่ และการป้องกันความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ

สำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ประการ คือ (1) รัฐควรกำหนดให้มีคณะกรรมการที่มีรูปแบบเป็นคณะกรรมการอิสระ โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการจากบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ (2) รัฐควรกำหนดกลไกตัวแทนเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะเพื่อชีวิตและการทำงานของผู้สูงอายุ (3) รัฐควรจัดทำระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ และฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ (4) รัฐควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นตลอดช่วงชีวิต (5) ควรวางแผนปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัลให้เป็นรูปธรรม (6) รัฐควรเร่งกำหนดนโยบายด้านความเป็นธรรมทางดิจิทัลสำหรับคนทุกช่วงวัย เน้นในกลุ่มผู้สูงอายุ และ (7) รัฐควรกำหนดนโยบาย กลไก มาตรการในการเสริมสร้าง พัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล และควรเตรียมความพร้อมให้แก่คนทุกช่วงวัยในการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย

โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย และ (3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย โดยเครื่องมือในการเก็บข้อมูลมี 4 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย จำนวน 2 ชุด แบ่งเป็น สำหรับครู/พี่เลี้ยงเด็ก 1 ชุด และสำหรับผู้ปกครอง 1 ชุด และ 2) แบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย จำนวน 2 ชุด แบ่งเป็น สำหรับผู้บริหาร/ครู/พี่เลี้ยงเด็ก 1 ชุด และ สำหรับผู้ปกครอง 1 ชุด เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครูครูพี่เลี้ยง และพ่อแม่ผู้ปกครอง ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยที่ได้ คือ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยด้านการส่งเสริมพ่อแม่ผู้ปกครอง โดยมีหลักการสำคัญคือ พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการพัฒนาให้เด็กปฐมวัยเติบโตอย่างสมวัย ด้วยการช่วยเหลือดูแล ปกป้องจากอันตราย ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการสื่อสาร ด้านการอบรมเลี้ยงดู

เด็กและสร้างการเรียนรู้ที่บ้าน และด้านการเป็นอาสาสมัคร โดยควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และคนในชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อไป สำหรับเงื่อนไขและปัจจัยความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมใน 3 ส่วน คือ ด้านนโยบาย ด้านหลักสูตร ด้านผู้บริหารและครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก

สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มี 5 ข้อ คือ (1) ควรกำหนดให้การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองบรรจุอยู่ในแผนและนโยบายการศึกษาของทุกสังกัด โดยกำหนดเป็นแผนงานหรือกลยุทธ์ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือของหน่วยงานต้นสังกัด (2) ควรกำหนดให้มีรายวิชาในหลักสูตรสำหรับครูปฐมวัยที่สร้างความตระหนักหรือให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้บ้านและโรงเรียนมีส่วนร่วมกันมากขึ้น (3) ควรเน้นบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จำเป็นต่อการศึกษานอกระบบในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยกำหนดวัตถุประสงค์หนึ่งที่เน้นการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง (4) ควรฝึกอบรมให้แก่ผู้บริหาร ครูและครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อให้มีความรู้และมีวิธีการที่ถูกต้องในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการศึกษา และ (5) ควรมีนโยบายรองรับเกี่ยวกับการปิดโรงเรียนและการศึกษาทางไกล และจำเป็นต้องคำนึงถึงศักยภาพของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่แตกต่างกันในการช่วยให้บุตรหลานเรียนรู้

บทคัดย่อ

ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 5 โครงการ คือ 1) โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ (1) การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และ (2) การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ผลวิจัย พบว่า มีสถานศึกษาที่เข้าร่วมการนำร่อง จำนวน 47 แห่ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัยมี 4 แนวทาง 2) โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ใน 3 ชุมชน คือ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว ผลวิจัย พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกและบริบทของระบบนิเวศการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง สถานศึกษา ชุมชน และระบบลำดับเวลา 3) โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น (2) เพื่อสร้างและพัฒนาแบบทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย (3) เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลคะแนนทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย และ (4) เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ผลวิจัย พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อการออกแบบนโยบายการส่งเสริมทักษะมี 4 ด้าน คือ ด้านเพศ ด้านสถานศึกษา ด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และด้านพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ในการออกแบบนโยบายส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ควรคำนึงถึงความต้องการ ความจำเป็น และความแตกต่างระหว่างช่วงวัย โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัย 3 ด้าน 4) โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ วัตถุประสงค์ (1) ศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล (2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล ผลวิจัยพบว่า มี 10 ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัย 7 ข้อ และ 5) โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย และ (3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ผลวิจัยพบว่า องค์ประกอบรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย มี 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการสื่อสาร ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสร้างการเรียนรู้ที่บ้าน และด้านการเป็นอาสาสมัคร และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัย 5 ข้อ

Abstract

In 2022, Office of the Education Council (ONEC) received funds from Thailand Science Research and Innovation (TSRI) for 5 research projects. The first one is a project on ‘Development of Management Innovations which Affect Implementation of the National Education Standards’ of which objectives are piloting the management innovations in similar contexts and producing a policy recommendation on implementation of the National Education Standards. The project outputs consist of 47 institutes participating in the pilot project and 4 recommendations on the implementation.

Secondly, a project on ‘Models of Learning Ecosystem Management for ‘Developing to Thais 4.0’ aims to study and develop models of learning ecosystem which can promote students in agricultural, industrial and touristic communities according to the National Education Standards (A.D. 2018). As a result, it found models of member relationships and learning ecosystem contexts which include learners, teachers, parents, schools, communities and chronological systems.

The third one is a survey project on ‘Future Skills of Thai Learners at Learning and Adolescents Age Responding to the Learning Development Goals of Master Plan under the National Strategy’. Its objectives are as followed: (1) to study Thai schoolers and adolescents’ future skills; (2) to create and develop future skill assessments in Thai context; (3) to analyse and evaluate the targets’ future skills; and lastly (4) to produce a policy recommendation on Thai schoolers and adolescents’ future skills promotion. The research found that the policy and a budget allocation should consider differences between age groups and learners’ need based on 4 major factors: gender, educational institution, social and economic background as well as academic background and learning facilities. This leads to the policy recommendation which includes 3 aspects to promote future skills.

Next project is ‘A Study of Skills and Competencies Necessary for the Elderly in the Digital Age Era to Support Aging Society with Quality’. Its objectives are to study necessary skills and competencies for Thai elderly in the digital age and to present a guideline for their development. The project findings are 10 important skills and competencies along with a policy recommendation which summarises 7 major points from the research.

The last project is on ‘Development of a Participatory Learning Management Model of Early Childhood Development Centre in Thailand’. There are 3 objectives: (1) to study and analyse participatory learning management models of early childhood development centres in Thailand; (2) to develop the participatory learning management model; and (3) to produce a policy recommendation on the participatory learning management in Thai early childhood development centres. It found 3 components of the participatory learning management model: communication, parenting and home-based learning and volunteering. Additionally, 5 issues are proposed in its policy recommendation.

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำเร็จลุล่วงด้วยดีนั้น สำนักงานฯ ขอขอบคุณกองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หน่วยงานผู้พิจารณาในการจัดสรรเงินกองทุนให้แก่สำนักงานฯ ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในหลากหลายด้าน และหลากหลายสถาบันที่กรุณาให้คำปรึกษา คำชี้แนะในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ พิจารณาชุดเครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึง พิจารณากลับกรองร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ในแต่ละโครงการที่ได้ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 นี้ นับตั้งแต่โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลกระทบต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ที่มี ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก ศ.ดร.บงอร เสรีรัตน์ และ ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้คำชี้แนะและกลับกรองโครงการ โครงการศึกษารูปแบบการจัดการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ที่มี นางอรนุช มั่งมีสุขศิริ และรศ.ดร.จูนี เทียนไทย เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาชุดเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 3 ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตของช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น และกลับกรองร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ ซึ่งได้แก่ ศ.ดร.บงอร เสรีรัตน์ รศ.ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ ดร.วิเชียร เกตุสิงห์ ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี และ ผศ.ดร.กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีนางสาวกอบกุล กว้างชวน นางณัฐกฤตา พิงสุข และ รศ.ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณากลับกรองร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ และโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผศ.ดร.ธิดารัตน์ ตันนิรัตน์ ผศ.ดร.อนงค์นารถ ยิ้มช้าง ผศ.ปิ่นฐษรณธ์ จารุชัยนิวัฒน์ ผศ.ดร.กันตวรรณ มีสมสาร ดร.ดวงกมล จงเจริญ นางสาวพิกุล กันทะวัง ดร. สิริธัมม อุดมธรรมมานุภาพ นางกุลธิดา ปัญญาจิรวุฒิ นางวิลาวรรณ แก่นจันทร์ และ นายชัยธวัช มหาทำนุโชค ที่ให้คำชี้แนะและร่วมกลับกรองร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ นอกจากนี้แล้ว ขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกสังกัด สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด รวมถึง ผู้ประสานในระดับพื้นที่อีกหลายท่าน ตลอดจนความร่วมมืออย่างดียิ่งจากหน่วยงานในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่กรุณาให้ความช่วยเหลือที่อาจกล่าวได้ไม่ครบถ้วน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในปีนี้จะถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคการศึกษา และมีใช้ภาคการศึกษา รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งคุณประโยชน์เหล่านี้ล้วนจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้เรียนทุกช่วงวัย และภาคศึกษาให้ดียิ่งขึ้น สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

คณะนักวิจัยและคณะประสานแผนงานวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ค
บทคัดย่อ	ญ
Abstract	ฎ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฏ
สารบัญ	ฐ
สารบัญรูปภาพ	ฑ
สารบัญตาราง	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 วิธีการดำเนินงาน.....	25
บทที่ 3 ผลการศึกษา.....	39
บทที่ 4 สรุปผลและอภิปรายผล.....	75
เอกสารอ้างอิง.....	127
ภาคผนวก.....	129

สารบัญรูปร่าง

		หน้า
รูปร่างที่ 1	กระบวนการรับข้อเสนอโครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565	29
รูปร่างที่ 2	กระบวนการติดตามและตรวจสอบความถูกต้องผลการเบิกจ่ายและตรวจสอบรายการ ผูกพันคงค้างของแผนงาน/ โครงการ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565	32
รูปร่างที่ 3	ตัวอย่างการรายงานฐานะเงินงบประมาณของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565	33
รูปร่างที่ 4	ผังความเชื่อมโยงของแผนงานด้าน ววน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 กับพันธกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	41

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	รายละเอียดงบประมาณรายจ่ายเงินงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้รับจัดสรรจากสำนักงานงบประมาณ จำแนกตามแผนงาน	25
ตารางที่ 2	รายละเอียดงบประมาณรายจ่ายเงินงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำแนกตามแผนงาน	27
ตารางที่ 3	รายละเอียดแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำแนกงวดการจ่ายเงินของกองทุน ววน.	28
ตารางที่ 4	รายละเอียดเงินที่ได้รับจากสำนักงาน สกสว. และรายจ่ายจริง ในภาพรวม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	34
ตารางที่ 5	รายละเอียดเงินที่ได้รับจากสำนักงาน สกสว. และรายจ่ายจริง จำแนกรายแผนงาน/โครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	35

1. วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (ปีงบประมาณ พ.ศ.2565)

วิสัยทัศน์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นองค์กรนำขับเคลื่อนการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันสู่เวทีโลก

พันธกิจ

1. จัดทำและขับเคลื่อนนโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา และการมีงานทำ
2. ดำเนินงานวิจัย และส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยเพื่อจัดทำพัฒนานโยบาย แผน และมาตรฐาน ด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ
3. ดำเนินงานติดตาม ประเมินผล และพัฒนาระบบประเมินผลด้านการจัดการศึกษา และการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์
4. ดำเนินงานเกี่ยวกับกฎหมายด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำและขับเคลื่อนด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
6. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล

โครงสร้าง ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษามีการจัดโครงสร้างภายในหน่วยงาน โดยแบ่งออกเป็น 7 สำนัก 2 กลุ่ม ได้แก่ สำนักอำนวยการ สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักประเมินผลการจัดการ ศึกษาสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย สำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ สำนักสื่อสารองค์กร และ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และกลุ่มตรวจสอบภายใน โดยมีคณะผู้บริหารและปฏิบัติงานรวมทั้งสิ้น 190 คน

2. ยุทธศาสตร์ชาติที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานด้าน ววน. ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

(โปรดเลือกเฉพาะยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของท่าน)

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง**
เพื่อบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับและทุกมิติ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน**
เน้นการยกระดับศักยภาพในหลากหลายมิติควบคู่กับการขยายโอกาสของประเทศไทยในเวทีโลก
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์**
คนไทยในอนาคต มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และมีคุณธรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม**
สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและ สังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ

- ❑ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
คำนึงถึงความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน
ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านมาตรการต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ต่อความยั่งยืน
- ❑ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ
การปรับเปลี่ยนภาครัฐ ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม”

3. วงเงินงบประมาณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) ที่ได้รับจัดสรรในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รวม 2,960,000 บาท (สองล้านเก้าแสนหกหมื่นบาทถ้วน) และโปรดระบุโครงการให้สอดคล้องกับแพลตฟอร์มของแผน ววน.

โปรแกรมตามแผน ววน.	ชื่อแผนงานที่ได้รับอนุมัติ	งบประมาณ (บาท)
แพลตฟอร์ม 2 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม	โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ (ต่อเนื่อง 2 ปี)	1,200,000
แพลตฟอร์ม 2 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม	โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 (ต่อเนื่อง 2 ปี)	600,000
แพลตฟอร์ม 1 การพัฒนากำลังคน ยกระดับสถาบันความรู้ และระบบนิเวศด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	400,000
แพลตฟอร์ม 2 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม	โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ	400,000
แพลตฟอร์ม 1 การพัฒนากำลังคน ยกระดับสถาบันความรู้ และระบบนิเวศด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย	360,000
รวมทั้งสิ้น		2,960,000

4. รายละเอียดรายแผนงาน

ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 5 โครงการ รวม 2,960,000 บาท โดยทั้ง 5 โครงการไม่มีแผนงานหรือโครงการย่อย รายละเอียดดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี งบประมาณ 1,200,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี งบประมาณ 600,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 360,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66) สำหรับรายละเอียดของแต่ละโครงการมีดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี ปีนี้เป็นปีที่ 2 งบประมาณ 1,200,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค. 65 - มี.ค. 66)

1. ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ตามบทบาท ภารกิจที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 เป็นมาตรฐานที่เน้นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาชาติ (Desired Outcomes of Education: DOE) ซึ่งเป็นคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนานำประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งคนไทย 4.0 จะต้องธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลกนั้นคือ เป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะขั้นต่ำ 3 ด้าน คือ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยมีคุณธรรมและค่านิยมร่วมเป็นฐาน มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ได้นำไปใช้เป็นกรอบในกำหนดดำเนินการจัดทำมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา การกำกับ ติดตาม การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องนำมาตรฐานการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

การจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนของทุกหน่วยงานด้านการศึกษาจึงต้องพัฒนาและเชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ แก่ผู้เรียน

ในทุกกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้ ประสบผลสำเร็จ มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ อย่างไรก็ตามหากพิจารณา จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา จะพบข้อมูลที่บ่งชี้ว่าคุณภาพของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ไม่ว่าจะเป็นผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ซึ่งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติทำการประเมินทุกปี ผลปรากฏว่า ผู้เรียนในทุกระดับได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาต่างประเทศมี คะแนนต่ำที่สุด รวมทั้งการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานาชาติ (PISA) ซึ่ง OECD ประเมินทุกช่วง 3 ปี พบว่า ผู้เรียนของไทยได้คะแนนด้านการอ่าน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาโดยตลอด ต่างจากประเทศที่มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างจริงจังจนทำคะแนนสูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก อาทิ สิงคโปร์ เกาหลี ญี่ปุ่น เป็นต้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ศึกษาเปรียบเทียบสถานะการศึกษาของประเทศไทยกับ นานาชาติ โดยใช้ดัชนีของสถาบัน IMD ที่ได้จัดอันดับการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ 63 เขตเศรษฐกิจ ซึ่งใช้ข้อมูลสถิติและข้อมูลทุติยภูมิจากองค์กรระหว่างประเทศ อาทิ OECD, UNESCO, World Bank, UN, IMF และข้อมูล จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร (Survey Data) พบว่า ในปี 2564 ไทยอยู่ในอันดับที่ 28 จาก 63 เขต เศรษฐกิจ ด้วยคะแนน 72.519 มีอันดับดีขึ้น 1 อันดับ จากปี 2563 เมื่อพิจารณาด้านการศึกษา ไทยอยู่ใน อันดับ 56 มีอันดับลดลง 1 อันดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2563 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ 10 ปี ที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยมีสมรรถนะด้านการศึกษาตกลง จากอันดับที่ 51 ในปี 2554 เป็นอันดับที่ 56 ในปี 2564 ลดลงถึง 10 อันดับ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า ไทยมีอันดับ ต่ำกว่าเพียง 3 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย อินเดีย และฟิลิปปินส์สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยที่ถดถอยลง และคนไทยในอนาคตอาจไม่พร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายของการดำรงชีวิตอยู่ในโลกศตวรรษที่ 21

มาตรฐานการศึกษาของชาตินับเป็นความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของความพยายามในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติที่เทียบเคียงได้กับหลายประเทศ แต่โจทย์ใหญ่สำหรับประเทศไทยคือ จะนำกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษานี้ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาได้อย่างไร สถานศึกษาควรมีนวัตกรรมการบริหารและจัดการศึกษาอย่างไรที่จะเอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลและเกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติซึ่งการดำเนินการดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษา นับเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นคนกลางในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา และนวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษาเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาและสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงานต่าง ๆ ช่วย เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดผลแก่ผู้เรียนในทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้ประสบ ผลสำเร็จ มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ ด้วยความสำคัญดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงจัดทำโครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่หลากหลาย เป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 สู่การปฏิบัติในบริบทที่หลากหลาย
2. เพื่อทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน
3. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

3. ขอบเขตของการดำเนินงาน

3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ภาควิชาเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนานวัตกรรม

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (ปี 2564) กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาต้นแบบ ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยคัดเลือกสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการของสถานศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสถานศึกษาที่คัดเลือกต้องมีบริบทแตกต่าง หลากหลาย ได้แก่ สังกัด (สพฐ. สด. กทม.) ระดับการศึกษา (ประถม มัธยม) ขนาดของโรงเรียน (เล็ก กลาง ใหญ่ ใหญ่พิเศษ) ภูมิภาค (ใต้ เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลาง) พื้นที่ตั้ง (ในเมือง นอกเมือง) และลักษณะการบริหารจัดการของสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 11 แห่ง ประกอบไปด้วย 1) สถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ จำนวน 2 แห่ง 2) สถานศึกษาในจังหวัดเชียงราย จำนวน 4 แห่ง 3) สถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1 แห่ง 4) สถานศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 แห่ง 5) สถานศึกษาในจังหวัดระยอง จำนวน 1 แห่ง และ 6) สถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 แห่ง

ระยะที่ 2 (ปี 2565) กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการ สถานศึกษา ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับสถานศึกษาต้นแบบ และมีความสนใจในการนำนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาของสถานศึกษาต้นแบบในระยะที่ 1 ไปทดลอง ปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพบริบท อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และ ความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น ชุมชน เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ มีสถานศึกษาต้นแบบที่พร้อมจะนำร่องนวัตกรรม จำนวน 8 แห่ง และสถานศึกษาทดลองนำร่องนวัตกรรม จำนวน 47 แห่ง ทั่วประเทศ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา (ระยะที่ 2) การทำวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะ

- 1) วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาของสถานศึกษาต้นแบบไปยังสถานศึกษาทดลองนำร่อง
- 2) ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู ผู้บริหาร ชุมชน และอื่น ๆ
- 3) ปัญหา ข้อท้าทาย และแนวทางการแก้ไข
- 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไข

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน จำนวน 2 ปี โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 (ต.ค. 2563-ก.ย. 2564) การศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาต้นแบบที่มีบริบทแตกต่างหลากหลาย จำนวน 11 แห่ง และระยะที่ 2 (ต.ค. 2564-มี.ค. 2566) การทดลองนำร่องขยายผลนวัตกรรมการต้นแบบสู่สถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน หรือสถานศึกษาที่น่าสนใจ จำนวน 47 แห่ง ติดตาม และปรับปรุงแผนการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4. นิยามศัพท์

มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ คนไทย 4.0 ที่ธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก เป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1. ผู้เรียนรู้ เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2. ผู้ร่วมสร้างสรรค์ นวัตกรรม เพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และ 3. พลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อสันติสุข โดยผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้พิจารณาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

คุณลักษณะ	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย
ผู้เรียนรู้ (Learner Person) เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี	รักและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ชอบการอ่าน มีความรู้พื้นฐาน ทักษะและสมรรถนะทางภาษา การคำนวณ มีเหตุผล มีนิสัยและ สุขภาพที่ดี มีสุนทรียภาพ ในความงามรอบตัว	รู้จักตนเอง และผู้อื่น มี เป้าหมายและทักษะการเรียนรู้ บริหารจัดการตนเองเป็น มีทักษะชีวิตเพื่อสร้างสุขภาวะ และสร้างงานที่เหมาะสมกับ ช่วงวัย	ชั้นนำการเรียนรู้ด้วยตนเองมีทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความรอบรู้ รู้ทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนา สุขภาวะคุณภาพชีวิตและอาชีพ
ผู้ร่วมสร้างสรรค์ นวัตกรรม (Innovative Co-creator) เพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน	รับผิดชอบในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น มีความรู้ ทักษะ และ สมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัล การคิดสร้างสรรค์ ภาษาอังกฤษ การสื่อสาร และความรู้รอบด้าน ต่าง ๆ	มีทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร รอบรู้ทาง ข้อมูลสารสนเทศและดิจิทัล เพื่อ แก้ ปัญหา การ คิด วิจัย ญาณคิดสร้างสรรค์ นำความคิดสู่การสร้างผลงาน	สามารถแก้ปัญหา สื่อสารเชิงบวก ทักษะข้ามวัฒนธรรมทักษะการ สะท้อนการคิด การวิพากษ์ เพื่อสร้างนวัตกรรม และสามารถ เป็นผู้ประกอบการได้
พลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เพื่อสันติสุข	แยกแยะผิดถูก ปฏิบัติตนตาม สิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นสมาชิก ที่ดีของกลุ่ม มีจิตอาสา รักท้องถิ่น และประเทศ	เชื่อมั่นในความถูกต้อง ยุติธรรม มีจิตประชาธิปไตย มีสำนึกและภาคภูมิใจ ใน ความเป็นไทย และ พลเมืองอาเซียน	เชื่อมั่นในความเท่าเทียม เป็นธรรม มีจิตอาสา กล้าหาญทางจริยธรรม และเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ร่วมสร้างสังคมที่ยั่งยืน

ค่านิยมร่วมและคุณธรรมตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 หมายถึง หลักการ แนวคิด และความเชื่อที่สมาชิกของสังคมหรือกลุ่มยึดถือร่วมกัน เป็นคุณค่าหรือแนวทางในการตัดสินใจ และการดำรงชีวิต

- **วิถีประชาธิปไตย:** การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ปรีชาหาหรือ รับผิดชอบต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง ยึดเสียงข้างมาก โดยเคารพและยอมรับผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน
- **วิถีเท่าเทียมเสมอภาค:** การให้ความสำคัญกับการเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรโดยไม่จำกัด ความสามารถ สถานะทางเศรษฐกิจ เพศ เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรม
- **วิถียั่งยืน:** การให้ความสำคัญกับคุณค่าต่อประโยชน์ส่วนตน สังคม สิ่งแวดล้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว คุณธรรมเป็นคุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม

นวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการ แนวทาง รูปแบบ หรือวิธีการ พัฒนาการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีความใหม่ มีประสิทธิภาพ เหมาะสมตามอัตลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับสภาพบริบท และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน สังคม และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ภายใต้ขอบเขตการบริหารจัดการของสถานศึกษา และเป็นแนวทางที่จะสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

การนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการ แนวทาง หรือวิธีการ ที่สถานศึกษาจัดการศึกษา ดังนี้

- จัดการศึกษาให้เหมาะสมตามอัตลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับสภาพบริบท และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน สังคม และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ
- สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ ยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีเครือข่ายความร่วมมือ มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะทางวิชาชีพ ในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโลกยุคดิจิทัลและโลกอนาคต
- จัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ และจัดส่งรายงานการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามวงจรคุณภาพ (PDCA)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ หมายถึง สิ่งเกิดขึ้นก่อน ระหว่าง และหลัง กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาในโครงการ และส่งผลดี ผลเสีย หรือผลกระทบต่อ การนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านกลยุทธ์ขององค์กร 2. ด้านโครงสร้างองค์กร 3. ด้านระบบการปฏิบัติงาน 4. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 5. ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร 6. ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ และ 7. ด้านค่านิยมร่วม

รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษา หมายถึง สิ่งที่ได้รับการพัฒนาหรือจำลองขึ้น เพื่ออธิบาย โครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบสำคัญ ๆ ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล สัญลักษณ์ และหลักการของระบบที่

จำลองการบริหารจัดการของสถานศึกษาในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการซ้ำ เป็นตัวอย่างสำหรับการเลียนแบบ หรือการถ่ายทอดแบบจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติหรือเป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติการ

การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง การทดลองใช้แนวคิดหรือแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการสถานศึกษาของสถานศึกษาต้นแบบ ในระยะที่ 1 ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน นำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบท อัตลักษณ์ และความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนของสถานศึกษานำร่อง เพื่อพิสูจน์ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561 รวมถึงความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบนวัตกรรมไปขยายผลการดำเนินการในระดับกว้างขึ้นต่อไป

โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0

ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี ปีนี้เป็นปีที่ 2 งบประมาณ 600,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

1. ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

“ระบบนิเวศการเรียนรู้” เป็นคำสำคัญที่ได้ระบุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้สามารถได้รับการพัฒนาและยกระดับได้เต็มศักยภาพและเหมาะสม โดยต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต กอปรกับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564) ก็ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) เช่นเดียวกัน โดยเน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถกำหนดเส้นทางและจังหวะก้าวการเรียนรู้ของตนเอง (Personalized Learning) อย่างมีความหมาย มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติอย่างแท้จริง ตลอดจนมีการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและความพร้อมเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาคนไทยของประเทศนั้น การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้หรือพื้นที่การเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจริงร่วมกับชุมชนจากสถานการณ์จริงของชุมชน โดยไม่รับฟังเพียงแค่การบรรยายเนื้อหาในชั้นเรียนจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง ซึ่งระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีความหมายที่กว้างกว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่ความหมายครอบคลุมรวมถึงสถานที่ปฏิบัติงานทุกที่ในชุมชน สถานศึกษา บ้าน วัด ศาสนสถาน ทรัพยากรในชุมชน ผู้คน เทคโนโลยี กิจกรรมต่าง ๆ ที่คนในชุมชนทำ วัฒนธรรม ฯลฯ ที่มีส่วนหรือส่งผลต่อการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการโครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ดีในชุมชน 3 ลักษณะ ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยว ชุมชนเกษตรกรรม และชุมชนอุตสาหกรรม โดยศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการจัด

ระบบนิเวศการเรียนรู้ของแต่ละชุมชน และได้พัฒนาเป็นรูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงดำเนินการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 โดยการนำรูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ไปศึกษาในสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติที่เล็กที่สุดในระบบการศึกษา ในชุมชนที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกับชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ในชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบหลังจากนำไปใช้จริง จากนั้นนำมาปรับปรุง พัฒนาให้เป็นรูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปขยายผลในชุมชนทั้ง 3 ลักษณะทั่วประเทศได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จากชุมชน 3 ลักษณะ ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยว ชุมชนเกษตรกรรม และชุมชนอุตสาหกรรม

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับคนไทย 4.0 แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่กรณีศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาในชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 และข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

3.2 ด้านพื้นที่

- 1) ขอบเขตกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกแบบเฉพาะเจาะจง เป็นสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างชุมชนเกษตรกรรม คือ โรงเรียนวัดบางปิดล่าง (ราษฎร์สงเคราะห์) อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างชุมชนอุตสาหกรรม คือ โรงเรียนวัดแหลมฉับ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และตัวแทนกลุ่มตัวอย่างชุมชนท่องเที่ยว คือ โรงเรียนบ้านไสไทย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

3.2 ด้านระยะเวลา

เริ่มต้น 1 ตุลาคม 2564 สิ้นสุด 31 มีนาคม 2566

4. นิยามศัพท์

ระบบนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียน ที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

คนไทย 4.0 หมายถึง บุคคล หรือ สมาชิกของชุมชนที่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะขั้นต่ำตามมาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชุมชนเกษตรกรรม หมายถึง ชุมชนที่คนในชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ในงานวิจัยนี้หมายถึง ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ชุมชนอุตสาหกรรม หมายถึง ชุมชนที่อยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรมในรัศมี 5 กิโลเมตร และคนในชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพในนิคมอุตสาหกรรม ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ชุมชนรอบนิคมอุตสาหกรรมแหลมงอบ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ชุมชนท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยวกระแสหลัก และคนในชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว มีการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ชุมชนบ้านไสไทย ตำบลไสไทย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

1. ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ทั่วโลกได้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสิ่งต่าง ๆ หรือที่คนส่วนใหญ่เรียกว่า Disruption ส่งผลกระทบให้หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ต้องปรับเปลี่ยนในเรื่องต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี หรือแม้แต่การศึกษา ที่ต้องมีการปรับตัวอย่างมาก เพื่อเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้น Disruption หรือ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ จะเป็นการ “แทนที่” สิ่งที่มีอยู่เดิมด้วยสิ่งใหม่ เกิดเป็นความต้องการใหม่ขึ้นมา และแทนที่สิ่งเดิมที่มีอยู่โดยทันที ซึ่งแตกต่างจากการ Transformation หรือ “ปรับเปลี่ยน” ที่จะเน้นการพัฒนาจากความต้องการเดิมหรือการต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่อย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่างไรก็ตาม Disruption ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีอย่างน้อย 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร (Population Disruption: P) 2) ความหลากหลายของคนต่างช่วงวัยและยุคสมัย (Generation Disruption: G) 3) การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี (Technology Disruption: T) 4) การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอาชีพและลักษณะการทำงาน (Career Disruption: C) และ 5) การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ (Learning Disruption: L) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การศึกษานับเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้ประเทศเกิดการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่สำคัญเช่นนี้ การวางแผนการจัดการศึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ระบบการศึกษาไทยจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เพื่อพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่

ในปี พ.ศ. 2565 สถาบัน International Institute for Management Development (IMD) ได้นำเสนอผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยเปรียบเทียบกับนานาชาติ ในภาพรวม ประเทศไทยมีอันดับลดลง 5 อันดับ อยู่ในอันดับที่ 33 จาก 63 เขตเศรษฐกิจทั่วโลก และเมื่อดูที่ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานปัจจัยย่อยด้านการศึกษา ถึงแม้จะมีอันดับที่ดีขึ้น 3 อันดับ คือ อยู่ในอันดับที่ 53 จากอันดับ 56 เมื่อปี พ.ศ. 2564 แต่ก็ยังถือว่าอยู่ใน

อันดับต่ำ จึงเป็นเรื่องที่ต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนามากที่สุด (ศูนย์เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน TMA, 2565) นอกจากนี้ World Economic Forum (WEF) ได้รายงานดัชนีความสามารถทางการแข่งขันระดับโลก (Global Competitiveness Index : GCI 4.0) ในปี พ.ศ. 2562 โดยประเทศไทยมีคะแนนดัชนีความสามารถทางการแข่งขันดีขึ้นจาก 67.5 คะแนน ในปี พ.ศ. 2561 เป็น 68.1 คะแนน อย่างไรก็ตาม อันดับกลับลดลงจากอันดับที่ 38 เป็น 40 ของโลก จากทั้งหมด 141 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาด้านทรัพยากรมนุษย์ตัวชี้วัดด้านทักษะ (Skill) พบว่าได้คะแนนลดลง อยู่ในอันดับที่ 66 ของโลกด้วยคะแนน 62.3 (The Global Competitiveness Report, 2019) เหตุผลหลักเกิดจากทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาลดลง และการสอนให้คิดเชิงวิพากษ์ยังทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร และเมื่อพิจารณาตัวชี้วัดด้านคุณภาพการศึกษาของไทยในภาพรวมยังคงมีแนวโน้มลดลง โดยหนึ่งในตัวชี้วัดที่มีแนวโน้มลดลงคือ ผลการทดสอบ PISA ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ที่เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงของเด็กอายุ 15 ปี โดยสำรวจความรู้ด้านคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ซึ่งผลประเมินโครงการ PISA 2018 เน้นการประเมินความรู้ด้านการอ่าน พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ทั้ง 3 ด้าน และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนน PISA ในปี 2015 กับ 2018 พบว่า นอกจากคะแนนด้านการอ่านลดลงแล้ว คะแนนด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ยังไม่ต่างจากเดิม

นอกจากนี้ รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา เรื่อง การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นที่ 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต แผนย่อยการพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ได้กล่าวถึง การพัฒนาทักษะความสามารถที่สอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นทางความคิด ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เป็นต้น ประกอบกับในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นที่ 12 ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายให้ คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถแก้ปัญหาปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดตัวชี้วัดเป็นคะแนน PISA ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้านการศึกษา ซึ่งการประเมินโครงการ PISA ครั้งต่อไปจะเกิดขึ้นในปี 2022 (สสวท., 2020) โดยเน้นการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) เป็นหลัก กรอบการประเมินเน้นในเรื่องของการให้เหตุผล ใช้หลักการและกระบวนการแก้ปัญหา

กอบปรักกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาหนึ่ง คือ ส่งเสริม สนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสม เต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย รวมถึงในรายงานสรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2564 ด้านการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มีประเด็นท้าทายในแผน

แม้บทย่อยการพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น กล่าวถึงการขาดความเชื่อมโยงระหว่างทักษะในการทำงานจริงและการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา รวมถึงการขาดการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพสูงสุดของตนเองได้ อีกทั้งในรายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ได้ให้คำจำกัดความ ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกในด้านต่าง ๆ ซึ่งในคุณลักษณะด้านทักษะ (Skills) ประกอบด้วย ทักษะด้านความรับผิดชอบ (Responsible Mind) ต่อตนเองและต่อสังคม ซึ่งเป็นทักษะแรกที่ต้องส่งเสริม รองลงมาคือ ความสามารถด้านภาษา รู้ภาษาอื่นนอกจากภาษาไทย (Multi-lingual Skill) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสารสื่อสาร และเทคโนโลยี (Information, Media & Technology Competency) สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ เลือกรับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ (Conflict Management) และทักษะในการควบคุมอารมณ์หรือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient/Emotional Intelligence)

นอกจากนี้ หนังสือ 21st Century Skills : Rethinking How Students Learn ของ James Bellanca และ Ron Brandt เคน เคย์ ประธานภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) ได้นำเสนอรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กล่าวถึงทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย การสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (Critical Thinking & Problem Solving) และการสื่อสารและการร่วมมือทำงาน (Communications & Collaboration) ซึ่งสอดคล้องกับ OECD (2018) ที่ศึกษาเกี่ยวกับทิศทางการศึกษาในอนาคตและทักษะในปี 2030 กล่าวถึงทักษะที่สำคัญ 3 ประเภท ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และการคิด ทักษะทางสังคมและอารมณ์ และทักษะทางการปฏิบัติและทางกายภาพ ทักษะทั้ง 3 มีความแตกต่างกัน คือ 1) ทักษะการเรียนรู้และการรู้คิด ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ และการควบคุมตนเอง 2) ทักษะทางสังคมและอารมณ์ ประกอบด้วย การเอาใจใส่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกัน 3) ทักษะการปฏิบัติและทางกายภาพ ประกอบด้วย การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ ไม่เพียงเท่านั้น WEF (2015) ยังได้กำหนดทักษะในศตวรรษที่ 21 ไว้ 16 ทักษะ แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ กลุ่มทักษะหนึ่งที่กำลังกล่าวถึงคือ การจัดการกับปัญหา โดยกลุ่มทักษะนี้เป็นทักษะสำคัญที่ใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาให้ถูกจุด (Critical Thinking) สร้างวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creativity) รวมทั้งสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น (Communication & Collaboration)

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องตระหนักและส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ที่เกิดขึ้น หน่วยงานและองค์กรทางการศึกษาต้องเตรียมการรับมือให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ด้วยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานระดับนโยบายด้านการศึกษาของประเทศ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น สร้างและพัฒนาแบบทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) รวมทั้งวิเคราะห์และประเมินผลคะแนนทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาคนไทยให้มีทักษะตรงตามความต้องการของประเทศและสังคมโลก มีทักษะการใช้ชีวิตให้เหมาะกับบริบทของโลกปัจจุบัน ทักษะในการจัดการกับความท้าทายในชีวิต และทักษะการรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น
2. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลคะแนนทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย
4. เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ คนไทยช่วงวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) จำนวน 7,043,887 คน และคนไทยช่วงวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) จำนวน 2,551,257 คน ในสถานศึกษาทั่วประเทศไทย ครอบคลุมระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา/เทียบเท่า และระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนไทยช่วงวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) และคนไทยช่วงวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาครอบคลุม 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และอีกหนึ่งพื้นที่คือ กรุงเทพมหานคร โดยขนาดตัวอย่างจากการคำนวณสูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane,1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น ช่วงวัยละ 2,000 คน รวมทั้งสิ้น 4,000 คน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมของเนื้อหา และความเป็นตัวแทนของประชากรในช่วงวัยที่ทำการศึกษา และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต่อเนื่องและเหมาะสม คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่างช่วงวัยเรียน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และช่วงวัยรุ่นเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 โดยในการวิจัยครั้งนี้เป็นระยะเริ่มต้น จะมุ่งไปที่กลุ่มเป้าหมายในระบบการศึกษาก่อน แล้วจึงจะขยายไปในลักษณะของการเก็บข้อมูลตามกลุ่มอายุต่อไป

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) อันได้แก่ 1) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) 2) ความฉลาดรู้ (Literacy) และ 3) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ของคนไทยช่วงวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) และช่วงวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัย การเก็บข้อมูล 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัย และการวิเคราะห์และเขียนรายงาน 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัย

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน จำนวน 1 ปี เริ่มดำเนินการเดือนตุลาคม 64 ถึงเดือนกันยายน 65 และได้รับการอนุมัติให้ขยายระยะเวลาดำเนินการอีก 6 เดือน โดยสิ้นสุดในเดือนมีนาคม 2566

4. นิยามศัพท์

ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง เข้าใจ และใช้งานเทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัล ซึ่งครอบคลุมทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ เนื้อหา ตลอดจนเทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัลประเภทอื่น ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1) ความสามารถในการเข้าถึง ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะในมิติของการเข้าถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลซึ่งเป็นเทคโนโลยีในเชิงกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถในการนิยาม การค้นหา และการอ้างอิงเนื้อหาและทรัพยากรดิจิทัลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

2) ความสามารถในการเข้าใจ ซึ่งครอบคลุมการวิเคราะห์ ประเมิน ตีความ จัดระเบียบ และบูรณาการบริบท ข้อมูล และสื่อดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เข้าใจและรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถประเมินความน่าเชื่อถือ ความเกี่ยวข้อง และนำเทคโนโลยีหรือทรัพยากรดิจิทัลมาประกอบการตัดสินใจและใช้งานต่าง ๆ ต่อไป

3) ความสามารถในการใช้งานหรือสร้างสรรค์เทคโนโลยีดิจิทัลและทรัพยากรดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการผลิตข้อมูล ความรู้ และสื่อดิจิทัลหลากหลายรูปแบบ เพื่อการสื่อสาร แก้ปัญหา หรือสนับสนุนการทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

ความฉลาดรู้ (Literacy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจและนำข้อมูล ความรู้ ทักษะ ความคิด ทักษะคิด ค่านิยม และคุณค่าต่าง ๆ ไปใช้งานหรือสื่อสารผ่านสื่อตัวอักษร สัญลักษณ์ หรือตัวเลข ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การเขียนด้วยมือ หรือการพิมพ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) ความสามารถในการอ่าน หมายถึง ทักษะในการทำความเข้าใจเนื้อหาใจความของเรื่องได้อย่างครบถ้วนและละเอียดถี่ถ้วน รวมถึงสามารถระบุตำแหน่งข้อมูลที่ซับซ้อนได้

2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ทักษะในการตีความหมาย ทำความเข้าใจข้อมูล บูรณาการข้อมูลที่ได้ อ่านกับความรู้ที่ผ่านมา และสร้างข้อมูลสรุปได้ รวมถึงการประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อได้รับข้อมูลที่หลากหลายหรือขัดแย้งกัน ก็สามารถตระหนักถึงข้อขัดแย้งและหาวิธีจัดการกับข้อขัดแย้งนั้นได้

3) ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ทักษะในการถ่ายทอดและสะท้อนความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านสื่อตัวอักษร สัญลักษณ์ หรือตัวเลข

การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการใช้กระบวนการทางความคิดที่หลากหลาย ในการวิเคราะห์ ประเมิน ตัดแปลง ปรับแต่ง และผสมผสานความคิดของตนเพื่อพัฒนาแนวคิด สิ่งประดิษฐ์ หรือผลผลิตใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง การมีความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดเดิม โดยอาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาดัดแปลงหรือประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ก็ได้

2) ความคิดคล่องตัว (Fluency) หมายถึง การมีความคิดปริมาณมาก ไม่ซ้ำกัน ในเรื่องเดียวกัน สามารถคิดเชื่อมโยง เลือกใช้ถ้อยคำ หรือแสดงออกในรูปแบบที่แตกต่างกันได้ในเวลาจำกัด

3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง การมีความคิดที่หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน ต่อยอดดัดแปลงไปประเภทอื่น ๆ ที่แตกต่างกันได้ ช่วยเสริมให้ความคิดคล่องตัวมีคุณภาพและมีความแปลกใหม่มากขึ้น

4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง การมีความคิดที่แจ่มแจ้งรายละเอียด เชื่อมประสาน ขยายความ

ติดตาม และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานหรือผลผลิตใหม่สำเร็จ

ช่วงวัยเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง 5-14 ปี และอยู่ในสถานศึกษา 3 สังกัด ดังนี้ 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 3) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ครอบคลุม 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และอีกหนึ่งพื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร

ช่วงวัยรุ่น หมายถึง ผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง 15-21 ปี และอยู่ในสถานศึกษา 4 สังกัด ดังนี้ 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 3) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ครอบคลุม 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และอีกหนึ่งพื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร

สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ความแตกต่างของอาชีพ รายได้ และการศึกษาที่ทำให้คนเข้าถึงทรัพยากรของประเทศได้ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนพี่น้อง และการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง

โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

1. ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

ปี 2563 ประชากรไทยมีจำนวนรวม 66.5 ล้านคน อัตราส่วนเพศเป็นผู้ชาย 93 คนต่อผู้หญิง 100 คน มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ภายในปี 2565 นี้ เท่ากับว่าประเทศไทย ใช้เวลาตั้งแต่เริ่มเป็นสังคมผู้สูงอายุในปี 2548 เมื่ออัตราส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงขึ้นถึงร้อยละ 10 จนกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2565 เป็นเวลา 17 ปีโครงสร้างอายุของประชากรไทยได้เปลี่ยนไปอย่างมากในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา จากประชากรเยาว์วัยมาเป็นประชากรสูงวัย ในปี 2513 ประเทศไทยมีประชากรสูงวัย 60 ปีขึ้นไปเพียง 1.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2563 ประชากรสูงวัยได้เพิ่มเป็น 12.0 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาที่ผสมผสานและเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ หมวด 14 มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริหารสาธารณะและกิจการมสาธารณะประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ต่อมาแนวทางการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่เกิดจากปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษา คุณภาพของคนไทยทุกคนยังมีปัญหา สำหรับกลุ่มวัยผู้สูงอายุมีปัญหาเกิดขึ้นจากระบบการศึกษาของประเทศที่ไม่สามารถเตรียมและพัฒนาคนในแต่ช่วงวันให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม แนวคิดการจัดการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน การจัดการศึกษาเพื่อประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงอายุมีโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความสามารถทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

เป้าหมายของการจัดการศึกษาได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาในระยะ 20 ปีว่าประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะสำหรับประชากรสูงวัยได้มีโอกาสเรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อการทำงานหรือการมีชีวิตรองหลังวัยทำงานอย่างมีคุณค่าและเป็นสุข ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ วัตถุประสงค์เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดคนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐาน จำนวนผู้สูงวัยที่ได้รับการบริการการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต และเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงาน และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์มากขึ้น และแนวทางการพัฒนาได้กำหนดให้มีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการอบรมแก่กลุ่มสูงวัยในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อสร้างพลเมือง ซึ่งมีการขับเคลื่อนและกำหนดในร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2569) หมายเหตุที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยยังเห็นว่าผู้สูงอายุมียุทธศาสตร์ในการทำงาน และต้องการพัฒนาตนเองหลังเกษียณ ทั้งนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะและสมรรถนะได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะทักษะชีวิตในหลายด้าน อาทิ ความรอบรู้ด้านการเงิน เพื่อทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าไปอยู่ในวงจรของหนี้ในระบบและในระบบเรียนรู้และเท่าทัน ความรอบรู้ด้านดิจิทัลเพื่อเข้าถึงสิทธิในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ และการเข้าถึงสินค้าและบริการทางเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงความสามารถในรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด และการรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงระบบนิเวศควรเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับประชากรในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่จะเกิดขึ้น แนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้เป็นกรอบในการเตรียมประชากรวัยแรงงานในอนาคตให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังในผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1 องค์ความรู้และ 3 กลุ่มทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ องค์ความรู้หลักและธีมของศตวรรษที่ 21 (Core Subject and 21st Century Themes) ผู้เรียนต้องมีพื้นฐานความรู้วิชาหลักอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษ การอ่านหรือภาษาศาสตร์ ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐและพลเมือง อีกทั้งการศึกษายังต้องสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ ของโลก (Global Awareness) ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นเจ้าของธุรกิจ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) ความรู้ด้านพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) และ

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) ให้กับผู้อื่นอีกด้วย ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) เป็นทักษะสำคัญในการรับมือกับความไม่แน่นอนของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) และทักษะด้านการสื่อสารและร่วมมือ (Communication and Collaboration) ทักษะด้านข้อมูล สื่อ และการใช้เทคโนโลยี เป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ตลอดชีพของประชากร ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านข้อมูลสารสนเทศ (Information Literacy) ความรู้ด้านสื่อ (Media Literacy) และความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) ทักษะการใช้ชีวิตและทักษะในอาชีพเป็นทักษะสำคัญต่อการดำรงชีพของประชากร ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านการปรับตัวและยืดหยุ่น (Flexibility and Adaptability) ทักษะในการคิดริเริ่มและชี้นำตนเอง (Initiative and Self-Direction) ทักษะด้านสังคมและพหุวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) ทักษะด้านผลิตภาพและการวัดผลได้ (Productivity and Accountability) และทักษะด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) (Bellanca & Brandt, 2010)

ต่อมาธนาคารโลก ได้พัฒนาต่อยอดแนวคิดดังกล่าว เป็นชุดทักษะที่จำเป็นของแรงงานที่จะประสบผลสำเร็จในตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ทักษะสำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Skill) เป็นทักษะในการเข้าใจความคิดที่ซับซ้อนและเรียนรู้วิธีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแรงงานต้องมีความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น และมีความสามารถในการอ่านเขียนและการคำนวณพื้นฐาน ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเป็นทักษะทางปัญญา 2) ทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Skills) เป็นความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ระหว่างบุคคลและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทักษะการเป็นผู้นำในการทำงานเป็นทีม และมีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความอดทนอดกลั้นเป็นสำคัญ 3) ทักษะทางเทคนิค (Technical Skills) เป็นทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญและความสามารถในการให้คำปรึกษาแนะนำเฉพาะในการทำงาน รวมถึงความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงานอีกด้วย รวมทั้ง 4) ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) เป็นความสามารถในการเข้าถึง จัดการทำความเข้าใจบูรณาการการสื่อสาร ประเมิน และสร้างข้อมูลได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย (Aedo & Walker, 2012)

ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเบื้องต้น พบว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยดังที่กล่าวมาแล้ว และการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ช่องว่างระหว่างวัยที่กว้างขึ้น เพราะประสบการณ์ บริบทชีวิต และความคิดแตกต่างกัน การพัฒนาก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นวงกว้างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพและรูปแบบการทำงาน มีทั้งอาชีพใหม่และหายไป และกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี นำไปสู่รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อเตรียมการพัฒนาคอนให้สอดคล้องกับความต้องการทักษะ องค์ความรู้ และคุณลักษณะของโลกศตวรรษที่ 21

ด้วยเหตุนี้ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตสำหรับผู้สูงอายุคือ การปรับตัว การมองโลกในแง่ดี ความเข้าใจและการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การเข้าใจผู้อื่น และการแก้ปัญหา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับที่หมบทกานต์ ฉิมมามี, ชลธิชา อัศวินรัตน์, และ ธนานนท์ บัวทอง (2564) กล่าวว่า ชุดของทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุควรต้องเน้นทักษะด้าน Soft Skill เป็นสำคัญ โดยสามารถจัดกลุ่มลักษณะของทักษะที่

สำคัญ (Skill Set) 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะเน้นการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 2) ทักษะเน้นการสื่อสารและการประสานงาน 3) ทักษะเน้นทัศนคติด้านการบริการในการทำงาน 4) ทักษะเน้นการบริหารจัดการ และเน้นกระบวนการคิดการวางแผน และควรมีทักษะและศักยภาพของผู้สูงอายุที่สำคัญสำหรับตลาดแรงงานในยุค Post Covid-19 เพิ่มเติมโดยพิจารณาจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและตลาดแรงงานครั้งสำคัญจาก “การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4” ที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการทำงานมากขึ้น ประกอบกับการเกิดวิกฤติการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 ที่เร่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตลาดแรงงานไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะผลจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิตและบริการ ส่งผลให้เกิดงานในรูปแบบใหม่ อันได้แก่ (1) การทำงานโดยผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (Platform Economy) (2) ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (Flexible Working System) ในหลายรูปแบบ เช่น การจ้าง/ทำงานแบบงานรายชิ้นหรือรายวันหรือรายครั้ง และ (3) การจ้าง/ทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) รวมถึงการจ้าง/ทำงานจากที่ไหนก็ได้ (Remote Working) ซึ่งงานที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้หากพิจารณาถึงข้อจำกัดและเงื่อนไขของผู้สูงอายุนั้นว่าเป็นรูปแบบงานที่ค่อนข้างเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีความยืดหยุ่น และไม่ผูกมัดผู้สูงอายุจนเกินไป ซึ่งผู้สูงอายุเองต้องมีการเตรียมตัวและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถมีโอกาสทำงานได้ตามความต้องการของตนเอง

ทักษะหรือศักยภาพที่สำคัญที่ผู้สูงอายุต้องเตรียมพร้อม ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคโนโลยีโดยผู้สูงอายุต้องมีความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกับเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีมากกว่าทักษะในการผลิตหรือประดิษฐ์เทคโนโลยี 2) ทักษะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น งานฝีมือ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ 3) ทักษะด้านการบริการ 4) ทักษะด้านวิชาชีพต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้น ๆ ค่อนข้างสูง เช่น งานด้านบัญชีและการเงิน 5) ทักษะเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ จากเหตุปัจจัยและเป้าหมายการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุให้มีสมรรถนะและทักษะตามนโยบายและแผนพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งทักษะที่จำเป็นของประชากรและแรงงานในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ส่งเสริมให้มีการดำเนินการวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นข้อเสนอหรือแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยให้ได้รับการพัฒนา สามารถใช้ชีวิตอยู่ในโลกยุคดิจิทัลและสังคมสูงวัยที่มีคุณภาพ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคสังคมในการดำเนินงานด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและเตรียมพร้อมต่อการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ

3.2 ขอบเขตของเอกสารที่ใช้ในการศึกษา

เอกสาร บทความทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของต่างประเทศ คือ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลียและประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2565

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.3.1 ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัลจะมีสมรรถนะที่เป็นกลุ่มของความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่ทำให้ผู้สูงอายุในประเทศไทยมีทักษะที่จำเป็นที่สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

3.3.2 แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัลมีทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

3.3.3 ยุคดิจิทัลมีความครอบคลุม 4 ยุค ตั้งแต่ยุคของอินเทอร์เน็ต ที่ทำกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์ เช่น อีเมล เว็บไซต์ ยุคของสังคมออนไลน์ ที่มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสาร ยุคแห่งข้อมูลและบิ๊กดาต้า ที่ใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ การพัฒนาและใช้แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์ม และยุคของเทคโนโลยีมันสมองและปัญญาประดิษฐ์ ที่อุปกรณ์ต่าง ๆ สื่อสารและทำงานกันเองได้อย่างอัตโนมัติรวมทั้งใช้ปัญญาประดิษฐ์และหุ่นยนต์เข้ามาทำงานหรือช่วยเหลืองานแทนมนุษย์

4. นิยามศัพท์

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

ทักษะ หมายถึง ความสามารถของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่จะดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างชำนาญในยุคดิจิทัล ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์และทักษะของผู้สูงอายุในประเทศไทย และการตรวจสอบและยืนยันผ่านความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคี ที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วยทักษะที่ใช้ในการทำงาน(Hard Skill) และทักษะที่ใช้ในการดำเนินชีวิต (Soft Skill หรือ Life Skill)

สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มของความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่ทำให้ผู้สูงอายุในประเทศไทยมีทักษะที่จำเป็นที่สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์และทักษะของผู้สูงอายุในประเทศไทย และการตรวจสอบและยืนยันผ่านความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ

แนวทาง หมายถึง ข้อเสนอในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัลทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์และทักษะของผู้สูงอายุในประเทศไทย และการตรวจสอบและยืนยันผ่านความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ

ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคของเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารและส่งผ่านสารสนเทศต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วในทุกที่และทุกเวลา โดยแบ่งเป็น 4 ยุคสำคัญ คือ 1) ยุคของอินเทอร์เน็ต ที่ทำกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์ เช่น อีเมล เว็บไซต์ 2) ยุคของสังคมออนไลน์ ที่มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสาร 3) ยุคแห่งข้อมูลและบิ๊กดาต้า ที่ใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ การพัฒนาและใช้แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์ม 4) ยุคของเทคโนโลยี

**โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย
ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 3600,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ
พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)**

1. ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

ปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสมองมีการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วที่สุด หากเด็กได้รับการดูแลและการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามหลักพัฒนาการและหลักวิชาการ เด็กจะเกิดการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพและส่งผลกระทบต่อพัฒนาการในช่วงวัยต่อไป การให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและผู้ดูแลเด็ก เนื่องจากเด็กในวัยนี้มักจะเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีสมวัยถือเป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุปนิสัย และการเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาความสามารถทางด้านต่าง ๆ ของเด็ก ดังนั้น บุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กปฐมวัยจึงควรให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดูแล พัฒนา และจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็กปฐมวัยได้เจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพและเหมาะสมกับช่วงวัย รวมทั้งยังช่วยให้การเปลี่ยนผ่านหรือรอยเชื่อมต่อที่สำคัญในช่วงวัยนี้เป็นไปอย่างราบรื่นไม่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานที่ดีให้แก่เด็กปฐมวัยเติบโตไปเป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดีของชาติ มีความเฉลียวฉลาด คิดเป็น ทำเป็น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ในปัจจุบันกฎหมายและมาตรฐานต่าง ๆ ในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (6) กำหนดไว้ว่าการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ประกอบกับพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง มีภารกิจร่วมกันดำเนินการเพื่อให้มีการพัฒนาเด็กปฐมวัย และมาตรา 7 บิดา มารดา และผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้เด็กปฐมวัยซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการพัฒนาตามแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2562) และเป็นไปตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน กำหนดตัวบ่งชี้ย่อยไว้ดังนี้ 1) มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับตัวเด็กและการดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) การจัดกิจกรรมที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วม 3) ดำเนินงานให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนในเรื่องการพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 4) มีคณะกรรมการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ที่กล่าวว่า ให้เด็กปฐมวัย “มีพัฒนาการรอบด้านและสมดุล สนใจเรียนรู้และกำกับตัวเองให้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามช่วงวัยได้สำเร็จ” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ตามกฎหมายและมาตรฐานที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าที่ควร จากการวิจัยต่าง ๆ แสดงให้เห็น

ว่าการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยยังขาดการมีส่วนร่วม เช่น ในกรณีการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลโนนตาล อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการเสริมสร้างประสบการณ์แก่นักเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ลัดดาวัลย์ อาจสศ, 2559) ในทำนองเดียวกันการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ พบว่าการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็กที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม (ภาคิม จิระจตุรพรกุล, 2560) สอดคล้องกับผลการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เขตพื้นที่ภาคตะวันออก พบว่าด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน และด้านการติดต่อสื่อสารกับสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ชนมธิตา ยาแก้ว และคณะ, 2561) นอกจากนี้งานวิจัยของ ศิริบังกช เจริญทอง (2557) ยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาในเรื่องการขาดการสื่อสารเชิงข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของโรงเรียนทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่สามารถรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างที่ควรจะเป็น รวมถึงการขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนได้รับทราบ อีกทั้งรายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ยังพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามมาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ดังนี้

1.1.1 พ่อแม่ ผู้ปกครองบางส่วนขาดความรู้ด้านพัฒนาการและสุขอนามัย เนื่องจากมีฐานะยากจนจึงไม่มีเวลาดูแลเด็ก ทำให้มีส่วนร่วมกับครูและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยน้อยมาก นอกจากนี้พ่อแม่ ผู้ปกครองมักเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเพียงฝ่ายเดียว

1.1.2 การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนยังขาดการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.1.3 ปัญหาการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เนื่องจากไม่มีเวลาในการดูแลบุตรหลานได้เอง จำเป็นต้องฝากปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้องดูแล ทำให้มีปัญหาด้านการสื่อสารส่งผลต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.1.4 การมีส่วนร่วมของครอบครัวยังน้อย เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครองมีภาระในการประกอบอาชีพ ทำให้เด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติพี่น้องเป็นหลัก ทำให้เด็กขาดความใกล้ชิดผูกพันกับพ่อแม่ผู้ปกครอง

1.1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ เช่น ในชุมชนเมืองที่พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเร่งรีบในการดำรงชีวิตและการทำงาน สภาพครอบครัวที่เป็นการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยบ้านเช่าจึงให้ความร่วมมือกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยน้อยเนื่องจากไม่มีเวลา

1.1.6 องค์กร ชุมชน และพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาน้อย

1.1.7 ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.1.8 คณะกรรมการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเท่าที่ควร

ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบหรือแนวทางการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องนี้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ เนื่องจากการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลรอบตัวที่ใกล้ชิดกับเด็ก ในการช่วยกันส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับช่วงวัย รวมทั้งช่วยให้การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นไปตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

จากการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่ามีหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมการเยี่ยมโรงเรียน กิจกรรมเยี่ยมบ้าน การจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมนันทนาการระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคลากรในโรงเรียน การจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารความเคลื่อนไหวของโรงเรียน การเชิญพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นอาสาสมัครในการร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียน เป็นต้น จากการศึกษาบทความและงานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบหรือแนวทางการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา โดยเฉพาะในระดับปฐมวัยสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมได้เป็น 6 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ Epstein et.al (2002) ประกอบด้วย (1) การอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Parenting) (2) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) (3) การเป็นอาสาสมัคร (Volunteering) (4) การเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) (5) การตัดสินใจ (Decision Making) และ (6) การมีส่วนร่วมกับชุมชน (Collaborating with the community) จึงได้นำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ Epstein มาใช้เป็นกรอบการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในประเทศไทยที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานนโยบายและแผนด้านการศึกษาของประเทศและมีฐานะเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ภายใต้พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 จึงได้ดำเนินโครงการวิจัย เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย โดยดำเนินการศึกษาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยใน 2 สังกัด ได้แก่ สังกัดกระทรวงมหาดไทย และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากมีจำนวนสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในกำกับดูแลมากที่สุด อีกทั้งมีสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยตั้งอยู่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่ารูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้จะช่วยให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัด รวมถึงครู ผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้ใช้ประโยชน์ อันจะนำไปสู่การยกระดับการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยของไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย
3. จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็น คือ

- 3.1.1 การจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัย
- 3.1.2 การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และ
- 3.1.3 มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

3.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยมีดังนี้

3.2.1 กลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 500 แห่ง และสังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 500 แห่ง รวมทั้งสิ้น 1,000 แห่ง โดยแต่ละแห่งจะมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครู 2 คน และพ่อแม่ ผู้ปกครอง 3 คน เพื่อตอบแบบสอบถามสภาพการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

3.2.2 กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 4 ภูมิภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยเลือกศึกษาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยภูมิภาคละ 4 แห่ง ประกอบด้วย สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 แห่ง และสังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 แห่ง แต่ละแห่งจะมีกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครู 2 คน และพ่อแม่/ผู้ปกครอง 3 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมากร่างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

3.2.3 กลุ่มเป้าหมายในการจัดเวทีสัมมนาการแสดงความความคิดเห็นและวิพากษ์ผลงานวิจัย จำนวน 1 ครั้ง ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ทรงคุณวุฒิด้านปฐมวัย รวมทั้งสิ้น 50 คน

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 270 วัน

4. นิยามศัพท์

การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยมีรูปแบบ 6 รูปแบบ ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Parenting) การติดต่อสื่อสาร (Communication) การเป็นอาสาสมัคร (Volunteering) การเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) การตัดสินใจ (Decision making) และการมีส่วนร่วมกับชุมชน (Collaborating with the community)

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Parenting) หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครอง สร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัวด้วยการซักถามเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สอดแทรกคุณธรรมในขณะที่พูดคุย ให้ช่วยเหลืองานบ้าน สอนทำการบ้าน ช่วยทบทวนในสิ่งที่ครูสอน อ่านหนังสือ และเล่นนิทาน ฝึกให้เด็กมีพัฒนาการทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน โดยการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางกายภาพสำหรับเด็กที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การติดต่อสื่อสาร (Communication) หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าร่วมประชุมผู้ปกครองเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกครั้ง มีโอกาสรับทราบข้อมูลความก้าวหน้าของเด็กในช่วงรับหรือส่งที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู และผู้ดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก

การเป็นอาสาสมัคร (Volunteering) หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครอง ช่วยเหลืองานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามกำลังความสามารถ เช่น การมีส่วนร่วมในการสอน การอำนวยความสะดวกด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม หรือบริจาคงบประมาณสนับสนุน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก

การเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กกำลังเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของเด็กเพื่อส่งเสริมอย่างต่อเนื่องที่บ้านได้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก

การตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การสนับสนุนให้มีสมาคมพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือคัดเลือกตัวแทนพ่อแม่ ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการประเมินหรือให้ข้อคิดเห็นต่อกิจกรรมและโครงการที่เกิดขึ้นในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อกำหนดแผนและนโยบายในการพัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก

การมีส่วนร่วมกับชุมชน (Collaborating with the community) หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กด้วยการพาไปเรียนรู้วัฒนธรรมหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่สำคัญในชุมชน รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีของท้องถิ่น เชื่อมโยงให้ชุมชนและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก

1. กระบวนการรับข้อเสนอแผนงาน/โครงการ (ภาพรวมหน่วยงาน)

ในการขอรับจัดสรรงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินการขอรับจัดสรรงบประมาณใน 2 เส้นทาง ได้แก่

1.1 การขอรับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงบประมาณ ด้วยการจัดทำ “คำขอของงบประมาณรายจ่ายประจำปี และรายจ่ายตามภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา” ซึ่งแผนงานที่ขอรับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงบประมาณนี้ จะเป็นแผนการใช้งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับแผนงานบุคลากรภาครัฐ แผนงานพื้นฐานที่เป็นลักษณะงานตามภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และแผนงานยุทธศาสตร์ที่เป็นลักษณะแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการในช่วงเวลานั้นๆ

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีจากสำนักงบประมาณจำนวนรวม 168,487,100 บาท แบ่งเป็น งบประมาณรายจ่ายบุคลากร ซึ่งได้แก่ แผนงานบุคลากรภาครัฐ จำนวน 78,730,500 บาท และงบประมาณรายจ่ายของหน่วยรับงบประมาณ จำนวน 89,756,600 บาท ประกอบด้วย แผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 57,558,600 บาท แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต 16,996,000 บาท แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ 5,265,000 บาท แผนยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4,623,000 บาท และแผนงานยุทธศาสตร์พัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม 5,314,000 บาท รายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดงบประมาณรายจ่ายเงินงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้รับจัดสรรจากสำนักงบประมาณ จำแนกตามแผนงาน

หน่วย : บาท

งบรายจ่าย	แผนงานบุคลากรภาครัฐ	แผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต	แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้	แผนยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
งบบุคลากร	78,616,700	-	-	-	-	-
งบดำเนินงาน	113,800	26,665,800	-	-	-	-
งบลงทุน	-	779,200	-	-	-	-
งบเงินอุดหนุน	-	63,600	-	-	-	-
งบรายจ่ายอื่น	-	30,050,000	16,996,000	5,265,000	4,623,000	5,314,000
รวม	78,730,500	57,558,600	16,996,000	5,265,000	4,623,000	5,314,000
รวมทั้งสิ้น	168,487,100					

1.2 การขอรับจัดสรรงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ด้วยการจัดทำ “แผนปฏิบัติการและแผนงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม” โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำโครงการวิจัย 5 โครงการ ดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี โดยปีนี้เป็นดำเนินการดำเนินโครงการปีที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับงบประมาณ 1,200,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) และในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี โดยปีนี้เป็นดำเนินการดำเนินโครงการปีที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับงบประมาณ 600,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) และในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 360,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โดยการขอรับจัดสรรงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทั้ง 5 โครงการวิจัย อยู่ภายใต้ความสอดคล้องกับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แพลตฟอร์ม 1 การพัฒนากำลังคน ยกระดับสถาบันความรู้ และระบบนิเวศด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และแพลตฟอร์ม 2 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม ซึ่งรายละเอียดของแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ได้รับจัดสรรจากกองทุน ววน. จำแนกตามโครงการ และจำแนกตามงวดการจ่ายเงินของกองทุน ววน. ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 รายละเอียดงบประมาณรายจ่ายเงินงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำแนกรายโครงการ

หน่วย : บาท

โครงการวิจัย	หมวดงบประมาณ				งบประมาณ
	ค่าจ้าง	ค่าใช้สอย	ค่าวัสดุ	ครุภัณฑ์	รวม
1. โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่ การปฏิบัติ	107,000	1,091,220	1,780	-	1,200,000
2. โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0	34,800	560,300	4,900	-	600,000
3. โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่ง อนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน /วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการ เรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	79,200	309,460	11,340	-	400,000
4. โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น สำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ	22,400	371,870	5,730	-	400,000
5. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา แบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยใน ประเทศไทยภาคเอกชน	85,600	259,750	14,650	-	360,000
รวมทั้งสิ้น	329,000	2,592,600	38,400	-	2,960,000

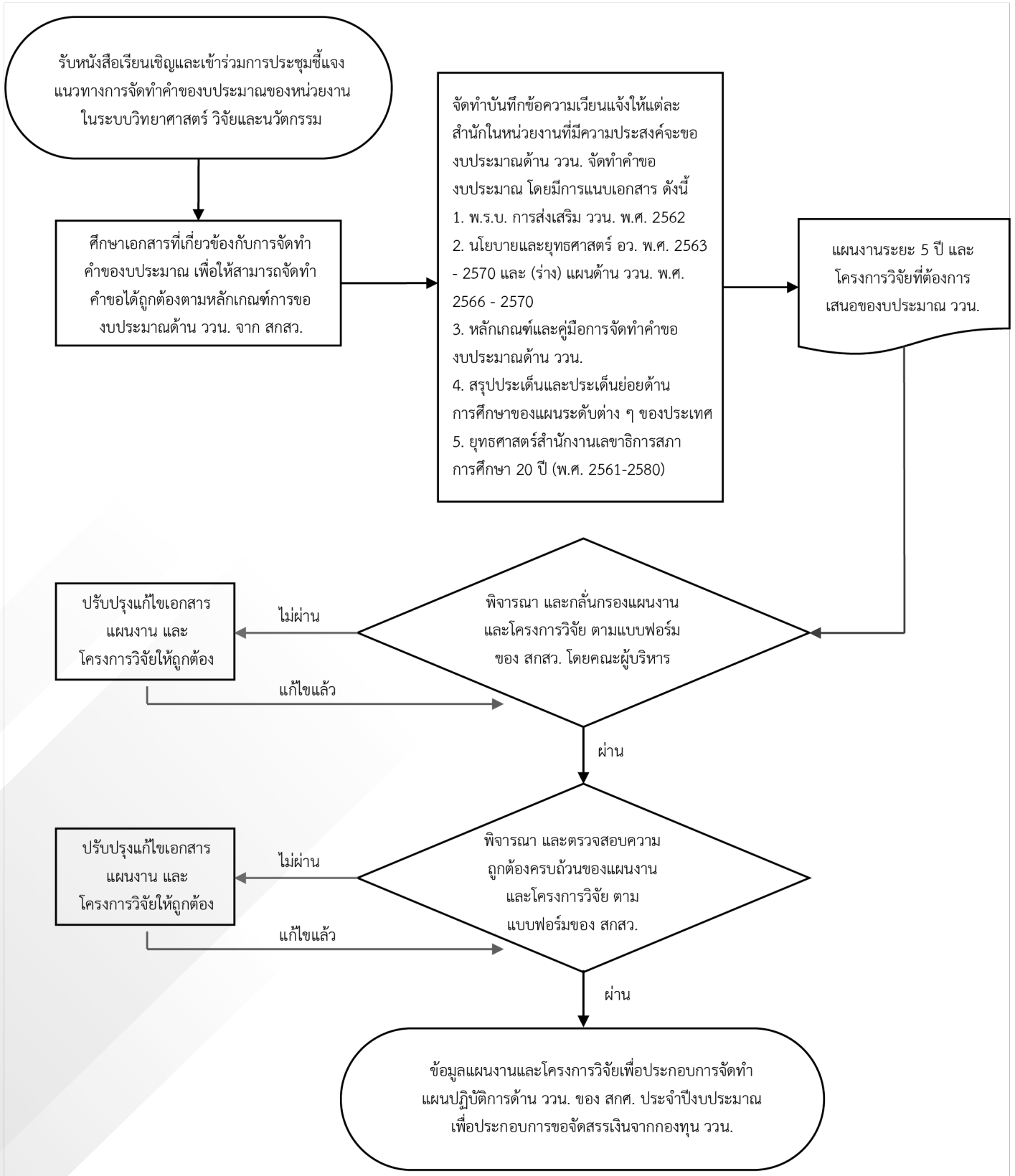
ตารางที่ 3 รายละเอียดแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำแนกตามงวดการจ่ายเงินของกองทุน ววน.

หน่วย : บาท

โครงการวิจัย	แผนการใช้จ่ายงบประมาณ			งบประมาณรวม
	งวดที่ 1 (ไตรมาส 1-2)	งวดที่ 2 (ไตรมาส 3)	งวดที่ 3 (ไตรมาส 4)	
1. โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ	720,000	360,000	120,000	1,200,000
2. โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0	360,000	180,000	60,000	600,000
3. โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	240,000	120,000	40,000	400,000
4. โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ	240,000	120,000	40,000	400,000
5. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยภาคเอกชน	216,000	108,000	36,000	360,000
รวม	1,776,000	888,000	296,000	2,960,000

สำหรับกระบวนการรับข้อเสนอโครงการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 มีขั้นตอน/ กิจกรรมหลักดังนี้ (1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคำของบประมาณตามหลักเกณฑ์การของบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จากนั้น (2) จัดทำบันทึกแจ้งสำนักต่าง ๆ ภายในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ประสงค์จะขอรับจัดสรรงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (3) จัดทำ โครงการโดยสำนักที่ประสงค์จะขอรับจัดสรรประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (4) พิจารณากลับกรองโครงการโดยคณะผู้บริหารของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (5) พิจารณาตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การของบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมโดยกลุ่มงานที่รับผิดชอบในภารกิจนี้ (6) ได้ข้อมูลโครงการเพื่อประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รายละเอียดแผนผังขั้นตอนกระบวนการดังกล่าว ดังแสดงไว้ในรูปภาพที่ 1

กระบวนการรับข้อเสนอแผนงานและโครงการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)

รูปภาพที่ 1 กระบวนการรับข้อเสนอแผนงาน/ โครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565

กล่าวโดยสรุป ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณจาก 2 แหล่ง ได้แก่ (1) สำนักงบประมาณ จำนวนรวม 168,487,100 บาท และ (2) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวม 2,960,000 บาท งบประมาณรวมทั้งสิ้น 171,447,100 บาท ซึ่งหากพิจารณาตามสัดส่วนของงบประมาณแล้ว พบว่า งบประมาณที่ได้จัดสรรจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมคิดเป็นร้อยละ 1.73 ของงบประมาณรวมทั้งหมดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2. กระบวนการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ และผลการดำเนินงานของหน่วยงาน

2. กระบวนการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ และผลการดำเนินงานของหน่วยงาน

2.1 กระบวนการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการจัดสรรเงินจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,960,000 บาท (สองล้านเก้าแสนหกหมื่นบาทถ้วน) ผ่านเอกสารคำร้องเลขที่ FFB650026/0345 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2564 ซึ่งเป็นการลงนามร่วมกันระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยรับงบประมาณ/ หน่วยงานผู้ให้คำร้อง และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สำนักงาน สกสว.) เป็นหน่วยงานดำเนินกิจการของกองทุน

คำร้องดังกล่าวนี้ มีเงื่อนไขการจ่ายเงินอุดหนุนแบ่งออกเป็น 3 งวด คือ งวดที่ 1 จำนวน 1,776,000 บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนเจ็ดหมื่นหกพันบาทถ้วน) หรือร้อยละ 60 ของเงินอุดหนุน โดยจ่ายภายใน 30 วันนับจากวันที่ลงนามในคำร้อง เป็นแผนการใช้จ่ายงบประมาณในช่วงเวลาระหว่างไตรมาสที่ 1-2 (เดือนตุลาคม 64 ถึงเดือนมีนาคม 65) งวดที่ 2 จำนวนไม่เกิน 888,000 บาท (แปดแสนแปดหมื่นแปดพันบาทถ้วน) หรือไม่เกินร้อยละ 30 ของเงินอุดหนุน เป็นแผนการใช้จ่ายงบประมาณในช่วงเวลาระหว่างไตรมาสที่ 3 (เดือนเมษายน 65 ถึงเดือนมิถุนายน 65) และงวดที่ 3 จำนวนไม่เกิน 296,000 บาท (สองแสนเก้าหมื่นหกพันบาทถ้วน) หรือไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินอุดหนุน อุดหนุน เป็นแผนการใช้จ่ายงบประมาณในช่วงเวลาระหว่างไตรมาสที่ 4 (เดือนกรกฎาคม 65 ถึงเดือนกันยายน 65) โดยสำนักงาน สกสว. จะจ่ายภายในไตรมาสที่ 4 โดยจ่ายภายใน 30 วันนับตั้งแต่สำนักงาน สกสว. ได้รับงบประมาณแผ่นดิน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ทำการเปิดบัญชีธนาคารของหน่วยงานผู้ให้คำร้อง ตามคำร้องขอของสำนักงาน สกสว. เป็นบัญชีธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาศรียาน เลขที่บัญชี 012-0-37397-1 โดยผู้ที่มีอำนาจในการสั่งจ่าย มีจำนวนทั้งหมด 7 คน และมีเงื่อนไขการสั่งจ่ายไม่น้อยกว่าสองในเจ็ด และหนึ่งในนั้นจะต้องเป็นหัวหน้าหน่วยงานผู้ให้คำร้อง (ดังแสดงไว้ในภาคผนวกที่ 1) ใดๆก็ดี ในทางปฏิบัติ เงินที่ สกสว. ได้รับจาก สกสว. เป็นจำนวน 3 งวด รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 2,920,000 บาท (สองล้านเก้าแสนสองหมื่นบาทถ้วน) ซึ่งไม่เต็มตามจำนวนที่ สกสว. ได้รับการจัดสรรจากกองทุน ววน. ที่ได้รับการจัดสรรรวมทั้งสิ้น 2,960,000 บาท (สองล้านเก้าแสนหกหมื่นบาทถ้วน) เนื่องด้วยโครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ไม่ประสงค์เบิกเงินงวดที่ 3 จำนวน 40,000 บาท ซึ่งรายละเอียดการได้รับเงินจากกองทุน ววน. หรือ สกสว. ในแต่ละงวดและช่วงเวลาที่ได้รับเงิน มีรายละเอียดดังนี้

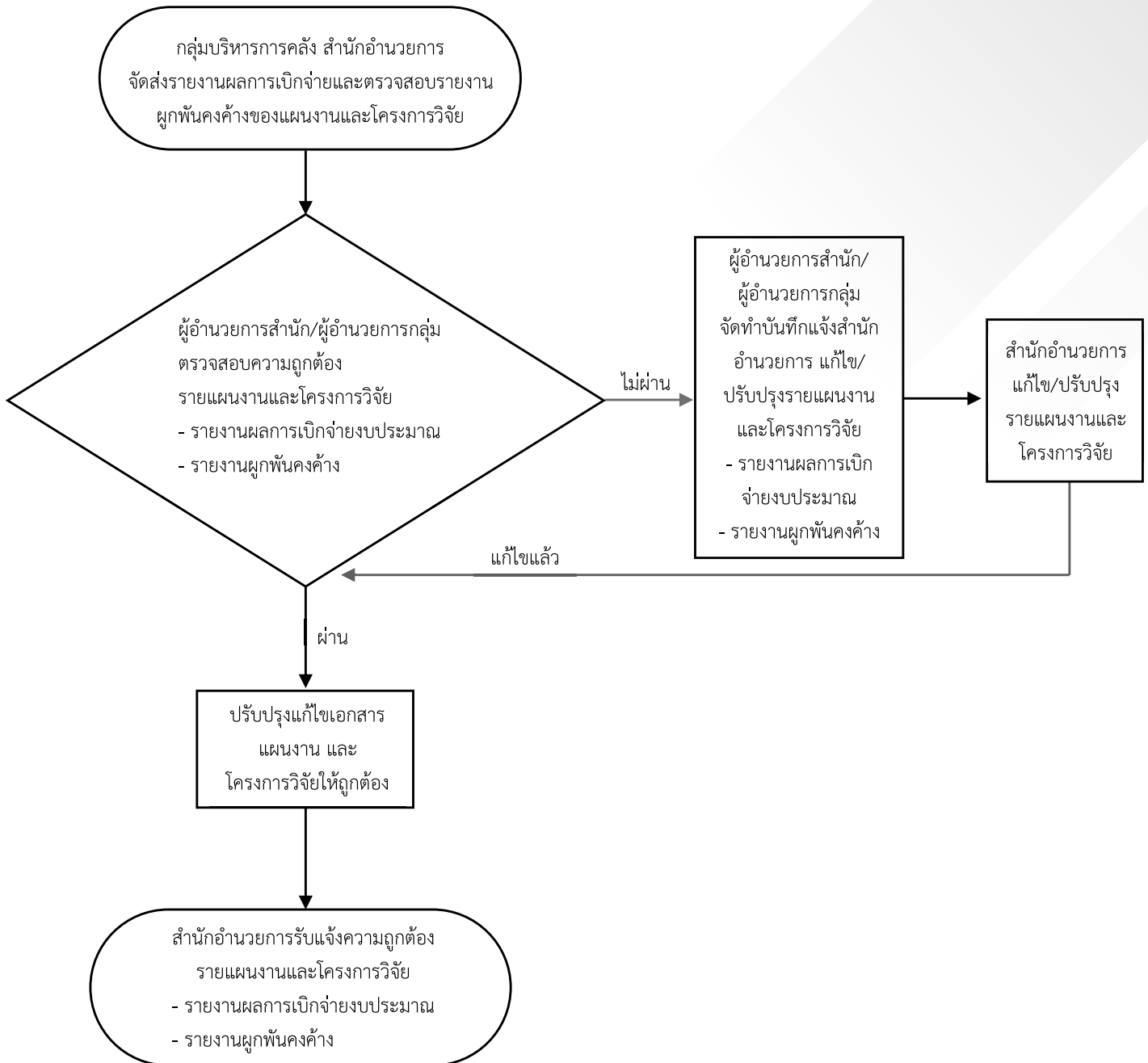
งวดที่	จำนวนเงินที่ได้รับ (บาท)	วันที่ได้รับ
1	1,776,000	19/11/2564
2	888,000	7/18/2565
3	256,000	3/17/2566
รวมทั้งสิ้น	2,920,000	

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากำหนดกระบวนการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเป็นระบบ สม่าเสมอ เป็นประจำต่อเนื่องทุกเดือนผ่านระบบบัญชี (BMS: Broadcast Management System) ซึ่งเป็นระบบที่ใช้เพื่อการบริหารจัดการภายในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Internal System) โดยมีผู้ดูแลระบบบัญชีนี้คือ สำนักอำนวยการ สำหรับกระบวนการติดตามและตรวจสอบความถูกต้องผลการเบิกจ่ายและตรวจสอบรายการผูกพันคงค้างของแผนงาน/โครงการ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลักดังนี้

กิจกรรมหลักที่ (1) สำนักอำนวยการ โดยกลุ่มบริหารการคลังจัดทำพร้อมจัดส่งรายงานผลการเบิกจ่ายและตรวจสอบรายการผูกพันคงค้างของแผนงาน/โครงการ ให้แก่สำนักต่าง ๆ ภายในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2) ผู้อำนวยการสำนัก และผู้อำนวยการกลุ่มตรวจสอบความถูกต้องของรายงานดังกล่าว (3) ผู้อำนวยการสำนักและผู้อำนวยการกลุ่มจัดทำบันทึกแจ้งสำนักอำนวยการหากพบความไม่ถูกต้องในรายงานดังกล่าว เพื่อให้สำนักอำนวยการแก้ไข/ปรับปรุงให้ถูกต้อง (4) สำนักอำนวยการแก้ไข/ปรับปรุงรายงานดังกล่าวตามที่ได้รับแจ้งจากผู้อำนวยการสำนักและผู้อำนวยการกลุ่ม และ (5) หากรายงานดังกล่าวมีความถูกต้องแล้วผู้อำนวยการสำนัก และผู้อำนวยการกลุ่มจัดทำบันทึกแจ้งต่อสำนักอำนวยการ เป็นอันสิ้นสุดกระบวนการติดตามและตรวจสอบความถูกต้องผลการเบิกจ่ายและตรวจสอบรายการผูกพันคงค้างของแผนงาน/โครงการ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้มีการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน รายละเอียดแผนผังขั้นตอนกระบวนการดังกล่าว ดังแสดงไว้ในรูปภาพที่ 2

สำหรับผลผลิตที่ได้จากระบบบัญชี BMS จะเป็นรายงานฐานะเงินงบประมาณจำแนกตามสำนัก และแผนงาน/โครงการ โดยจะแสดงรายการข้อมูลสำคัญๆ อาทิเช่น วงเงินงบประมาณที่ได้รับ จำนวนเงินและรายการเบิกจ่ายงบประมาณ งบประมาณคงเหลือจำแนกรายสำนัก รายแผนงาน/โครงการ การก่อกำหนดผูกพัน ร้อยละของเงินงบประมาณที่เบิกจ่าย เป็นต้น ดังตัวอย่างที่แสดงไว้ในรูปภาพที่ 3

กระบวนการติดตามและตรวจสอบความถูกต้องรายงานผลการเบิกจ่าย และตรวจสอบรายงานผูกพันคงค้าง
ของแผนงานและโครงการวิจัย (ทำทุกเดือน)

รูปภาพที่ 2 กระบวนการติดตามและตรวจสอบความถูกต้องผลการเบิกจ่ายและตรวจสอบรายการผูกพันคงค้าง
ของแผนงาน/ โครงการ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565

ในความเป็นจริง สกศ. จึงได้รับเงินจาก สกสว.จริง เพียงจำนวน 2,920,000 บาท และมียอดรายจ่ายจริง รวมทั้งสิ้น 2,672,013.25บาท รายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 รายละเอียดเงินที่ได้รับจากสำนักงาน สกสว. และรายจ่ายจริง ในภาพรวม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของ สกศ.

เงินที่ได้รับจาก สกสว.			รายจ่ายจริง	
งวดที่	จำนวนเงินที่ได้รับ (บาท)	วันที่ได้รับ	งวดที่	จำนวน (บาท)
1	1,776,000	19/11/2564	1	479,628.00
2	888,000	7/18/2565	2	328,666.05
3	256,000	3/17/2566	3	1,078,368.00
			ขยายระยะเวลา	785,351.20
รวมจำนวนเงินที่ได้รับจริงทั้งสิ้น		2,920,000	รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	
เงินโครงการคงเหลือ		247,986.75		

หมายเหตุ : 1. ข้อมูลรายละเอียดเงินตามตารางนี้ไม่นับรวมดอกเบี้ยรับคงค้าง 2 งวดจนถึงวันที่ 30 มิ.ย.65 เป็นจำนวนรวม 2,198.51 บาท

2. รายจ่ายจริงของ งวดที่ 1 หมายถึง การเบิกจ่ายจริงระหว่างช่วงเวลา ต.ค. 64 - มี.ค. 65
 งวดที่ 2 หมายถึง การเบิกจ่ายจริงระหว่างช่วงเวลา เม.ย. 65 - มิ.ย. 65
 งวดที่ 3 หมายถึง การเบิกจ่ายจริงระหว่างช่วงเวลา ก.ค. 65 - ก.ย. 65 และช่วงขยายเวลา ต.ค. 65 - มี.ค. 66

3. ตามคำรับรองฯ จำนวนเงินที่ สกศ. ต้องได้รับจาก สกสว. เป็นเงิน 2,960,000 บาท แต่จำนวนเงินที่ สกศ. ได้รับจาก สกสว. จริง เป็นจำนวน 2,920,000 บาท (ยังไม่รวมดอกเบี้ย) เนื่องจากโครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ไม่ประสงค์เบิกเงินงวดที่ 3 จำนวน 40,000 บาท

อนึ่ง ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ระยะเวลาของการจ่ายเงินและระยะเวลาของการรายงานความก้าวหน้าหรือผลการดำเนินงานต่อสำนักงาน สกสว. ในแต่ละงวดนั้น มีความหมายดังนี้ งวดที่ 1 ระหว่างช่วงเดือนตุลาคม 64 ถึงเดือนมีนาคม 65 งวดที่ 2 ระหว่างช่วงเดือนเมษายน 65 ถึงเดือนมิถุนายน 65 และงวดที่ 3 ระหว่างช่วงเดือนกรกฎาคม 65 ถึงเดือนกันยายน 65 ซึ่งรายละเอียดของเงินที่ได้รับ และรายจ่ายจริง ในภาพรวม ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4 สำหรับรายละเอียดของเงินที่ได้รับ และรายจ่ายจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละโครงการ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รายละเอียดเงินที่ได้รับจากสำนักงาน สกสว. และรายจ่ายจริง จำแนกรายโครงการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

1. โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี งบประมาณ 1,200,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565				
เงินที่ได้รับจาก สกสว.			รายจ่ายจริง	
งวดที่	จำนวนเงินที่ได้รับ (บาท)	วันที่ได้รับ	งวดที่	จำนวน (บาท)
1	720,000.00	11/19/2564	1	98,770.00
2	360,000.00	7/18/2565	2	230,236.05
3	120,000.00	3/17/2566	3	560,020.00
			ขยายระยะเวลา	175,105.00
รวมจำนวนเงินที่ได้รับทั้งสิ้น	1,300,000		รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	1,064,131.05
เงินโครงการคงเหลือ	135,868.95			
2. โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี งบประมาณ 600,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)				
เงินที่ได้รับจาก สกสว.			รายจ่ายจริง	
งวดที่	จำนวนเงินที่ได้รับ (บาท)	วันที่ได้รับ	งวดที่	จำนวน (บาท)
1	360,000.00	11/19/2564	1	148,843.00
2	180,000.00	7/18/2565	2	-
3	60,000.00	3/17/2566	3	238,072.00
			ขยายระยะเวลา	148,525.00
รวมจำนวนเงินที่ได้รับทั้งสิ้น	600,000.00		รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	535,440.00
เงินโครงการคงเหลือ	22,825			

ตารางที่ 5 (ต่อ)

3. โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ
 ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565)
 ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

เงินที่ได้รับจาก สกสว.			รายจ่ายจริง	
งวดที่	จำนวนเงินที่ได้รับ (บาท)	วันที่ได้รับ	งวดที่	จำนวน (บาท)
1	240,000.00	11/19/2564	1	7,200.00
2	120,000.00	7/18/2565	2	63,150.00
3	40,000.00	3/17/2566	3	154,606.00
			ขยายระยะเวลา	174,000.00
รวมจำนวนเงินที่ได้รับทั้งสิ้น	400,000.00		รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	398,956.00
เงินโครงการคงเหลือ	1,044.00			

4. โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัย
 อย่างมีคุณภาพ
 ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565)
 ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

เงินที่ได้รับจาก สกสว.			รายจ่ายจริง	
งวดที่	จำนวนเงินที่ได้รับ (บาท)	วันที่ได้รับ	งวดที่	จำนวน (บาท)
1	240,000.00	11/19/2564	1	224,815.00
2	120,000.00	7/18/2565	2	-
3	-	3/17/2566	3	-
			ขยายระยะเวลา	126,000.00
รวมจำนวนเงินที่ได้รับทั้งสิ้น	360,000.00		รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	350,815.00
เงินโครงการคงเหลือ	9,185.00			

3. โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ได้รับอนุมัติปรับงบประมาณ ตามบันทึกที่ ศธ 0306.1/1010 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2564 เรื่อง ขออนุมัติปรับงบประมาณ และได้รับอนุมัติการขอขยายระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ ต่อ 6 เดือน (เดิมสิ้นสุด 30 กันยายน 2565 เป็น 31 มีนาคม 2566) ตามบันทึกที่ ศธ 0306.1/1084 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2565 เรื่อง การขอขยายระยะเวลาดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2

4. โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

ได้รับอนุมัติปรับงบประมาณ ตามบันทึกที่ ศธ 0305.1/1908 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2564 เรื่อง ขออนุมัติปรับงบประมาณ และได้รับอนุมัติการขอขยายระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ ต่อ 6 เดือน (เดิมสิ้นสุด 30 กันยายน 2565 เป็น 31 มีนาคม 2566) ตามบันทึกที่ ศธ 0305.3/1084 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2565 เรื่อง การขอขยายระยะเวลาดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2

5. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

ได้รับอนุมัติการขอขยายระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ ต่อ 6 เดือน (เดิมสิ้นสุด 30 กันยายน 2565 เป็น 31 มีนาคม 2566) ตามบันทึกที่ ศธ 0311.1/930 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2565 เรื่อง การขอขยายระยะเวลาดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2

พร้อมกันนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มการขยายเวลาของหน่วยงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ตามคำรับรองเลขที่ FFB650026/0345 และจัดทำจดหมายที่ ศธ 0306/2835 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2565 เรื่อง การขยายระยะเวลาคำรับรองทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน (Fundamental Fund) ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 รวมถึง บันทึกถ่วงที่สุด ศธ 0306.1/151 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2566 เรื่อง การขอขยายระยะเวลาดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 เพื่อแจ้งต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ดังแสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2 เช่นเดียวกัน

เปลี่ยนแปลงงบประมาณ โปรดอธิบายการเปลี่ยนแปลง ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ 65 เป็นช่วงที่มีการระบาดสูง อันเป็นเหตุให้กลุ่มเป้าหมายหลักในการเก็บข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงบุคลากรทางการศึกษา มิได้มาอยู่ ณ ที่ตั้ง คือ สถานศึกษา ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนขณะนั้น เน้นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในลักษณะ Hybrid กล่าวคือ เป็นการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบ Online และ Onsite จึงเป็นอุปสรรคต่อการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดดังแสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2

เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์/ผลผลิต โปรดอธิบายการเปลี่ยนแปลง.....

3.1 โปรต Mapping โครงการที่สอดคล้องกับพันธกิจของหน่วยงาน

ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นจำนวนรวม 2,960,000 บาท ประกอบด้วย 5 โครงการ โดยในปีนี้มีแต่ละโครงการไม่มีแผนงาน แผนงานย่อย หรือโครงการย่อย ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี โดยปีนี้เป็นดำเนินการดำเนินโครงการปีที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับงบประมาณ 1,200,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) และในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี โดยปีนี้เป็นดำเนินการดำเนินโครงการปีที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับงบประมาณ 600,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2564) และในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 400,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี งบประมาณ 360,000 บาท (เริ่มรับงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ.2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้รับอนุมัติขยายเวลาดำเนินงานเพิ่ม 6 เดือน (ต.ค.65 - มี.ค.66)

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากำหนดพันธกิจไว้ 6 ประการ คือ (1) จัดทำและขับเคลื่อนนโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา และการมีงานทำ (2) ดำเนินงานวิจัย และส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยเพื่อจัดทำพัฒนาโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ (3) ดำเนินงานติดตาม ประเมินผล และพัฒนาระบบประเมินผลด้านการจัดการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (4) ดำเนินงานเกี่ยวกับกฎหมายด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (5) สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำและขับเคลื่อนด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ (6) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล

ทั้งนี้ โครงการ 5 โครงการดังกล่าวข้างต้นซึ่งอยู่ภายใต้แผนงานด้าน ววน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เป็นโครงการที่มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับพันธกิจในข้อ (2) ของ สกศ. คือ การดำเนินงานวิจัย และส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยเพื่อจัดทำพัฒนาโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการ ศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมี 2 โครงการที่รองรับยุทธศาสตร์ จัดทำนโยบาย แผน มาตรฐาน การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบมีส่วนร่วม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน ได้แก่ โครงการพัฒนานวัตกรรมกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ และโครงการ ศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ และ 2 โครงการที่รองรับยุทธศาสตร์ สร้างความเข้มแข็งด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ โครงการ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย และโครงการวิจัยเชิงสำรวจ ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และอีก 1 โครงการที่รองรับยุทธศาสตร์ สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพ คนไทย 4.0 ดังรูปภาพที่ 4 ฝั่งความเชื่อมโยงของแผนงานด้าน ววน. ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และ พันธกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

วิสัยทัศน์	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นองค์กรนำขับเคลื่อนการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันสู่เวทีโลก				
ยุทธศาสตร์	จัดทำนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบมีส่วนร่วม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน		สร้างความเข้มแข็งด้านการวิจัย และพัฒนาการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์		สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการศึกษา และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
เป้าประสงค์	ประเทศไทยมีนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทิศทางชัดเจนจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน		มีงานวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพสูงสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนานโยบาย แผน มาตรฐาน		ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนา ขับเคลื่อนการศึกษาและ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์
กลยุทธ์	กำหนดกรอบการศึกษา โดยพิจารณาจากปัจจัยหรือองค์ประกอบในการประเมินความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ	จัดทำนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย	สร้างเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วมในการทำวิจัยและจัดทำคลังข้อมูลด้านการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์		สร้างและพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายการศึกษา และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับจังหวัด เพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำและขับเคลื่อนนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์
ตัวชี้วัด	จำนวนรอบประเด็นการศึกษา (นโยบาย/แผน/มาตรฐาน) ที่ชัดเจน ครอบคลุมเพื่อใช้ในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	ร้อยละของจำนวนนโยบาย แผนการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นว่ามีความเห็นทางและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน	ร้อยละของงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่นำไปใช้ในการพัฒนานโยบาย แผน มาตรฐาน		จำนวนเครือข่ายที่เข้าร่วมการวางแผนพัฒนา รวมทั้งขับเคลื่อนการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับจังหวัด
โครงการ	โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ	โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ	โครงการการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาแบบ มีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย	โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) ของคนไทย ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนไทย 4.0

รูปภาพที่ 4 ผังความเชื่อมโยงของแผนงานด้าน ววน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 กับพันธกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

3.2 ผลการดำเนินงานของแต่ละโครงการ

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 1</p> <p>โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ</p> <p>ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ.2564-2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 เป็นการค้าดำเนินการในระยะที่ 2</p> <p>หัวหน้าโครงการ นางประวีณา อัสโย</p>	<p>วัตถุประสงค์ (ในปีที่ 2)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน 2. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ 	<p>การดำเนินงานในปีที่ 2 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของโครงการ ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงได้แก่การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาของสถานศึกษาต้นแบบโดยกลุ่มตัวอย่าง สถานศึกษาต้นแบบ ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คัดเลือกสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการของสถานศึกษาส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาคตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมีบริบทแตกต่างหลากหลายและกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาทดลองนำร่อง คือ สถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับสถานศึกษาต้นแบบหรือสถานศึกษาที่สนใจนวัตกรรมของสถานศึกษาต้นแบบ การเก็บข้อมูลข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพจากพหุกรณีศึกษา (Multi-case Study) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Multi-instrument Approach) เครื่องมือการวิจัยพัฒนาโดยคณะผู้วิจัยของ สกศ. ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย และแบบสำรวจปัจจัย เก็บข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติวิจัยสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนการทำงานจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ วิธีการ 1) แต่งตั้งคณะทำงานทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาฯ 2) จัดการประชุมปรึกษาหารือผู้ทรงคุณวุฒิ ให้คำปรึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ 3) จัดการประชุมสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ร่วมกันหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาทดลองนำร่อง 4) จัดการประชุมสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ในพื้นที่ 5) จัดการประชุมติดตามหนุนเสริมเติมพลังคณะทำงานฯ 6) ลงพื้นที่จัดประชุมติดตามความก้าวหน้าการทดลองนำร่องนวัตกรรมการศึกษาปฏิบัติการพัฒนาวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนตาม DOE Thailand ให้แก่คณะทำงานฯ 8) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ OKRs ในการพัฒนาโรงเรียน และ 9) จัดการสัมมนาวิชาการเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอกรณีตัวอย่างสถานศึกษาที่มีนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาต้นแบบ</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
		<p>การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาของสถานศึกษาด้านแบบ ซึ่งมีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในระบอบที่ 1 มีจำนวน 11 แห่ง จาก 3 สังกัด โดยมีสถานศึกษาที่พร้อมเป็นต้นแบบขยายผลในระบอบที่ 2 มีจำนวน 8 แห่ง และมีสถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการทดลองนำร่อง จำนวน 47 แห่ง ผลการทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ได้มี 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 แบบ พหุ-ทำ และมีส่วนร่วม เช่นผู้บริหารนำและทำด้วย ร่วมคิดร่วมทำ การบริหารที่ลดขั้นตอน บูรณาการทั้งระบบ การแบ่งปัน: ยิงให้ยิงได้ และการสร้างโอกาสการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจ แนวทางที่ 2 แบบเน้นความเป็น DOE จังหวัด ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Sandbox) วิเคราะห์ฐานทุน กำหนด DOL (Desired Outcome of Learner) ของสถานศึกษานำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา แนวทางที่ 3 แบบใช้ OKRs Master Team การถ่ายทอดนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้ OKRs (Objective and Key Results) เป็นเครื่องมือในการตั้งเป้าหมายและวัดผลความสำเร็จของสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะจากผู้เชี่ยวชาญ แนวทางที่ 4 แบบให้แนวคิดและประชุมติดตาม นำการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของตนเอง</p> <p>ผนวกกับการดำเนินงานสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา จากกลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ผลการดำเนินงาน พบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์กรมีระดับความสำคัญมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดทำแผนงานโครงการ ที่ควรจะสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และปัจจัยด้านคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะในประเด็นการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา หรือแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา</p> <p>จากนั้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการถอดบทเรียนจากสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการกว่า 50 แห่ง ซึ่งมีข้อค้นพบจำแนกเป็นประเด็นได้ดังนี้ (1) ความต้องการช่วยเหลือในการนำนวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาด้านแบบมาปรับประยุกต์ใช้ให้สำเร็จ (2) ความต้องการได้รับการพัฒนา (3) ปัจจัยที่สนับสนุนในการนำนวัตกรรมไปใช้ (4) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปสู่การยกย่องรางวัล โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 2</p> <p>โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคนไทย 4.0 ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นการค้าดำเนินการในระลอกที่ 2</p> <p>หัวหน้าโครงการ นางสาวกรมล จิ่งสำราญ</p>	<p>วัตถุประสงค์ (ในปีที่ 2)</p> <p>เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในชุมชน 3 ลักษณะ คือ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และ ชุมชนท่องเที่ยว</p>	<p>การดำเนินงานในปีที่ 2 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของโครงการ ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 2 ชุด ได้แก่</p> <p>(1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในประเด็น ได้แก่ ประเด็นด้านการศึกษา/ปัญหาด้านการศึกษาในพื้นที่/เป้าหมายการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ จุดเน้น การศึกษาในระดับพื้นที่/ชุมชน ปัญหาการศึกษาในพื้นที่ /ชุมชน เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ (การเรียนรู้อย่างเป็นทางการ การเรียนรู้นอกระบบ การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ) ประเด็นการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ ดังนี้ (1) การเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างไรเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศึกษามีความพร้อมในระดับสูง มีนัยรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นนวัตกรรม นักคิด มีสัมมาชีพพัฒนาตนเองตามแนวคิด คนไทย 4.0 (2) องค์กร /บุคคล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างสะดวกอย่างไร (3) สิ่งแวดล้อม / เทคโนโลยี ยุคใหม่รอบตัวผู้เรียนเอื้อและสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ได้อย่างไร (4) วิธี / เนื้อหาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางและเนื้อหาสาระประจำท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน มีอะไรบ้าง อย่างไร (5) ความยืดหยุ่น/ทางเลือกที่หลากหลาย มีทางเลือกในการเรียนรู้อย่างไรเป็นทางการ นอกระบบ และไม่เป็นทางการ รวมถึงพื้นที่การเรียนรู้ที่หลากหลายแก่ผู้เรียน อะไรและอย่างไรบ้าง (3) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม/ การฝึกอบรม มีการสร้างการมีส่วนร่วมจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากร มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้โดยใครบ้าง ดังนี้ (1) จังหวัด/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษา/ องค์กรอื่น/ ชุมชน มีการรวมตัวอย่างไร มีแผนการทำงานอย่างไร (2) มีแนวคิดในการขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วมในภาคส่วนต่าง ๆ ให้มีบทบาท / ร่วมพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างไร (3) กระบวนการที่ได้ดำเนินการและผลการเรียนรู้จากกระบวนการเป็นอย่างไร และ (4) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการจัดนิเวศการเรียนรู้ตามบริบทชุมชน</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 3</p> <p>โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต(Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ</p> <p>ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี</p> <p>หัวหน้าโครงการ นางรุ่งตะวัน งามจิตอนันต์</p>	<p>วัตถุประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น 2. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทประเทศไทย 3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลคะแนนทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย 	<p>ประเด็นสุดท้าย ข้อเสนอแนะบทบาทการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0</p> <p>(2) แบบบันทึกการสังเกตการณ์ระดับพื้นที่ พิจารณาจากพื้นที่ 5 ตารางกิโลเมตรซึ่งมีชุมชนเป็นศูนย์กลางโดยประมาณ ประกอบด้วย (1) ประเภทพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่กายภาพ พื้นที่เสมือนจริง (พื้นที่ในการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เช่น Google Meet, Zoom รวมไปถึงสังคมเสมือน เช่น Facebook, Twitter และแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ท เช่น YouTube เป็นต้น) พื้นที่การเรียนรู้บนฐานสถานศึกษา (2) ชนิดของพื้นที่ และ (3) รายละเอียดพื้นที่</p> <p>จากนั้น เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น คือ แบบบันทึกการสังเกตการณ์ระดับพื้นที่ จำนวน 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 1 ชุด ในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม คือ โรงเรียนวัดบางปิดล่าง (ราษฎร์สงเคราะห์) อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ชุมชนอุตสาหกรรม คือ โรงเรียนวัดแหลมอั้ง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ชุมชนท่องเที่ยว คือ โรงเรียนบ้านไผ่ไทย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่</p> <p>จากนั้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ระดับพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้แนวทางทางวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และเขียนบรรยายเชิงพรรณนาเมื่อได้ร่างรายงานจึงนำไปตรวจสอบความถูกต้องเพื่อถือได้ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมมาและของผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์</p> <p>ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ การศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) สำหรับวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) และวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) ซึ่งได้มา 5 อันดับแรก คือ (1) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) (2) ความฉลาดรู้ (Literacy) (3) การเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active Learner) (4) การเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) และอันดับ 5 มี 2 ทักษะ คือ การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)</p> <p>ซึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้ กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ 3 ทักษะคือ ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) (2) ความฉลาดรู้ (Literacy) และ (3) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) จากนั้น ดำเนินการศึกษาวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อจัดทำองค์ประกอบ และเป้าหมายการวัดของทั้ง 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัย</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการ</p>	<p>4. เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้นำใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นสำคัญ</p>	<p>สำหรับองค์ประกอบ และเป้าหมายการวัดรายทักษะของช่วงวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) มีดังนี้ (1) ทักษะความรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการเข้าถึง เป้าหมายการวัดคือ มีความรู้ความเข้าใจหลักการ กลไก หรือบริบทเบื้องต้น ของเทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัลในชีวิตประจำวัน องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการเข้าใจ เป้าหมายการวัดคือ สามารถวิเคราะห์และมีความรู้ความเข้าใจวิธีการสืบค้นและจัดการสารสนเทศดิจิทัลในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ และองค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการใช้งานหรือสร้างสรรค์ เป้าหมายการวัดคือ มีความรู้ความเข้าใจวิธีการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อ สื่อสาร สร้างเครือข่าย หรือแสดงออกตัวตนในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจวิธีการใช้งานหรือสร้างสรรค์เทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัลเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (2) ทักษะความฉลาดรู้ (Literacy) มี 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการอ่าน เป้าหมายการวัดคือ สามารถค้นหาหรือคัดเลือกข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ รวมถึง สามารถจับประเด็นสำคัญ ลำดับความข้อมูล หรือตีความหมายของข้อมูลได้ องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป้าหมายการวัดคือ สามารถวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลหรือความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ และองค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการสื่อสาร เป้าหมายการวัดคือ สามารถสรุปหรือแสดงความคิดเห็นคุณค่าหรือแนวคิดที่ได้รับได้อย่างสมเหตุสมผล สุดท้ายคือ (3) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความคิดริเริ่ม (Originality) เป้าหมายการวัด คือ สามารถออกแบบและพัฒนาความคิด ชิ้นงาน หรือวิธีการที่แปลกใหม่จากเดิม เพื่อตอบวัตถุประสงค์หรือแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ องค์ประกอบที่ 2 ความคิดคล่องตัว (Fluency) เป้าหมายการวัดคือ สามารถออกแบบและพัฒนาความคิด ชิ้นงาน หรือวิธีการที่มีปริมาณมากและหลากหลาย เพื่อตอบวัตถุประสงค์หรือแก้ปัญหาที่ซับซ้อนภายในเวลาที่กำหนดได้ องค์ประกอบที่ 3 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) เป้าหมายการวัดคือ สามารถดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่หรือนำสิ่งอื่นมาทดแทนสิ่งที่ยึดใช้ในการพัฒนาความคิด ชิ้นงาน หรือวิธีการเพื่อตอบวัตถุประสงค์หรือแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ และองค์ประกอบที่ 4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป้าหมายการวัดคือ สามารถแจกแจงรายละเอียดและขยายต่อความคิด ชิ้นงาน หรือวิธีการเพื่อตอบวัตถุประสงค์หรือแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
		<p>สำหรับองค์ประกอบ และเป้าหมายการวัดรายทักษะของช่วงวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) มีดังนี้</p> <p>(1) ทักษะความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการเข้าถึง เป้าหมายการวัดคือ มีความรู้ความเข้าใจหลักการ กลไก หรือบริบทของเทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัลในชีวิตประจำวันและการทำงาน องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการเข้าใจ เป้าหมายการวัดคือ สามารถวิเคราะห์และมีความรู้ความเข้าใจวิธีการสืบค้นและจัดการสารสนเทศดิจิทัลในชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ และองค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการใช้งานหรือสร้างสรรค์ เป้าหมายการวัดคือ มีความรู้ความเข้าใจวิธีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อ สื่อสาร สร้างเครือข่าย หรือแสดงออกตัวตนในชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ รวมถึง มีความรู้ความเข้าใจวิธีการใช้งานหรือสร้างสรรค์เทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัลเพื่อสนับสนุนหรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและการทำงานได้ (2) ทักษะความฉลาดรู้ (Literacy) มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการอ่าน เป้าหมายการวัดคือ สามารถจับประเด็นสำคัญ ลำดับความข้อมูล หรือตีความหมายของข้อมูลที่ซับซ้อนได้ องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการวิเคราะห์ เป้าหมายการวัดคือ สามารถวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลหรือความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ซับซ้อนได้ และองค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการสื่อสาร เป้าหมายการวัด คือ สามารถสรุปหรือแสดงความคิดเห็นคุณค่าหรือแนวคิดที่ได้ รับจากข้อมูลที่ซับซ้อนได้อย่างสมเหตุสมผล รวมถึง สามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลที่รับได้ใน การเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ หรือการดำเนินชีวิตได้ และ (3) ทักษะทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความคิดริเริ่ม (Originality) เป้าหมายการวัด คือ สามารถออกแบบและพัฒนาความคิด ชิ้นงาน หรือวิธีการที่แปลกใหม่จากเดิมและใช้งานได้จริง เพื่อต่อบัณฑิตผู้ประกอบกับปัญหาที่ท้าทายและซับซ้อนได้ องค์ประกอบที่ 2 ความคิดคล่องตัว (Fluency) เป้าหมายการวัด คือ สามารถออกแบบและพัฒนาความคิด ชิ้นงาน หรือวิธีการที่หลากหลาย และใช้งานได้จริง เพื่อต่อบัณฑิตผู้ประกอบกับปัญหาที่ท้าทาย และซับซ้อนภายในเวลาที่กำหนดได้ องค์ประกอบที่ 3 ความยืดหยุ่น (Flexibility) เป้าหมายการวัดคือ สามารถคิดแบบสิ่งที่มีอยู่หรืออนาล็อกมาทดแทนสิ่งที่ยึดติดในการพัฒนาความคิด ชิ้นงาน หรือวิธีการเพื่อต่อบัณฑิตผู้ประกอบกับปัญหาที่ท้าทายและซับซ้อนได้จริง และองค์ประกอบที่ 4</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
		<p>ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป้าหมายการวัดคือ สามารถแจกแจงรายละเอียดและขยายต่อความคิดขึ้นมา หรือวิธีการเพื่อตอบวัตถุประสงค์หรือแก้ปัญหาที่ยากและซับซ้อนได้จริงอย่างครอบคลุมและครบถ้วน สร้างและพัฒนาแบบทดสอบรายทักษะที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยสำหรับวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) และวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) ตามองค์ประกอบและเป้าหมายการวัดของทั้ง 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัยตามที่ได้กำหนดไว้ สำหรับกระบวนการตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบ 3 ทักษะของทั้ง 2 ช่วงวัย เป็นไปเพื่อศึกษา ได้แก่ การพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item – Objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน</p> <p>จากนั้น นำแบบทดสอบที่ผ่านการพิจารณาหาค่า IOC แล้วเข้าสู่กระบวนการ Try Out เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อวิเคราะห์คุณภาพข้อคำถามตามเกณฑ์ อำนาจจำแนก ความยากง่าย และความเชื่อมั่น สำหรับข้อคำถามและแบบทดสอบที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพแบบทดสอบทักษะ จำนวนตามทักษะและช่วงวัยได้ดังนี้ (1) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (ปรนัย) ช่วงวัยเรียน 10 ข้อ และช่วงวัยรุ่น 14 ข้อ (2) ความฉลาดรู้ (ปรนัย) ช่วงวัยละ 10 ข้อ และ (3) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (อัตนัย) ช่วงวัยละ 2 ข้อ สำหรับข้อคำถามที่ได้ถูกนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง (Main Survey)</p> <p>กำหนดประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้แผนผังกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Plan) ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้การเก็บผ่านแบบทดสอบออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำหรับช่วงวัยเรียน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สำหรับช่วงวัยรุ่น ใน 5 พื้นที่ ได้แก่ เชียงใหม่ ชลบุรี นครราชสีมา สงขลา และกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวน 3,472 คน สำหรับช่วงวัยเรียน และ 3,423 คนสำหรับช่วงวัยรุ่น รวมทั้งสิ้น 6,895 คน ถือว่าได้ข้อมูลเกินเป้าหมายแผนการเก็บข้อมูลซึ่งตั้งไว้ช่วงวัยละ 2,000 คน รวม 4,000 คน นอกจากนี้แล้ว คณะผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาระบบการตรวจข้อสอบที่เป็นอัตโนมัติหรือคำถามปลายเปิดในทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลทั้ง 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัย ทั้งนี้แบบทดสอบทักษะความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และความฉลาดรู้ (Literacy) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 4</p> <p>โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ</p> <p>ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี</p> <p>หัวหน้าโครงการ นางสาวกรมล จึงสำราญ</p>	<p>วัตถุประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล 2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล 	<p>วิเคราะห์ผลค่าเฉลี่ยคะแนนทั้ง 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัย ร่วมกับตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ สิ่งกีดขวาง ขนาดของสถานศึกษา รายได้เฉลี่ยครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนพี่น้อง อาชีพของผู้ปกครอง เกรดเฉลี่ยเทอมที่ผ่านมา กิจกรรมยามว่าง และอุปสรรคส่วนตัว สำหรับสนับสนุนการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรมสำรวจทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences : SPSS) ควบคู่ไปกับการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ใช้สถิติ (1) การทดสอบค่าที แบบสองกลุ่มอิสระ (Independent-Samples T-Test) (2) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และการทดสอบรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ (Scheffe' test) และ (3) การหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลการทดสอบทักษะ 3 ด้าน ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)</p> <p>จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบและกลั่นกรองร่างรายงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิตันวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เมื่อได้ผลการพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และพิมพ์ และเผยแพร่สู่สาธารณะผ่านช่องทางที่หลากหลาย</p> <p>ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ จำนวน 6 ประเทศ คือ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย</p> <p>กำหนดใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารที่กำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ภูมิหลัง สถานการณ์ของผู้สูงอายุ กฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น และแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล</p> <p>ส่งเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อกร่างทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น และแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทยในยุคดิจิทัล</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย</p> <p>ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี</p> <p>หัวหน้าโครงการ นางสาวจันทิมา ศุภรพงศ์</p>	<p>วัตถุประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2. พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย 3. จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย 	<p>ตรวจสอบทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น และแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทยในยุคดิจิทัล โดยการสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน (เลือกแบบเจาะจง) จากนั้น จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อเข้าสู่กระบวนการกลั่นกรองร่างรายงาน เมื่อได้ผลการพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์</p> <p>ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ การศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลด้วยการสืบค้นและคัดเลือกเอกสารจากฐานข้อมูลออนไลน์เป็นหลัก เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง ฐานข้อมูลวิจัยในประเทศต่าง ๆ อาทิ งานวิจัย บทความวิชาการ และการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เป็นต้น</p> <p>จากนั้นนำข้อมูลวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาองค์ประกอบของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมต่อสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยและใช้สมมติฐานดังกล่าวกำหนดกรอบการวิจัยสำหรับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับผู้ดูแล/ผู้ดูแลเด็ก แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง</p> <p>พิจารณากรอบการดำเนินงานวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิครั้งนี้ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัยด้านการวิจัยทางการศึกษา สร้างและพัฒนาเครื่องมือการเก็บข้อมูล ซึ่งได้แก่ (1) แบบสอบถามสำหรับผู้ดูแล/ผู้ดูแลเด็ก 1 ชุด และ (2) แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง 1 ชุด ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ดูแลแบบสอบถาม (สำหรับผู้ดูแล/ผู้ดูแลเด็ก) ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่ง ระดับการศึกษา สาขาที่จบการศึกษา ระดับชั้นที่สอนสังกัดสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ปฏิบัติงาน และข้อมูลพื้นฐานของผู้ดูแลแบบสอบถาม (สำหรับผู้ปกครอง) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน รายได้ครัวเรือน ระดับการศึกษาสูงสุด สังกัดสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่บุตรหลานกำลังศึกษา ระดับชั้นที่บุตรหลานกำลังศึกษา</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
		<p>ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย เป็นแบบ Rating scale 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ข้อคำถามแบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูเด็ก (2) ด้านที่ 2 การติดต่อสื่อสาร (3) ด้านที่ 3 การเป็นอาสาสมัคร (4) ด้านที่ 4 การเรียนรู้ที่บ้าน (5) ด้านที่ 5 การตัดสินใจ และ (6) ด้านที่ 6 การมีส่วนร่วมกับชุมชน ตอนที่ 3 จัดอันดับความสำคัญของแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย เป็นแบบข้อคำถามแบบลำดับความสำคัญ (Ranking Question Analysis) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร/ครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก 1 ชุด และสำหรับผู้ปกครอง 1 ชุด ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพปัจจุบันของรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเครื่องมือทั้งสองฉบับได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิครั้งนี้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านการวิจัยทางการศึกษาด้านการวัดและประเมินผล ด้านบริหารทางการศึกษา และเป็นครูผู้สอนในระดับปฐมวัย</p> <p>เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่งจะได้รับแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับผู้รับครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2 ฉบับ และแบบสอบถามสำหรับผู้พ่อแม่/ผู้ปกครอง 4 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 6 ฉบับ โดยจะส่งสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 1,000 แห่ง มีรายละเอียดการสุ่มดังนี้</p> <p>สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจะเลือกสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน เนื่องจากมีจำนวนเด็กใกล้เคียงกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นแบ่งกลุ่มตามผลการประเมิน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายจำนวน 500 แห่ง แบ่งเป็นโรงเรียนที่มีผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ระดับดีหรือดีมาก 250 แห่ง ผลการประเมินระดับพอใช้ 250 แห่ง</p>

โครงการ	วัตถุประสงค์ของโครงการ	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
		<p>สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะใช้การสุ่มอย่างง่าย จำนวน 500 แห่ง แบ่งเป็นโรงเรียนที่มีผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ระดับดีหรือดีมาก 250 แห่ง ผลการประเมินระดับพอใช้ 250 แห่ง รวมแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 6,000 ชุด</p> <p>ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลจาก 4 ภูมิภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ภูมิภาคละ 1 จังหวัด แต่ละภูมิภาคจะเก็บข้อมูลจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจำนวน 4 แห่ง แบ่งเป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 แห่ง และสถานพัฒนาเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง โดยแต่ละสังกัดจะแบ่งกลุ่มตามผลการประเมิน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย รวมทั้งสิ้น 16 แห่ง โดยแต่ละแห่งจะมีผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน ครู/พี่เลี้ยงเด็ก 2 คน และผู้ปกครอง 2 คน</p> <p>วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหากรอบแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมใน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จากนั้น พิจารณารูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขให้เป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อการเผยแพร่ต่อไป</p>

3.3 ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง (Output)

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลผลิตตามคำรับรอง	จำนวน	หน่วยนับ	ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง	จำนวน	หน่วยนับ	รายละเอียดผลผลิต (พร้อมแนบหลักฐาน)	เชิงคุณภาพ
โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลกระทบต่อกรนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ	1. องค์กรความรู้ หนังสือ - หนังสือ ทั้งเล่ม (Whole book) ระดับชาติ	1	เล่ม	1. หนังสือทั้งเล่ม Whole book ระดับชาติ	1	เล่ม	1. องค์กรความรู้ หนังสือ - รายงานผลการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อกรนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ 1.1 คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา ระยะที่ 2 1.2 เอกสารแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลการทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ	ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ได้รับความรู้เรื่องรูปแบบการจัดการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในบริบทของตนเอง (ชุมชนท้องถิ่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม)
โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์	1. กำลังคนหรือหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ 2. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript)	20	คน	1. กำลังคนหรือหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ 2. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript)	20	คน	แบบลงทะเบียน ผู้เข้าร่วมโครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์ 4.0	ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ได้รับความรู้เรื่องรูปแบบการจัดการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในบริบทของตนเอง (ชุมชนท้องถิ่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม)

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลผลิตตามคำ รับรอง	จำนวน	หน่วยนับ	ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง	จำนวน	หน่วยนับ	รายละเอียดผลผลิต (พร้อมแนบหลักฐาน)	เชิงคุณภาพ
	3. หนังสือ Monograph ระดับชาติ	1	เล่ม	3. หนังสือ Monograph ระดับชาติ	1	เล่ม	การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0	องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 และข้อเสนอเชิงนโยบาย
	4. หนังสือทั้งเล่ม Whole book ระดับชาติ	1	เล่ม	4. หนังสือทั้งเล่ม Whole book ระดับชาติ	1	เล่ม	รายงานการศึกษาการพัฒนาในรูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0	สมาชิกในระบอบนิเวศการเรียนรู้ 5 ส่วนหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนได้รับรู้และเข้าใจองค์ความรู้เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 และสามารถปรับใช้รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ได้ตามบริบทของตน
โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	1. หนังสือ Monograph ระดับชาติ	1	เล่ม	1. หนังสือ Monograph ระดับชาติ	1	เล่ม	ผลสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น	ข้อเท็จจริงของผลการวิจัยในคาถาเฉลี่ยคะแนน 3 ทักษะ ได้แก่ Digital Literacy, Literacy และ Creative Thinking ของทั้ง 2 ช่วงวัย ได้แก่ วัยเรียน และวัยรุ่นน ที่สะท้อนถึงข้อมูลค่าพื้นฐาน (Baselines)

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลผลิตตามคำ รับรอง	จำนวน	หน่วยนับ	ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง	จำนวน	หน่วยนับ	ปริมาณ	รายละเอียดผลผลิต (พร้อมแนบหลักฐาน)	เชิงคุณภาพ
					4	เรื่อง	2.บทความทางวิชาการ	<p>ระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ซึ่งสามารถนำมาข้อเท็จจริงที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปต่อยอด (Value Chain) การทำวิจัย ในมิติการพัฒนา นโยบาย สาธารณะ อาทิ จำแนกตามที่ตั้ง สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ช่างวัย ลักษณะทางครอบครัว เป็นต้น</p> <p>เนื้อหาในบทความ 4 เรื่อง เป็นเนื้อหาที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองโดยผู้เชี่ยวชาญ และตามหลักวิชา และรูปแบบการนำเสนอเป็นไปตามมาตรฐานนำเสนอบทความของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา</p>	
								<p>1. บทความวิชาการ เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวิจัย:แบบทดสอบความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) สำหรับคนไทยช่างวัยเรียน/วัยรุ่น</p> <p>2. บทความวิชาการ เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวิจัย: แบบทดสอบความฉลาดรู้ (Literacy) สำหรับคนไทยช่างวัยเรียน/วัยรุ่น</p> <p>3. บทความวิชาการ เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวิจัย: แบบทดสอบการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) สำหรับคนไทยช่างวัยเรียน/วัยรุ่น</p>	

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลผลิตตามคำรับรอง	จำนวน	หน่วยนับ	ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง	จำนวน	หน่วยนับ	รายละเอียดผลผลิต (พร้อมแนบหลักฐาน)	เชิงคุณภาพ
โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ	1. กำลังคนหรือหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนาทักษะ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ 2. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript) บทความในประเทศ 3. หนังสือ Monograph ระดับชาติ	30	คน	1. กำลังคนหรือหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนาทักษะ ได้แก่ ผู้สูงอายุ 2. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript) บทความในประเทศ 3. หนังสือ Monograph ระดับชาติ	30	คน	4. บทความวิชาการ เรื่อง ผลวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) ของคนไทยช่วงวัยเรียน และวัยรุ่น โดยบทความทั้ง 4 เรื่อง เผยแพร่ใน Blockdit OEC News สภาการศึกษา	กำลังคนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุได้ รับความรู้เกี่ยวกับทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ บทความเรื่อง Digital Age: ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุ

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลผลิตตามคำ รับรอง	จำนวน	หน่วยนับ	ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง	จำนวน	หน่วยนับ	รายละเอียดผลผลิต (พร้อมแนบหลักฐาน)	เชิงคุณภาพ
โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการ จัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยใน ประเทศไทย	4. หนังสือทั้ง เล่ม Whole book ระดับ ชาติ	1	เล่ม	4. หนังสือทั้งเล่ม Whole book ระดับ ชาติ	1	เล่ม	หนังสืออ่านง่าย เรื่อง ทักษะและ สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ นักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ สูงอายุ และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำองค์ความรู้ไป ออกแบบหลักสูตรหรือพัฒนา ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น สำหรับผู้สูงอายุ	หนังสือฉบับ E-book เผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ โดยผู้สูงอายุ นักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ สูงอายุ และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำองค์ความรู้ไป ออกแบบหลักสูตรหรือพัฒนา ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น สำหรับผู้สูงอายุ
โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการ จัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยใน ประเทศไทย	1. หนังสือทั้ง เล่ม Whole book ระดับ ชาติ	1	เล่ม	1. หนังสือทั้งเล่ม Whole book ระดับ ชาติ	1	เล่ม	รูปแบบการจัดการศึกษาแบบ มีส่วนร่วมของสถานพัฒนา เด็กปฐมวัยในประเทศไทย ด้านการส่งเสริมพ่อแม่ผู้ปกครอง	รูปแบบการจัดการศึกษา แบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนา เด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นใน ครั้งนี้มีมีการเก็บข้อมูลจาก ผู้มีส่วนได้เสียได้โดยตรง รูป แบบที่พัฒนาขึ้นจึงตรงตาม ความต้องการของผู้มี ส่วนได้เสีย

หมายเหตุ: - รายละเอียดผลผลิตพร้อมหลักฐานของแต่ละโครงการ ดังปรากฏในเอกสารแนบท้ายรายงานผลสัมฤทธิ์ฯ ฉบับนี้

สรุปภาพรวมผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงเทียบกับคำรับรอง

ผลผลิตรวมตามคำรับรอง	จำนวน	หน่วยนับ	ผลผลิตรวมที่เกิดขึ้นจริง	จำนวน	หน่วยนับ
1. หนังสือ	7	เล่ม	1. หนังสือ	7	เล่ม
> หนังสือ Monograph ระดับชาติ	3	เล่ม	> หนังสือ Monograph ระดับชาติ	3	เล่ม
> หนังสือทั้งเล่ม Whole book ระดับชาติ	4	เล่ม	> หนังสือทั้งเล่ม Whole book ระดับชาติ	4	เล่ม
2. กำลังคนหรือหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนา	50	คน	2. กำลังคนหรือหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนา	50	คน
3. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript)	2	เรื่อง	3. ต้นฉบับบทความวิจัย (Manuscript)	2	เรื่อง

3.4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง (Outcome) (ถ้ามี)

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลการนำมาสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ</p>	<p>- สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนาระบบการบริหารจัดการที่เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษา ไปบริหารจัดการในแง่มุมต่าง ๆ ของสถานศึกษา อาทิ ด้านนโยบาย และโครงสร้างการบริหารจัดการ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ร่วมสร้างสรรค่นวัตกรรม เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย เป็นต้น</p> <p>- ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการได้รับการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)</p>
<p>โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0</p>	<p>- ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ครอบครั้ว สถานศึกษา ชุมชน เอกชนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ไปเป็นองค์ความรู้หรือแนวทางการสร้างความร่วมมือและบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน เข้าถึงได้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับคนทุกช่วงวัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน</p> <p>- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างพื้นที่และนิเวศการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน เข้าถึงได้ และนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับคนทุกช่วงวัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเป็น “ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง” ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561</p>
<p>โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ</p>	<p>-</p>

3.4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง (Outcome) (ถ้ามี) (ต่อ)

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ</p> <p>โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย</p>	<p>หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ทกภาคส่วนของสังคม รวมถึงผู้สูงอายุนำองค์ความรู้ชุดทักษะและสมรรถนะที่ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ชีวิตอยู่ในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ และนำข้อเสนอแนะทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุที่จำเป็นไปขับเคลื่อนและสร้างนโยบายสาธารณะสำหรับส่งเสริมการพัฒนาทักษะและสมรรถนะดังกล่าว</p>

หมายเหตุ: โครงการที่ 3 และ 5 เริ่มดำเนินการในปีแรก กอปรกับโครงการนี้ได้มีการกิจกรรมนำร่องขยายผล จึงมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงของการรายงานนี้

3.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง (Impact) (ถ้ามี)

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง
<p>โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลการนำมาฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ</p>	<p>- ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพ สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ</p> <p>- เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของภาคประชาชน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>- การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC- Professional Learning Community) ของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจากทุกภูมิภาค</p>
<p>โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0</p>	<p>- ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพ สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ</p> <p>- เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>
<p>โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทย ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ</p>	<p>-</p>
<p>โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ</p>	<p>1. ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล</p> <p>2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุในแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุไปต่อยอดงานด้านผู้สูงอายุ</p>
<p>โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย</p>	<p>-</p>

หมายเหตุ: โครงการที่ 3 และ 5 เริ่มดำเนินการในปีแรก กอปรกับโครงการนี้ได้มีการกิจกรรมนำร่องขยายผล จึงมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงของการรายงานนี้

3.6 การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบ Onsite ผ่านการจัดประชุมในพื้นที่ของภูมิภาคต่างๆ รูปแบบการจัดพิมพ์หนังสือ (Hard Copied) รูปแบบ Online ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) วิดีทัศน์ เนื้อหาการ์ตูน ด้วยช่องทางที่หลากหลายเช่นเดียวกันผ่าน Platform ต่างๆ อาทิ OEC Website OEC-Application (OECK) Webtoon เป็นต้น ซึ่งกระบวนการผลิตงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีการสื่อสารที่มีลักษณะของ Interactive ด้วยผ่านช่องทาง Facebook Youtube ทั้งนี้ เพื่อให้สะดวกในการเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ สำหรับรายละเอียดของวิธีการ/กระบวนการผลิตงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ของแต่ละแผนงาน โครงการ ดังรายละเอียดข้างล่างนี้ (โปรดแนบหลักฐานเชิงประจักษ์การนำผลงานไปใช้ประโยชน์)

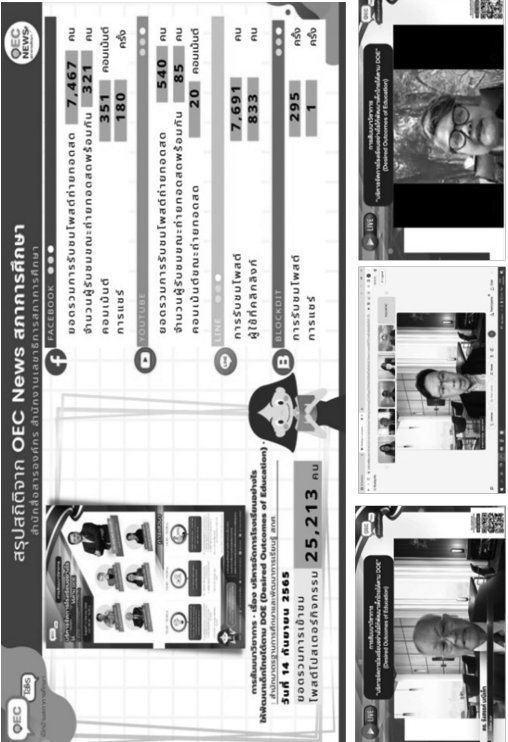

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
<p>โครงการที่ 1 โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ</p>	<p>ด้านนโยบาย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้แนวทางการทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาในการดำเนินงานนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีให้แก่สถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันแบบได้นำไปปรับปรุงประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ รวมทั้งผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติจะเป็นข้อเสนอแนะทางการขับเคลื่อน ส่งเสริม สนับสนุนการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษาต่อไป</p> <p>ด้านสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดต่าง ๆ สามารถนำนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา ไปปรับปรุงประยุกต์ใช้ตามบริบทเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้แก่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่มีสมรรถนะสูง ธารความ เป็นไทยแข่งขันได้ในเวทีโลก เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ สร้างความร่วมมือร่วมใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการเตรียมคนให้สอดคล้องความต้องการในศตวรรษที่ 21 นี้ ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้มีความเป็นผู้ประกอบการ พัฒนาทักษะต่าง ๆ จนเกิดสมรรถนะในการสร้างอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียน ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข</p>

3.6 การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (ต่อ)

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
	<p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับการศึกษารัฐบาลนำรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เกิดขึ้นจากพื้นที่และประสบความสำเร็จ ผ่านการทดลองนำร่อง ขยายผลในจังหวัดนำร่องทั้ง 6 จังหวัด ด้วยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เป็นการขับเคลื่อนโดยใช้จังหวัดเป็นฐานในการพัฒนา คน ตามอัตลักษณ์ บริบทของท้องถิ่น และตรงตามความต้องการของชุมชน และสถานประกอบการ โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วม พัฒนาคณะที่เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>ด้านวิชาการ</p> <p>สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการจัดพิมพ์เอกสาร/พัฒนาสื่อวีดิทัศน์ องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนา นวัตกรรมบริหารจัดการสถานศึกษาที่แตกต่างหลากหลายตามสภาพบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานเพื่อแก่สถานศึกษาและสาธารณชนนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป</p>

ตัวอย่างวิธีการ/กระบวนการผลิตต้นงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
โครงการพัฒนาวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชาติสู่การปฏิบัติ

<p>ช่องทางเผยแพร่งาน</p> <p>1. สัมมนาวิชาการ เรื่อง บริหารจัดการโรงเรียนอย่างไรให้พัฒนาเด็กไทยได้ตาม DOE (Desired Outcomes of Education) เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565 ผ่านถ่ายทอดสดในระบอบ Facebook Live</p>	<p>รายละเอียด</p>
<p>2. ประชุมติดตามหนุนเสริมเติมพลังคณะทำงานทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ โดยใช้ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Online)</p>	

โครงการที่ได้รับอนุมัติ

โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเทศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ด้านนโยบาย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้พัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเทศการเรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชนแต่ละลักษณะ และนำไปใช้กับชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ตอบสนองการวิจัยที่ตรงตามความสนใจและศักยภาพของคนทุกช่วงวัยอย่างเหมาะสม

ด้านสังคม

หน่วยงาน องค์กร ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม ชุมชนท่องเที่ยว มีความเข้าใจเรื่องการจัดระบบนิเทศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 และสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้านเศรษฐกิจ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนำรูปแบบการจัดระบบนิเทศการเรียนรู้ ไปขยายผลในพื้นที่ใกล้เคียง ด้วยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เป็นการขับเคลื่อนโดยพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนาคนตามอัตลักษณ์ บริบทของท้องถิ่น และตรงตามความต้องการของชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วม พัฒนาคณะที่เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน

ด้านวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการจัดพิมพ์เอกสาร/พัฒนาสื่อวีดิทัศน์ องค์กรความรู้ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเทศการเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานเพื่อแก่สถานศึกษาและสาธารณชนนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ตัวอย่างวิธีการ/กระบวนการผลิตต้นงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
 โครงการที่ 2 โครงการศึกษารูปแบบการจัดการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0

รายละเอียด	
<p>ชื่อทางการเผยแพร่งาน</p> <p>1. จัดพิมพ์เล่ม</p>	<p>การจักระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการจัดนิเวศทางของนิไทย 4.0</p>
<p>2. จัดทำ e-Book</p>	<p>https://www.onec.go.th/php/book/BookView/2005</p>
<p>3. บทความเรื่อง เรื่อง การพัฒนา ระบบนิเวศการเรียนรู้ในบริบท ประเทศไทย</p>	

โครงการที่ได้รับอนุมัติ

โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ด้านนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่พัฒนาและจัดทำนโยบายการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ซึ่งได้แก่ ความสำเร็จทางดิจิทัล (Digital Literacy) ความสำเร็จทางความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ของคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ควรนำตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ทั้ง 3 ทักษะ และ 2 ช่วงวัย ได้แก่ (1) ตัวแปรด้านเพศ (2) ตัวแปรด้านสถานศึกษา ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สังกัด ที่ตั้ง และขนาดสถานศึกษา (3) ตัวแปรด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ รายได้เฉลี่ยครัวเรือนมากกว่า 30,000 บาท/เดือน (4) ตัวแปรด้านพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ กิจกรรมยามว่าง อุปกรณ์ส่วนตัวว่าจะไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรทัศน์มีจอทีวี โทรทัศน์อัจฉริยะ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ก็ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ และ (5) ความแตกต่างระหว่างช่วงวัย มาประกอบการพัฒนา นโยบายนโยบายส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) โดยไม่จำเป็นต้องมุ่งเข้าไปที่การจัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนหรือสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมและแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้มีความหลากหลาย ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนทุกกลุ่ม เป้าโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงก็เป็นมิติการส่งเสริมที่สำคัญเช่นกัน

นอกจากนี้แล้ว ผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้นำไปต่อยอดการวิจัยเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาและจัดทำแผนพัฒนาทักษะทรัพยากรมนุษย์ในช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ซึ่งนับเป็นแผนบูรณาการระดับ 3 เกี่ยวข้องกับภาคีรัฐหลายกระทรวง ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาวต่อไป

ด้านสังคม

ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถนำข้อค้นพบด้านตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ซึ่งได้แก่ ความสำเร็จทางดิจิทัล (Digital Literacy) ความสำเร็จทางความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ของคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ไปประกอบการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตให้แก่กลุ่มเป้าหมาย อาทิ ตัวแปรด้านความแตกต่างระหว่างช่วงวัย ตัวแปรด้านเพศ ตัวแปรด้านสถานะเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

ด้านเศรษฐกิจ

ภาคเอกชนสามารถนำข้อค้นพบด้านตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ซึ่งได้แก่ ความสำเร็จทางดิจิทัล (Digital Literacy) ความสำเร็จทางความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ของคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ไปประกอบการพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริม 3 ทักษะโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างช่วงวัยทั้ง 2 ช่วงวัยด้วย

ด้านวิชาการ

นักวิจัย นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิชาการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป สามารถนำองค์ความรู้ไปศึกษาและทำการวิจัยเชิงลึกต่อไป และใช้เป็นฐานความรู้ต่อยอดไปยังการศึกษาวัยอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง อาทิ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร

ตัวอย่างวิธีการ/กระบวนการผลิตต้นงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

โครงการที่ 3 โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนององเป้าหมายการพัฒนาการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ

ช่องทางเผยแพร่งาน	รายละเอียด
<p>1. จัดพิมพ์เล่ม</p>	
<p>2. จัดทำ e-Book</p>	<p>http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2011-1-file.pdf</p>
<p>3. บทความ จำนวน 4 เรื่อง 3.1 เรื่องที่ 1 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย: แบบทดสอบความรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) สำหรับคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น</p>	<p>https://www.blockdit.com/posts/63841f65e42aef752d17a4bd?id=63841f65e42aef752d17a4bd&series=61dbbce5547631eb384997f2</p>

ช่องทางเผยแพร่รายงาน

รายละเอียด

3.2 เรื่องที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย: แบบทดสอบการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) สำหรับคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น

<https://www.blockdit.com/posts/639bdf3729d36dfe27b0c891?d=639bdf3729d36dfe27b0c891&series=61dbbce5547631eb384997f2>

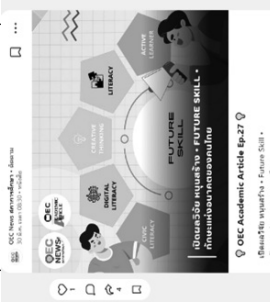
3.3 เรื่องที่ 3 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย: แบบทดสอบความฉลาดรู้ (Literacy) สำหรับคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น

<https://www.blockdit.com/posts/64074f414272826682eb0706?d=64074f414272826682eb0706&series=61dbbce5547631eb384997f2>

3.4 เรื่องที่ 4 ผลวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) ของคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น

<https://www.blockdit.com/posts/642444c85f337d5727188184?d=642444c85f337d5727188184&series=61dbbce5547631eb384997f2>

4. แผนพับ

โครงการที่ได้รับอนุมัติ	การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
<p>โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ</p>	<p>ด้านนโยบาย</p> <p>สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้นำองค์ความรู้ไปต่อยอดการพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติชีวิตของผู้สูงอายุให้เกิดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น เพื่อตอบสนององค์ความรู้ที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมสูงวัย</p> <p>ด้านสังคม</p> <p>หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงผู้สูงอายุ มีความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น และสามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะผู้สูงอายุให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ ซึ่งนำแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุไปส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นรูปธรรม ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีทักษะและสมรรถนะดังกล่าว ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเป็นพื้นที่องที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในสภาวะสังคมสูงอายุ</p> <p>ด้านวิชาการ</p> <p>สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการจัดพิมพ์เอกสาร/องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ นำไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป</p>

ตัวอย่างวิธีการ/กระบวนการผลิตงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

โครงการที่ 4 โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ	
รายละเอียด	
<p>ชื่อทางการเผยแพร่งาน</p> <p>1. จัดทำ e-Book</p>	<p>https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/2009</p>
<p>2. บทความเรื่อง Digital Age: ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุ</p>	<p>https://www.blockdit.com/posts/63297e15d3471fd4b06c15c3?d=63297e15d3471fd4b06c15c3&series=61dbbce5547631eb384997f2</p>
<p>3. จัดทำหนังสืออ่านง่าย</p>	

โครงการที่ได้รับอนุมัติ

โครงการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ด้านนโยบาย

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ที่ได้จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 มีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำนโยบายระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยและการสร้างนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งผลการพิจารณาของคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยนี้ สามารถกำหนดเป็นกฎหมาย ประกาศ ข้อกําหนด หรือข้อเสนอเชิงนโยบายให้แก่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัดทั่วประเทศนำไปปฏิบัติต่อไปได้

ด้านสังคม

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน สามารถนำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของครอบครัวตนเอง

ด้านเศรษฐกิจ

-

ด้านวิชาการ

หน่วยงานมีสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั่วประเทศ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิชาการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป สามารถนำองค์ความรู้ไปศึกษาและทำการวิจัยเชิงลึกต่อไป โดยใช้เป็นฐานความรู้ต่อยอดไปยังการศึกษวิจัยประเด็นอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องได้

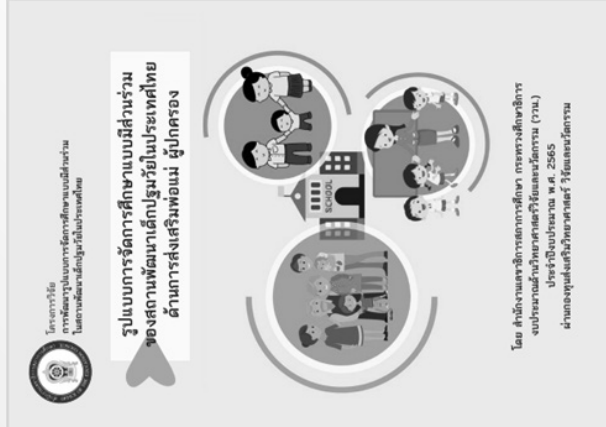
ตัวอย่างวิธีการ/กระบวนการผลิตงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

โครงการที่ 5 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

ช่องทางเผยแพร่ผลงาน

รายละเอียด

1. จัดพิมพ์เล่ม

2. จัดทำ e-Book

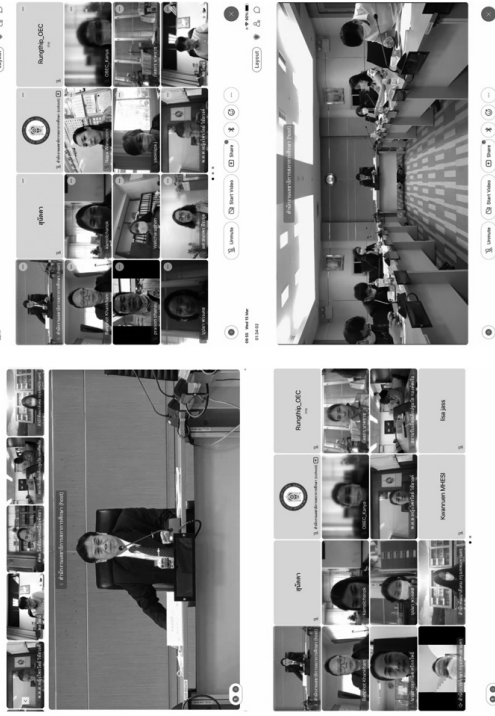

ช่องทางเผยแพร่รายงาน

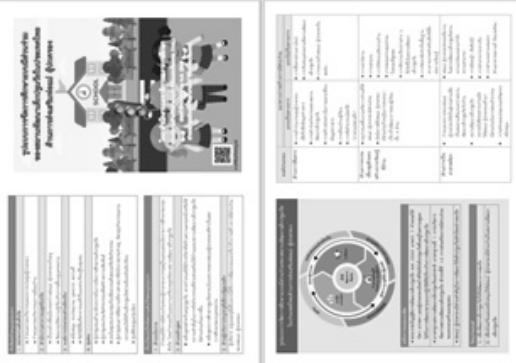
รายละเอียด

3. ประชุมทางวิชาการ

การจัดประชุมเผยแพร่ผลงานวิจัย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2566 เวลา 09.00 – 15.30 น. ณ ห้องประชุมลีปนันทน์ เกตุทัต ชั้น 2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

4. แผ่นพับ

ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 5 โครงการ รวม 2,960,000 บาท โดยทั้ง 5 โครงการไม่มีแผนงานหรือโครงการย่อย สำหรับสรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ แต่ละโครงการมีดังนี้

(1) โครงการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ

๖ สรุปผลวิจัย

การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ในบริบทที่หลากหลาย 2) ทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพจากพหุกรณีศึกษา (multi-case study) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (multi-instrument approach) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาในการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่สามารถสร้างคุณลักษณะผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา มีระยะเวลาในการดำเนินงาน 2 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2564-2566) สามารถสรุปการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการในสถานศึกษาในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในบริบทแตกต่างหลากหลาย

การวิจัยและพัฒนาในระยะที่ 1 (ต.ค. 2564 ถึง ก.ย. 2565) มีการดำเนินงาน 2 ส่วน ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในประเทศไทยและประเทศที่คัดสรร และ 2) การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างหลากหลาย กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการของสถานศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมีบริบทแตกต่างหลากหลาย จำนวน 11 แห่ง จาก 4 ภูมิภาค 5 พื้นที่ ทั่วประเทศ เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสำรวจข้อมูลการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประเด็นคำถามสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และแบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร เก็บข้อมูล โดยให้ที่ปรึกษาในพื้นที่ร่วมกับสถานศึกษาจัดทำบันทึกประสบการณ์ การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษา ครูภาคีเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์ข้อมูล จากการถอดบทเรียนการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสังเคราะห์เชิงพรรณนา วิธีการจัดการประชุมหารือผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันออกแบบการดำเนินงานโครงการ พิจารณากรอบการวิจัย ตลอดจนรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน กระบวนการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจ ร่วมกันพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความสนใจ

ของสถานศึกษา จัดส่งเอกสารองค์ความรู้ให้แก่สถานศึกษา เก็บข้อมูลการพัฒนา รูปแบบนวัตกรรม การบริหารจัดการ สถานศึกษา ด้วยวิธีการแต่งตั้งคณะทำงานฯ ให้สถานศึกษาร่วมเป็นนักวิจัยและให้สถานศึกษามีส่วนตัดสินใจในการเลือก ที่ปรึกษาในพื้นที่ จัดกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษา สำนักงานฯ จัดการประชุมติดตามหนุนเสริมเติมพลัง คณะทำงานฯ จำนวน 4 ครั้ง สลับกับการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความรู้มุ่งสู่การพัฒนา นวัตกรรม การบริหารจัดการ สถานศึกษา จำนวน 3 ครั้ง และจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนการขยายผลรูปแบบ นวัตกรรม การบริหารจัดการ สถานศึกษา ในระยะที่ 2 ยกร่างรายงานผลการพัฒนา รูปแบบ นวัตกรรม การบริหารจัดการ ในสถานศึกษา ที่มีบริบท ที่แตกต่างกันเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคุณภาพ จัดพิมพ์เอกสารและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการ ทดลองนำร่องในระยะที่ 2

ผลการศึกษา: การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่ การปฏิบัติในประเทศไทยและประเทศที่คัดสรร เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 พบว่า แนวโน้มของนวัตกรรม การบริหารจัดการสถานศึกษาของ 4 ประเทศ (สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไทย) แม้บริบทจะแตกต่างกันแต่มีนวัตกรรม การบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหาร ตนเองมากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกระตุ้นส่งเสริมผู้เรียนและร่วมจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมากขึ้น มีความสอดคล้องกันในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 การพัฒนาครูใช้ระบบเครือข่ายที่เรียกว่า “ชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ” มีการประเมินและการสังเกตการสอนโดยเพื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูมีมาก และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและในการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ครูได้ค้นคว้าพัฒนาการสอนใหม่ ๆ มีโครงการนำร่องและวิจัยประเมินความสำเร็จ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคเพื่อขยายผลไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศ ข้อเสนอสำหรับประเทศไทยในการพิจารณาปรับปรุง การบริหารและจัดการสถานศึกษา จากบทเรียนของประเทศที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี มีข้อเสนอสำหรับประเทศไทย ในการพิจารณาปรับปรุงการบริหารและจัดการสถานศึกษา 5 ด้าน คือ (1) ระบบการบริหารและจัดการสถานศึกษา ควรพิจารณาให้อำนาจและความเป็นอิสระแก่สถานศึกษามากขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองและ ชุมชนในเรื่องวิชาการ การร่วมจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน (2) การบริหารงานวิชาการ การเรียนการสอนต้องเน้นการปลูก ฝังทักษะความคิดสร้างสรรค์ คิดนวัตกรรม หลักสูตรมีความหลากหลายและยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น ต้องเน้นการสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง (3) การบริหารงานบุคคล ควรมีเวทีให้ครูได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษา และสร้างวัฒนธรรมการประเมินโดยเพื่อนครู (Peer Review) เหมือนของประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ซึ่งพบว่าทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น (4) การบริหารงบประมาณ ในการ จัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงบประมาณ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างต่อสาธารณะ และควรนำระบบเลข ประจำตัวประชาชนมาใช้เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนของจำนวนผู้เรียน การบริหารงบประมาณควรมุ่งใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อ “ประโยชน์ของผู้เรียน” เป็นสำคัญ และ (5) การบริหารงานทั่วไป กระทบวงๆ ควรนำระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาใช้ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาได้ครบถ้วนและทันสมัย จะได้มีข้อมูล real time สำหรับการวางแผน การพัฒนา และการติดตามผลการเรียนของผู้เรียนได้ พัฒนาและแนะนำระบบซอฟต์แวร์สำหรับการบริหาร สถานศึกษา และจัดระบบบุคลากรสนับสนุนเฉพาะด้าน เพื่อลดงานเอกสารลง ช่วยให้ครูมีเวลาทุ่มเทให้กับ การเรียน การสอนอย่างเต็มที่มากขึ้น

ผลการศึกษา: การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันหลากหลาย พบว่าสถานศึกษาร่วมกับที่ปรึกษาในพื้นที่ สามารถพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาได้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของแต่ละโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนานวัตกรรมและสังเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ จำนวน 11 รูปแบบ ได้แก่ (1) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา I-PENLA Model: โรงเรียนเมืองกระบี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดกระบี่ (2) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม SAITHAI MODEL: โรงเรียนบ้านไสไทย สังกัดเทศบาลตำบลไสไทยจังหวัดกระบี่ (3) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา RPG.15 Prototype Model พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ: โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 (เวียงเก่าแสนภูวิทยาประชา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย (4) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน: โรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย (5) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้แนวคิด OKRs “T4 SPK By OKRs Model”: โรงเรียนเทศบาล 4 สันป่าก่อ สังกัดเทศบาลนครเชียงราย จังหวัดเชียงราย (6) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้แนวคิด OKRs “CRMS 5 DENHA: MINDSET Model”: โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า สังกัดเทศบาลนครเชียงราย จังหวัดเชียงราย (7) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา SMART Model: โรงเรียนนารีนุกูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จังหวัดอุบลราชธานี (8) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา PBK SMART Model: โรงเรียนไพรบึงวิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ (9) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาโรงเรียนเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ “PATAI Model”: โรงเรียนบ้านปะทาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ (10) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ “SAMANMIT Model”: โรงเรียนบ้านสมานมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จังหวัดระยอง และ (11) นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา C-S-S POLMANEE School Model: โรงเรียนวัดพลมานีย์ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

การวิจัยและพัฒนาในระยะที่ 2 (ต.ค. 2565 ถึง มี.ค. 2566) กลุ่มตัวอย่าง สถานศึกษาต้นแบบ ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยคัดเลือกสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการของสถานศึกษาส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมีบริบทแตกต่างกันหลากหลาย และกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาทดลองนำร่อง คือ สถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับสถานศึกษาต้นแบบหรือสถานศึกษาที่สนใจนวัตกรรมของสถานศึกษาต้นแบบ การเก็บข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพจากพหุกรณีศึกษา (multi-case study) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (multi-instrument approach) เครื่องมือการวิจัย พัฒนาโดยคณะผู้วิจัยของ สกศ. ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย และแบบสำรวจปัจจัย เก็บข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (google form) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิจัยสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สำหรับข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนการทำงานจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ วิธีการ 1) แต่งตั้งคณะทำงานทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาฯ 2) จัดการประชุมปรึกษาหารือผู้ทรงคุณวุฒิ ให้คำปรึกษาแนวทางการดำเนินโครงการฯ 3) จัดการประชุมสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินโครงการร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาทดลองนำร่อง 4) จัดการประชุมสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่

5) จัดการประชุมติดตามหนุนเสริมเติมพลังคณะทำงานฯ 6) ลงพื้นที่จัดประชุมติดตามความก้าวหน้าการทดลองนำร่องนวัตกรรม 7) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนตาม DOE Thailand ให้แก่คณะทำงานฯ 8) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ OKRs ในการพัฒนาโรงเรียน และ 9) จัดการสัมมนาวิชาการเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอกรณีตัวอย่างสถานศึกษาที่มีนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาต้นแบบ

ผลการศึกษา: การทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันพบว่า มีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฯ ในระยะที่ 1 จำนวน 11 แห่ง จาก 3 สังกัด โดยมีสถานศึกษาที่พร้อมเป็นต้นแบบขยายผลในระยะที่ 2 จำนวน 8 แห่ง และมีสถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการทดลองนำร่อง จำนวน 47 แห่ง ซึ่งจากการทดลองนำร่องนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า สามารถแบ่งแนวทางการทดลองนำร่องนวัตกรรมออกเป็น 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 แบบ พา-ทำ และมีส่วนร่วม เน้นผู้บริหารนำและทำด้วย ร่วมคิดร่วมทำการบริหารที่ลดขั้นตอน บูรณาการทั้งระบบ การแบ่งปัน: ยิงให้ยิงได้ และการสร้างโอกาสการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจ แนวทางที่ 2 แบบเน้นความเป็น DOE จังหวัด ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Sandbox) วิเคราะห์ฐานทุน กำหนด DOL (Desired Outcome of Learner) ของสถานศึกษานำไปสู่การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา แนวทางที่ 3 แบบใช้ OKRs Master Team การถ่ายทอดนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้ OKRs (Objective and Key Results) เป็นเครื่องมือในการตั้งเป้าหมายและวัดผลความสำเร็จของสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะจากผู้เชี่ยวชาญ แนวทางที่ 4 แบบให้แนวคิดและประชุมติดตาม เน้นการถ่ายทอดแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการ และใช้การประชุมติดตามความก้าวหน้าในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของตนเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ

ผลการศึกษา: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน ที่เหลือเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โดยมากกว่าครึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการสำรวจความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา จำแนกตามภาพรวมรายด้าน พบว่า ปัจจัยทุกด้านมีความสำคัญในระดับมาก โดยด้านกลยุทธ์ขององค์กรมีระดับความสำคัญมากที่สุด เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ปัจจัยในส่วนของสถานศึกษาที่มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ มีการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติกำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนา มีการกำหนดแผนงานโครงการที่สอดคล้องต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ด้านคุณภาพผู้เรียน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติในแผนพัฒนาการศึกษาหรือแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ พบว่า

1) ผู้บริหารมีความเห็นที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มอื่น ๆ ว่าปัจจัยในภาพรวมและปัจจัยแทบทุกด้านมีความสำคัญและส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าด้านกลยุทธ์ขององค์กร มีความสำคัญมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนเห็นว่าปัจจัยทุกด้านมีความสำคัญและส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษา

ของชาติสู่การปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่าปัจจัยทุกด้านมีความสำคัญและส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติมากกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนบุคลากรอื่น ๆ ได้แก่ ฝ่ายสนับสนุนการสอนและผู้ปกครองมีความเห็นต่อปัจจัยในภาพรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) สถานศึกษาต่างสังกัด มีความคิดเห็นต่อความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในภาพรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์กรสูงกว่าสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3) สถานศึกษาในทุกภูมิภาคมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์กรมีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในระดับมากและมากที่สุด โดยสถานศึกษาในภาคเหนือภาคกลางและภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์กรและด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารอย่างโดดเด่น ในขณะที่สถานศึกษาในภาคใต้เห็นว่าปัจจัยในด้านกลยุทธ์ขององค์กรมีความสำคัญในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยในแต่ละด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกันทั้ง 7 ด้าน เมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกด้าน พบว่า สถานศึกษาในภาคเหนือภาคกลางและภาคตะวันออกมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยทุกด้านมีความสำคัญและส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่วนสถานศึกษาในภาคใต้มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยทุกด้านมีความสำคัญและส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียนการทดลองนำร่องการพัฒนาวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษา นำเสนอตามประเด็นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) ความต้องการความช่วยเหลือในการนำนวัตกรรมบริหารจัดการของสถานศึกษาต้นแบบมาปรับประยุกต์ใช้ให้ประสบความสำเร็จ ในประเด็นต่าง ๆ มีดังนี้ (1) ด้านความรู้ ต้องการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา ความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (2) ด้านบุคลากร จัดให้มีการอบรมการใช้วัตกรรมการบริหาร (3) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ จัดให้มีการขับเคลื่อนและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่าย พี่เลี้ยง หน่วยงานต้นสังกัดศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการต่าง ๆ ให้มีการต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (4) ด้านงบประมาณ ต้องการได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ขาดแคลน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเวทีแข่งขัน ประกวด หรือแสดงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้

2) ความต้องการได้รับการพัฒนาหรือต้องการองค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้การนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของแนวทางในการทำงานของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความชัดเจน (2) องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำนวัตกรรมไปใช้ การวางแผนการจัดการเชิงระบบ และแนวทางการ

พัฒนาทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และ (3) องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติสำหรับครูผู้สอน เพื่อนำไปใช้ให้เกิดผลจริงในโรงเรียน

3) ปัจจัยที่สนับสนุนให้การนำนวัตกรรมการบริหารมาปรับประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญซึ่งนำมาสู่ความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปรับงานให้เหมาะสมกับต้นทุนที่มี ทำงานอย่างต่อเนื่อง

4) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการนำนวัตกรรมการบริหารมาปรับประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา พบว่า (1) นโยบายยังมีความไม่ชัดเจนในการดำเนินการหรือยังสื่อสารไม่ชัดเจนส่งผลผู้ปฏิบัติขาดความมั่นใจในการดำเนินการ (2) การบริหารงานมีความซับซ้อน ใช้เวลามาก เกิดปัญหาในการจัดสรรเวลา การทำงานแบบแยกส่วน ภาระงานของครูมีจำนวนมากงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดความพร้อมในการใช้อุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือทางเทคโนโลยี และระบบดิจิทัลต่าง ๆ ครูภัณฑ์และอาคารสถานที่ที่เอื้อต่อการดำเนินงาน จำนวนครูและบุคลากรไม่เพียงพอ และระเบียบในการเบิกจ่ายไม่สะดวกต่อการใช้งาน (3) ผู้บริหาร ครูและบุคลากร บางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการศึกษาของชาติ ขาดทักษะและประสบการณ์ มีการโอนย้ายทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการ ครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการสอนจำนวนมาก (4) ขาดความร่วมมือจากภาคีต่าง ๆ ผู้ปกครองนักเรียนมีการย้ายเข้าสถานที่ทำงานต่างถิ่นทำให้เกิดปัญหาด้านการให้บริการในการจัดการศึกษา และ (5) ด้านอื่น ๆ คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และมีนักเรียนที่ด้อยโอกาสจำนวนมากที่ยังเข้าไม่ถึงการพัฒนา

❖ อภิปรายผล

ผลการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เปรียบเทียบกับข้อเสนอที่ได้จากการศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในประเทศไทยและประเทศที่คัดสรร เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 (สกศ., 2564) พบว่า แนวโน้มของนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาของ 4 ประเทศ (เกาหลี สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ไทย) ที่แม้บริบทจะแตกต่างกัน แต่ทั้ง 4 ประเทศมีนวัตกรรมการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารตนเองมากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนก็เข้ามามีบทบาทในการกระตุ้นส่งเสริมผู้เรียนและร่วมจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมากขึ้น มีความสอดคล้องกันในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 การพัฒนาครูใช้ระบบเครือข่ายที่เรียกว่า “ชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ” (Professional Learning Community: PLC) มีการประเมินโดยเพื่อน การสังเกตการสอนโดยเพื่อน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูมากขึ้น และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและในการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ครูได้ค้นคว้าพัฒนาการสอนใหม่ๆ มีโครงการนำร่องและวิจัยประเมินความสำเร็จรวมทั้งปัญหาอุปสรรคเพื่อขยายผลไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งเป็นแนวโน้มเชิงบวก ทั้งนี้ จากบทเรียนของประเทศที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดข้างต้น จึงมีข้อเสนอสำหรับประเทศไทยในการพิจารณาปรับปรุงการบริหารและจัดการสถานศึกษา 5 ด้าน คือ

1. ระบบการบริหารและจัดการสถานศึกษา ควรพิจารณาให้อำนาจและความเป็นอิสระแก่สถานศึกษามากขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนในเรื่องวิชาการ การร่วมจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนไม่ใช่เน้นการบริจาคเงินอย่างเดียว ซึ่งผลจากการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการฯ ในครั้งนี้พบว่า สถานศึกษาต้นแบบสามารถบริหารและจัดการสถานศึกษาได้อย่างดี มีอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนในเรื่องวิชาการ การร่วมจัดประสบการณ์

ให้ผู้เรียน ด้วยปัจจัยที่สำคัญคือภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จัดโครงสร้างองค์กร สร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างหลากหลาย ส่งผลให้ประเด็นในการพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันไปดังผลการวิจัยที่โรงเรียนได้พัฒนานวัตกรรมได้ทั้ง 11 รูปแบบ เป็นต้น

สำหรับการขับเคลื่อนนวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาต้นแบบที่ได้ทดลองนำร่องกับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันหรือเป็นสถานศึกษาที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการนั้น พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถดำเนินการบริหารจัดการใน 4 ด้าน (วิชาการ บุคคล งบประมาณ ทั่วไป) ในกรอบระเบียบของหน่วยงาน และยังมีมีความต้องการความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนเพิ่มเติมทั้งในด้านความรู้ ด้านบุคลากร ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ด้านงบประมาณ และด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยในด้านเครือข่ายความร่วมมือ สถานศึกษาต้องการให้มีการขับเคลื่อนและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายทั้งผู้มีส่วนได้เสียคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษา พี่เลี้ยง หน่วยงานต้นสังกัด ศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการต่าง ๆ ที่สามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา ให้มีการต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. การบริหารงานวิชาการ เพื่อเตรียมคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมีความพร้อมสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ในศตวรรษที่ 21 การเรียนการสอนต้องเน้นการปลูกฝังทักษะความคิดสร้างสรรค์ คิดนวัตกรรม หลักสูตรมีความหลากหลายและยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการความถนัด และความสนใจของผู้เรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น การระบาดของโรค COVID-19 ทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องเน้นการสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งผลจากการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาฯ ในครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบเป็นผู้บริหารที่เห็นความสำคัญของงานวิชาการและเน้นการพัฒนาวิชาการของโรงเรียน ดังรายงานผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการวัดและประเมินการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สกศ., 2565) ที่กล่าวถึงปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จในการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติว่า ผู้บริหารและครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารและครูต้องมีการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานต้นสังกัด นอกจากนี้ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรอบรู้ในเรื่องงานวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เห็นความสำคัญของการวัดและประเมินการเรียนรู้ ให้คำชี้แนะการนำไปปฏิบัติที่ชัดเจนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม ใช้ผลการวัดและประเมินเป็นที่มาของการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา มอบภาระความรับผิดชอบไปยังครูผู้เกี่ยวข้องโดยตรง และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประเมินตามสภาพจริงให้มากที่สุด มีการจัดทำคลังข้อสอบของสถานศึกษาความชัดเจนของผู้บริหารสถานศึกษาจะนำสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน วางค่าเป้าหมายที่ชัดเจน มีแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินคุณภาพผู้เรียน คู่มือในการปฏิบัติงานกิจกรรม ติดตาม ตรวจสอบ วัดผลและประเมินผล เมื่อสิ้นปีมีการทบทวน มีการกำกับติดตามอย่างจริงจัง ครบถ้วน ทั้งช่วงเริ่มต้น ระหว่างดำเนินงานกลางภาค และเมื่อเสร็จสิ้นปลายภาค สำหรับการขับเคลื่อนนวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาต้นแบบที่ได้ทดลองนำร่องใน

ด้านวิชาการนั้น พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการได้รับการช่วยเหลือเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรสายสนับสนุนการสอน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการนำนวัตกรรมมาใช้ในสถานศึกษา อย่างถูกต้อง ได้แก่ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาทั้งมิติของการพัฒนานวัตกรรมการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการนำไปใช้ให้เกิดผลตามเป้าหมายของนวัตกรรมนั้น ๆ รวมถึงความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐาน การศึกษาของชาติ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

ดังนั้น ในการพัฒนางานวิชาการ ควรส่งเสริมการเรียนรู้ของครูในรูปแบบที่หลากหลายเพียงพอและต่อเนื่อง การจัดให้มีการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาแบบเสริมปัญญา เน้นการฝึก อบรมระหว่างปฏิบัติการ (on the job training) มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยการนำนักวิชาการภายนอกและ ชุมชนเข้ามาช่วยเสริมความรู้ทางวิชาการ โดยการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญด้านการเรียนการสอน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่จะส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรงในการขับเคลื่อนงานการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การ ปฏิบัตินั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูผู้สอนอย่างเร่งด่วน เพื่อให้มีความพร้อม มีความเชี่ยวชาญ โดยการดูแลสนับสนุน ทางวิชาการอย่างเต็มกำลังของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย สามารถออกแบบการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรและเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูผู้สอน มีทักษะมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยี สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาตนเองในการสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาการเรียนการสอนมีการจัดการจัดการเรียนการสอนเป็นทีม และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการวัดและประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน และนำมาผลมาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็น ระบบ พร้อมทั้งนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาสู่การ ปฏิบัติ (สทศ., 2562) ที่ว่า ต้องปรับการเรียนการสอนให้เน้นการบูรณาการข้ามศาสตร์สาขาต่าง ๆ มากขึ้น โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริง ให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่เน้นการค้นคว้า ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นว่าครูที่ได้รับการพัฒนาจะสามารถพัฒนาผู้เรียนได้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ สังคมตลาดแรงงานและประเทศ ช่วยลดภาระงานครูลง เป็นต้น

นอกจากนี้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นหนึ่งปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จในการ ขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ โดยครูออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนซึ่งมีความ พร้อมและศักยภาพที่แตกต่างกัน จึงต้องให้ความสำคัญกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับ สภาพของผู้เรียน นำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินตามสภาพจริง มีการคัด กรองคัดแยกผู้เรียนเพื่อจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้โดยการนำตนเอง และร่วมเรียนรู้กับหมู่คณะ รวมถึงฝึกฝนทักษะ ต่าง ๆ ตามที่ตนเองสนใจ ทั้งในทางด้านวิชาการ กิจกรรมเสริม ฯลฯ มีการสร้างแรงจูงใจส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถ ในการจัดทำโครงงาน ชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแข่งขันประกวด โครงงาน ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา จังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ เช่น โครงการวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ กีฬา ดนตรี คุณธรรม ฯลฯ ครูมีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกเพื่อให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้และเรียนรู้ ร่วมกันอย่างมีความสุข มีการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล จัดเตรียมสื่อและนำสื่อไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน

การออกแบบการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถ ความต้องการและสภาพบริบทของนักเรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเสนอแนวคิดและแสงความรู้ ความสามารถ ครูมีการเสริมแรง ให้กำลังใจ ข้อเสนอแนะ โดยปราศจากอคติและตำหนิทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองผู้เรียนในหลายช่องทาง คือ ทางโทรศัพท์ ทาง Facebook การจัดตั้งกลุ่ม Line และมีการประชุมผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนทุกปีการศึกษา (สกศ., 2565)

3. การบริหารงานบุคคล ควรมีเวทีให้ครูได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา และสร้างวัฒนธรรมการประเมินโดยเพื่อนครู (Peer Review) เหมือนของประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ซึ่งพบว่าทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ผู้บริหาร ครู บุคลากรสนับสนุนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้ยังหมายรวมถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสีย โดยสถานศึกษาเห็นว่าผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และมีความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ มีความชัดเจนในนโยบาย และนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ในระยะยาว ครูและบุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาตนเองของ ตน รวมถึง การทำงานอย่างเป็นระบบของเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ อย่างร่วมมือรวมพลังเพื่อให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ได้สำเร็จ จากผลการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาฯ พบว่า สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้การนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติบังเกิดผล ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้สาระสำคัญของมาตรฐานการศึกษาของชาติ และแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติอย่างละเอียดลึกซึ้ง แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยปฏิบัติสามารถนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลการเรียนรู้ร่วมกันข้างต้นจำเป็นต้องมีสื่อ ช่องทางที่หลากหลาย เข้าถึงง่าย อีกทั้งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิบัติการเพื่อเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ที่สำคัญคือต้องมีหน่วยงานในการประสานงาน กำกับ ติดตามปฏิบัติ เพื่อดำเนินการที่มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และถอดบทเรียนจากการปฏิบัติจริง เพื่อการเรียนรู้ที่มีความหมายร่วมกันในโอกาสต่อไปด้วย

การใช้หลักการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน หลักการในการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม และสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ จะช่วยขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน ชุมชนรักและหวงแหนสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ เป็นการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของผู้ปกครองที่สนใจผสมผสานการทำงานอย่างเต็มกำลัง การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อการรับความรู้ใหม่ ๆ และการให้ในลักษณะการขยายผล/เผยแพร่ผลการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาชาติต่อไป

นอกจากนี้ ผู้บริหารและครูต้องมีการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานต้นสังกัด มีวิธีดังนี้ (สกศ., 2565) 1) การอบรมผ่านออนไลน์ ระบบการ

เรียนรู้ด้วยตนเองแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) หรือการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยให้มหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่ได้รับการรับรองว่ามีศักยภาพ และมีผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล เป็นผู้จัดอบรม ให้ผู้บริหารและครูเรียนรู้ด้วยตนเองได้ 2) การอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นการอบรมเป็นระยะ มีการให้ความรู้ หลักการ และฝึกปฏิบัติ อาจใช้การอบรมกระจายในแต่ละพื้นที่ ไม่ต้องรอการอบรมจากส่วนกลาง หรือใช้การอบรมครู ที่เลี้ยงแล้วนำไปขยายผลต่อในโรงเรียน 3) การสร้าง Coaching หรือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) โดยให้เพื่อนครูหรือครูที่เกษียณแล้วหรือผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ มาเป็นที่เลี้ยงในการให้ความรู้ คำแนะนำ ถ่ายทอดประสบการณ์ ให้กับครูรุ่นใหม่ และ 4) การสร้างแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ (Learning Resource) เป็นการจัดหาแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับครู มีการส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวัดและประเมินผล โดยการจัดหาสื่อ คู่มือดำเนินงาน เอกสารเสริมความรู้ บทความ งานวิจัย หรือคลิปวิดีโอ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับให้ครูได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความพร้อมในการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ที่ให้ผู้บริหารหรือครูสามารถค้นหาหาความรู้เพิ่มเติมได้ตามอัธยาศัย

4. การบริหารงบประมาณ ในการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงบประมาณ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างต่อสาธารณะ และควรนำระบบเลขประจำตัวประชาชนมาใช้ในการลดปัญหาความซ้ำซ้อนของจำนวนผู้เรียน การบริหารงบประมาณควรมุ่งใช้จ่ายงบประมาณเพื่อ “ประโยชน์ของผู้เรียน” เป็นสำคัญ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการรั่วไหล และคอร์ปชั่น ก่อให้เกิดความเสียหายต่องบประมาณของประเทศ ผู้เรียนสูญเสียโอกาสการพัฒนา จากการวิจัยพบว่า สถานศึกษาต้องการได้รับงบประมาณสนับสนุนในการบริหารจัดการนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือ หรือทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและสนับสนุนด้านสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนในส่วนที่โรงเรียนขาดแคลน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นหลัก ทั้งนี้ การให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อกลไกการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่จะส่งผลกระทบต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นการกำหนดความสำคัญตามความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา ทั้งนี้ รวมถึงการกำหนดระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่มีความยืดหยุ่นและเป็นไปเพื่อสนับสนุนการทำงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้การนำนวัตกรรมมีความคล่องตัวในองค์กร สามารถจัดสรรเพื่อการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์พื้นฐานให้เพียงพอ

นอกจากนี้ การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เป็นการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร สื่อ อุปกรณ์ และระบบสารสนเทศ เพื่อการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผล เช่น การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลในสถานศึกษา หรือสนับสนุนงบประมาณด้านสื่อ วัสดุ เอกสาร ตำรา คู่มือ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งสื่อการเรียนการสอนมีผลอย่างมากต่อการวัดและประเมินผล ตัวอย่างเช่น platform ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งสามารถดูการบ้าน หรือชิ้นงานของผู้เรียนที่ใช้ในการวัดและประเมิน มีการจัดเก็บคะแนนของผู้เรียน มีวันส่งงาน การตรวจให้คะแนน มีการประเมิน ครูจะให้ข้อมูลย้อนกลับว่าผู้เรียนควรปรับปรุงเรื่องใด การมีนวัตกรรม สื่อการประเมินที่เพียงพอเหมาะสม มีคลังข้อสอบเกี่ยวกับแบบประเมินพฤติกรรมที่ตระหนักถึงผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งความพร้อมและความเพียงพอของสื่อ เอกสารความรู้ คู่มือการดำเนินงานต่าง ๆ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัดหรือสถานศึกษาใช้ในการขับเคลื่อนงานวัดและประเมินผู้เรียน

การจัดสรรงบประมาณจะเป็นส่วนส่งเสริมและสนับสนุนครูและผู้บริหารให้สามารถดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สกศ., 2565)

5. การบริหารงานทั่วไป กระทรวงฯ ควรนำระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาใช้ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาได้ครบถ้วนและทันสมัย จะได้มีข้อมูล real time สำหรับการวางแผน การพัฒนา และการติดตามผลการเรียนของผู้เรียนได้ พัฒนาและแนะนำระบบซอฟต์แวร์สำหรับการบริหารสถานศึกษา และจัดระบบบุคลากรสนับสนุนเฉพาะด้าน เพื่อลดงานเอกสารลง ช่วยให้ครูมีเวลาทุ่มเทให้กับการเรียนการสอนอย่างเต็มที่มากขึ้น จากผลการวิจัย พบว่า มีสถานศึกษาต้นแบบหลายแห่งมีนวัตกรรมการบริหารจัดการทั่วไปที่สถานศึกษาที่สนใจ สามารถศึกษาและนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาของตนได้ เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 (เวียงเก่าแสนภูวิทยาประชา) ที่จัดทำระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยในการบริหารจัดการสถานศึกษา (E-School Master) โรงเรียนโพธิ์โพธิ์วิทยาฯ การบริหารงานโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ ในการบริหารเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาในการจัดการศึกษายังเป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติอีกด้วย การสร้างระบบสนับสนุน (Supporting System) จัดภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา รวมทั้งการวัดและประเมินผล จากสถาบันอุดมศึกษาที่มีคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ หรือสถาบันการอาชีวศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชน สถานประกอบการ ผู้ปกครอง และชุมชน ที่มีประสบการณ์ในภูมิภาคนั้น ๆ ในการสร้างความรู้ความเข้าใจ คำแนะนำ นิเทศ กำกับ ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด การมีเครือข่ายความร่วมมือ มีการวางรากฐานของโรงเรียนเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) บทบาทของผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินการเรียนรู้ ชมรมผู้ปกครองชมรมครู สมาคมศิษย์เก่า มาร่วมระดมเงินทุนสนับสนุนสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน การมีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการสร้างความรู้แก่โรงเรียนเพื่อให้มีการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) มากขึ้น คือ การออกแบบให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้ (Learning Vision) กระบวนการ (Process) และประเมินกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดการประเมินผู้เรียนได้อย่างหลากหลายตามสภาพจริง (สกศ., 2565)

๕ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการสำคัญในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เป็นการทำงานร่วมกันที่ทุกภาคส่วนควรยึดถือการทำงานแบบมีส่วนร่วม การทำงานอย่างบูรณาการในลักษณะของการเชื่อมโยงสอดคล้อง และการเรียนรู้ร่วมกันตลอดเส้นทางการทำงานเพื่อการทำงานที่มีความสมดุล เหมาะสมกับบริบท มีความมั่นคงในการปฏิบัติ ดังนี้ (1) ควรกำหนดนโยบายการทำงานที่มีความชัดเจนและมีความต่อเนื่อง (2) ดำเนินการด้วยความตระหนักในความสำคัญและความเข้าใจที่ชัดเจนต่อเป้าหมายและแนวทางการทำงานที่มุ่งตรงสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ (3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องควรได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะสำคัญมีความตระหนัก เข้าใจ พร้อมทำงานอย่างประสาน สอดคล้องกัน สู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ (4) สร้างบทเรียนที่เป็นรูปธรรมจากการปฏิบัติงานจริง ครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องทุกด้านเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน แก้ไขปัญหาาร่วมกัน และถอดบทเรียนเพื่อนำสู่การทำงานต่อไปอย่างเหมาะสม (5) การให้ความสำคัญกับปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 5 ประการที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน คือ 1. การบริหารจัดการเพื่อการขับเคลื่อนงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน 2. หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 3. การสร้างความรู้พร้อมทั้งด้านความรู้ทักษะเจตคติ/คุณลักษณะของผู้สอน 4. การวัดประเมินผลทุกระดับที่เป็นไปเพื่อการพัฒนา และ 5. การจัดสื่อ

การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้เครือข่ายการเรียนรู้ และงบประมาณที่ใช้เพื่อการสนับสนุนที่เหมาะสมเพียงพอ (6) ควรจัดให้มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจให้สถานศึกษาในการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติในระดับโรงเรียน ชั้นเรียน บุคคลและครอบครัวชุมชน (7) การเรียนรู้สาระสำคัญของมาตรฐานการศึกษาของชาติ และแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติอย่างละเอียดลึกซึ้ง แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยปฏิบัติสามารถนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผล มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และถอดบทเรียนจากการปฏิบัติจริง มีสื่อ/ช่องทางที่หลากหลาย เข้าถึงง่าย มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิบัติการเพื่อเรียนรู้ ที่สำคัญคือต้องมีหน่วยงานปฏิบัติเพื่อดำเนินการจริง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับนโยบาย

(1) กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

- ศึกษารายละเอียดของ “มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561” และนำ “กรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ” เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทุกระดับและประเภทการศึกษา และมีการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมเพื่อยกย่อง และถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และเป็นการเสริมแรงให้โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีได้เป็นสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ต่อไป

- พิจารณาการจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นการเฉพาะเรื่อง โดยพิจารณาตามความต้องการจำเป็นที่แตกต่างของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

(2) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- ควรขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติตามแผนการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ พ.ศ. 2566-2567 อย่างต่อเนื่อง จริงจัง มีการกำกับติดตามและรายงานผลการปฏิบัติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปรับพัฒนา ควบคู่กับการวิจัยเป็นฐานโดยมุ่งเน้นที่การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาโดยตรง

- ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่องเพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่ช่วยในการสร้างความเข้าใจ และรูปธรรมในการทำงานเพื่อให้เห็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โดยให้ข้อมูลที่ช่วยในการสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความพร้อมในการปฏิบัติงาน

2) ระดับปฏิบัติ

(1) หน่วยงานต้นสังกัดระดับภาค ระดับพื้นที่ สำนักงานการศึกษา

- ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานของหน่วยต่าง ๆ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมในการดูแลช่วยเหลือ สนับสนุน และสะท้อนผลการประเมินผลในภาพรวมการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ

- ควรมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และการสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่กำหนด และหาวิธีการให้ความช่วยเหลือเพื่อการปรับเปลี่ยนการทำงานได้อย่างเหมาะสม โดยอาจจัดให้มีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผล

- ควรส่งเสริมสนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับมีความเข้าใจและเห็นแนวทางการทำงานพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน เป็นการเตรียมความพร้อมบุคลากรให้มีความตระหนัก ความเข้าใจการสร้างคุณลักษณะ

ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ จนสามารถเชื่อมโยงสู่ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน โดยอาจ
จะดำเนินการ ดังนี้ 1. วิเคราะห์ภาระงานที่จะดำเนินการ และจัดทำรายละเอียดสมรรถนะของบุคลากรแต่ละกลุ่ม และ
จัดทำแผนการพัฒนาดำเนินการพัฒนา 2. พัฒนาครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติการในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง
3. พัฒนาครูแกนนำในพื้นที่ ครูผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ที่สามารถเสนอแบบอย่าง วิธีและ
แนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่ได้ผลโดยผ่านการทดลองอย่างมีระบบ และมีผลการวิจัยยืนยันถึงประสิทธิภาพ
ของวิธีดังกล่าวแล้ว เพื่อให้ครูได้ศึกษาและเปรียบเทียบกับวิธีการสอนของตนแล้วนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นแนวทาง
การพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้กับเพื่อนครูในพื้นที่

- ศึกษานิตเทศกัในระดับพื้นที่ควรส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นชุมชน
แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยรับหน้าที่เป็นแกนนำในการรวบรวมสมาชิก และควรมีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยง/
โค้ช ในการให้คำแนะนำ ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางวิชาการ

(2) มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ควรมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการ การวิจัยร่วมกับสถานศึกษาเพื่อ
การยกระดับคุณภาพ ประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา และเผยแพร่ผลการวิจัยสู่สาธารณะ รวมทั้ง
พิจารณาเปิดหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาทักษะ (Upskill) และสร้างทักษะใหม่ (Reskill) ให้กับผู้บริหาร ครู และบุคลากร
ทางการศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการพัฒนา และความจำเป็นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนา
สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3) ระดับสถานศึกษา

(1) ผู้บริหารสถานศึกษา

- ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดวิสัยทัศน์
แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติงานประจำปี งาน และกิจกรรมหลักสูตร การประเมินผลผู้เรียน และการจัด
ทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตาม
มาตรฐานการศึกษาของชาติ เหมาะสมกับบริบท อัตลักษณ์ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และนโยบายของหน่วยงาน
ต้นสังกัด ใช้นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น คล่องตัว บูรณาการการทำงาน
โดยผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเพื่อสร้างให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ มุมมอง พฤติกรรมการปฏิบัติงาน
ของครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา ควรเป็นผู้สะท้อนผล
การนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรค และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งระดับ
นโยบาย และผู้มีส่วนได้เสียรับทราบ เพื่อช่วยกันปรับพัฒนาทั้งระบบ

- ควรมีการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการ
เรียนรู้ของครู ผู้เรียน และชุมชน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการเรียนรู้ หมายรวมทั้งงบประมาณสนับสนุนการเรียนรู้
ของผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งอาจจะต้องวางระบบการ
จัดสรรงบประมาณแนวใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับสภาพการพัฒนา และบริบทพื้นที่ และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียน
ได้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยต้องจัดสิ่งต่าง ๆ สนับสนุนทั้งด้านสื่อเทคโนโลยี สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายใน
และต่างประเทศ ทั้งเครือข่ายที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ในศาสตร์/สาขานั้น ๆ พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยว
กับทักษะกระบวนการต่าง ๆ การสอนทักษะกระบวนการ และการพัฒนาทักษะการสอนของครู ผู้สอน สำหรับการ
สนับสนุนการทำงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ

• ควรส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น ซึ่งมาตรฐานการศึกษาของชาติจะนำไปสู่การปฏิบัติได้เกิดผล โดยผู้เรียนมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนต้องมีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และครูผู้สอน แต่เครือข่ายสำคัญที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน คือ ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการที่มีการกิจสำคัญร่วมกับโรงเรียนในการจัดสถานการณ์ หรือเปิดโอกาสให้นำความรู้ที่เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง มีการสร้างความเข้าใจในบทบาท และการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าถึงการดำเนินงานของเครือข่ายการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมุ่งสู่เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป

(2) ครูผู้สอน สนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ โดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่มีการแลกเปลี่ยนวิธีสอนและสะท้อนผลการสอนร่วมกับครูมืออาชีพเพื่อการพัฒนาการสอน จัดระบบการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ครู ตลอดจนปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามผล และการเก็บข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้ของครู ให้ได้ข้อมูลที่สนับสนุนตามความเป็นจริงและเป็นปัจจุบัน

(2) โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0

การดำเนินการในระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในชุมชน 3 ลักษณะ คือ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว

๕ สรุปผลวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จากชุมชน 3 ลักษณะ ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว การศึกษานี้ ใช้วิธีการของการวิจัยคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบบันทึกการสังเกตการณ์ระดับพื้นที่ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ระดับพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และทำการตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาและของผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1) การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ชุมชนเกษตรกรรม เมื่อพิจารณาตามปัจจัยการสนับสนุนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) การเปลี่ยนกรอบความคิด พบว่า ผู้เรียน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ชอบไปโรงเรียน มีความภูมิใจที่ได้เรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ ชอบการเรียนรู้ที่ได้ความรู้จากการลงมือปฏิบัติ ความต้องการในการประกอบอาชีพในอนาคตมีแรงบันดาลใจมาจากครู และคนในครอบครัว มีความสนใจอาชีพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน อาทิ ยูทูปเบอร์ ผู้ปกครอง มีความไว้วางใจโรงเรียน ทั้งเรื่องคุณภาพการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียน มีความคาดหวังต่อโรงเรียนเรื่องการปลูกฝังบุคลิกภาพของตนเองให้มีความรู้ด้านวิชาการพร้อมกับสามารถหาเลี้ยงชีพได้ด้วยอาชีพสุจริต ผู้สอน ให้ความสำคัญกับการสร้างผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมี Digital literacy สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ทั้งบทบาทความเป็น

ผู้นำและผู้ตามที่ดี เห็นความสำคัญของการรู้ภาษาที่สาม การปรับเปลี่ยน / แก้ไข / ตั้งรับปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในและนอกห้องเรียน **สถานศึกษา** ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำสิ่งที่ชอบและสิ่งอยากจะทำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เติบโต สามารถดำรงชีวิตในสังคม แก้ปัญหาได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีคุณธรรม **ชุมชน** มีความต้องการสร้างให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแม่เหล็ก ที่ดึงดูดให้คนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียงเข้ามาเรียน เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในเมืองค่อนข้างสูง จึงต้องการให้มีโรงเรียนดีที่อยู่ใกล้บ้าน ต้องการการมีส่วนร่วมจากสถานศึกษา เช่น ต้องการให้นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ของชุมชนอาทิ การทำความสะอาด การเก็บขยะในแหล่งท่องเที่ยวและวัด (2) **ความพร้อมของบุคลากร / องค์กร** บุคลากรทุกคนมีความพร้อมที่จะทุ่มเทและอุทิศเวลาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ และมีคุณภาพทัดเทียมกับโรงเรียนอื่น ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการบริหารคือมอบหมายให้ครูทุกคนมีงานหลักที่ต้องรับผิดชอบผ่านกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และการฝึกอบรม เพื่อเตรียมพร้อมผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและด้านทักษะอาชีพ โดยได้รับการสนับสนุนจาก ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) **สิ่งแวดล้อม / เทคโนโลยี** ยุคใหม่โรงเรียนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนใช้ในการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งสร้างผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมี Digital literacy โรงเรียนมีอาคารสถานที่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีอินเทอร์เน็ตและสื่อการสอน ที่พร้อมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ห้องเรียนมีเทคโนโลยีใหม่ แหล่งเรียนรู้ทั้งเป็นสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติและสิ่งที่ปลูกสร้างขึ้นมาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ มีการใช้โซเชียล (Social Media) ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (4) **วิธี / เนื้อหาการเรียนรู้** โรงเรียนมีการบูรณาการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มาใช้ในการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา จัดให้มีชุมนุมที่มีความหลากหลาย มีการสอดแทรกวิชาละครชาตรีเข้าไปในหลักสูตรการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักรักเหง้า วัฒนธรรมของถิ่นฐานบ้านเกิด โดยจัดให้มีหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติผ่านการเล่น (5) **วัฒนธรรมการเรียนรู้ / ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม** ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการปฏิบัติและขับเคลื่อนงานผ่านการมีส่วนร่วม โดยดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอน ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในความภูมิใจกับความสำเร็จของโรงเรียน และ (6) **ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย** ผู้เรียนได้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน เช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการสร้างความคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงกระบวนการลงมือปฏิบัติลงมือจริง

2) **การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ชุมชนอุตสาหกรรม** เมื่อพิจารณาตามปัจจัยการสนับสนุนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) **การเปลี่ยนกรอบความคิด** พบว่า ผู้เรียน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ชอบไปโรงเรียน เพราะโรงเรียนมีบรรยากาศที่ดี อยู่ติดทะเล ชอบบรรยากาศในโรงเรียน ชอบจับกลุ่มกับเพื่อนไปนั่งเล่นริมทะเล เรียนสนุก มีความสุข คุณครูน่ารัก มีความผูกพันกับโรงเรียน **ผู้ปกครอง** มีความไว้วางใจต่อครู มองว่าครูทุกคนใจดี มีเมตตา สามารถเป็นพ่อแม่ให้เด็กได้ เพราะเมื่อมีปัญหา ผู้ปกครองและเด็กสามารถไลน์ถามครูได้ตลอดเวลา ต้องการให้บุตรหลานของตนเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะมีกำลังสนับสนุนได้ **ผู้สอน** เป้าหมายของผู้สอนคือการทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนมากที่สุด ทั้งการเรียนแบบออนไซต์และออนไลน์ ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนมากขึ้น เน้นการสอนให้เด็กเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง **สถานศึกษา** มีแนวคิดส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนตามความถนัด ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ รวมถึงผู้เรียนที่ไม่ต้องการศึกษาต่อเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับโรงเรียนจะส่งเสริมให้มีทักษะอาชีพ

ชุมชน ต้องการให้โรงเรียนเน้นการพัฒนาคนด้านจิตใจก่อนที่พัฒนาด้านวัตถุ และต้องการให้เด็กในพื้นที่เมื่อจบการศึกษาแล้วให้มาทำงานอยู่ใกล้บ้าน หรือทำงานในนิคมอุตสาหกรรม (2) **ความพร้อมขององค์กร / บุคคล** บุคลากรในโรงเรียนพร้อมที่จะเป็นที่ปรึกษา เป็นโค้ช ให้คำแนะนำ และอุทิศเวลาให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร โดยส่งครูเข้ารับการอบรมในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน (3) **สิ่งแวดล้อม / เทคโนโลยียุคใหม่** เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง บริษัทต่าง ๆ จึงให้การสนับสนุนโรงเรียนในการสนับสนุนทุนการศึกษา และมอบอุปกรณ์การเรียนการสอน อาทิ คอมพิวเตอร์ สิ่งแวดล้อมในชุมชนสามารถเอื้อและสนับสนุนการเรียนของนักเรียนได้อย่างดี นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (4) **วิธี / เนื้อหาการเรียนรู้** โรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เด็กรู้จักวิถีชีวิตของชาวประมง การอนุรักษ์ป่าชายเลน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชายฝั่ง โดยบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นเข้ากับทุกรายวิชาในหลักสูตรการเรียนการสอน เนื้อหาการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัยที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย มีวิธีการสอนที่หลากหลาย เรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่นให้เข้าใจบูรณาการกับการเรียนการสอนได้ มีการปรับรูปแบบสอนโดยใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น ควบคู่กับนโยบาย 5 on ของ สพฐ. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้กระบวนการ Active Learning และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิต (5) **วัฒนธรรมการเรียนรู้ / ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม** โรงเรียนวางแผนนโยบายโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมตามนโยบาย สพฐ. มีการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับอาชีพในชุมชนและนิคมอุตสาหกรรมได้ วัด และบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมจิตอาสาร่วมกัน และ (6) **ความยืดหยุ่น / ทางเลือกที่หลากหลาย** โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ช่องทางการดำเนินชีวิตด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ โดยสนับสนุนให้นักเรียนไปฝึกอาชีพ ด้วยการจัดหาทางเลือกการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในการส่งเสริมผู้เรียนได้เลือกอาชีพตามความเหมาะสมทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

3) **การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น** เมื่อพิจารณาตามปัจจัยการสนับสนุนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) **การเปลี่ยนกรอบความคิด** พบว่า **ผู้เรียน** ชอบบรรยากาศของโรงเรียนที่ตกแต่งสไตล์รีสอร์ททันสมัยไม่รุ่มร้อน มีบ่อปลา บริเวณโรงเรียนสะอาด ภายในห้องเรียนตกแต่งด้วยผลงานศิลปะของนักเรียน ส่วนมากเลือกเรียนเพราะบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน **ผู้ปกครอง** เชื่อมั่นในผู้บริหารของโรงเรียนและผู้บริหารท้องถิ่น มองว่าเป็นโรงเรียนคุณภาพที่อยู่ใกล้บ้าน เชื่อว่าหากคนในท้องถิ่นได้รับการศึกษาที่ดี คนรุ่นหลังจะได้ร่วมพัฒนาท้องถิ่นต่อไป **ผู้สอน** มีแนวคิดที่เน้นจัดการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาผู้เรียน และคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ เชื่อว่าการเอาใจใส่จากผู้ปกครองเป็นเรื่องสำคัญ เพราะคนในครอบครัวมีส่วนช่วยครูในการฝึกอ่านฝึกเขียนได้มาก **สถานศึกษา** มีเป้าหมายการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาในบริบทชุมชนท้องถิ่น จึงมุ่งส่งเสริม “การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยแนวคิดคนขับเรือหางยาว” เน้นภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สามเพื่อเป็นภาษากลางในการสื่อสารกับคนทั่วโลก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดกระบี่ ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการทำงาน คือ ทุกงานจะต้องมีผู้รับผิดชอบหลัก ผู้บริหารจะให้อิสระแก่ครูผู้รับผิดชอบในการคิดหาวิธีทำงาน บุคลากรทุกคนต้องคิด บริหารงานเป็น และเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน การทำงานมุ่งการขับเคลื่อนผ่านความเชื่อใจในทีมงาน และการประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษา **ชุมชน** มองว่าการที่มีโรงเรียนบ้านไสไทยอยู่ในเขตการปกครองของท้องถิ่นเป็นโอกาสที่ดีของเด็กในชุมชน หากไม่มีโรงเรียนแห่งนี้เด็กในชุมชนจะต้องไปเรียนในโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน เชื่อว่าการที่โรงเรียนกลับมาประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาได้เกิดจากพลังแห่งความร่วมมือและการบูรณาการเชิงระบบ (2) **ความพร้อมขององค์กร / บุคคล** โรงเรียนมีความพร้อม

ทั้งด้านองค์กรและบุคลากร ครู บุคลากรมีศักยภาพสูง การดำเนินการบริหารจัดการมีกรรมกรที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ ร่วมกันทำงานตามนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนเป็นโรงเรียนนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (Desired Outcomes of Education: DOE) (3) **สิ่งแวดล้อม / เทคโนโลยียุคใหม่** โรงเรียนมีบรรยากาศร่มรื่นสไตล์ รีสอร์ท โรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และหลักสูตรแกนกลาง รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้เรียน ให้มีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (4) **วิธี / เนื้อหาการเรียนรู้** โรงเรียนเน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ครูมีการวางแผน จัดทำแผน เตรียมการสอน จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยครูในชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยเรียนรู้แบบ Project Approach โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (5) **วัฒนธรรมการเรียนรู้ / ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม** โรงเรียน มีการทำ MOU กับสถานประกอบการในเขตพื้นที่ บูรณาการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชน และภาคเอกชน ปลูกฝังให้นักเรียนทุกคนต้องมีความกล้า หากมีความกล้าการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ ก็จะมา และ (6) **ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย** การเรียนรู้ในโรงเรียนไม่มีข้อจำกัดหรือข้อกำหนดที่ตายตัว เช่น ตารางเรียนสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ จัดให้มีการเรียนเสริม มีความยืดหยุ่นเรื่องการแต่งกาย ให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตามจินตนาการมีความคาดหวังว่าในอนาคตเมื่อเด็กจบการศึกษาระดับชั้น ป.6 จะส่งต่อเด็กไปยังระบบการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายตามความต้องการของเด็กและเศรษฐฐานะของครอบครัว

ผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วยสมาชิกที่สำคัญ คือ ผู้เรียน ผู้สอน และ ผู้ปกครอง โดยมีสถานศึกษาและชุมชนเป็นหน่วยสนับสนุนสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ผู้สอน และผู้ปกครอง มีปัจจัยสนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) การเปลี่ยนกรอบความคิด (2) ความพร้อมของบุคลากร/องค์กร (3) สิ่งแวดล้อม/เทคโนโลยียุคใหม่ (4) วิธีการเรียนรู้/เนื้อหาการเรียนรู้ (5) วัฒนธรรมการเรียนรู้/ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม และ (6) ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย เป็นฐานของการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยสนับสนุนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ต้องทำหน้าที่ขับเคลื่อนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในชุมชน แต่ละลักษณะ และในปี 2565 พบว่า ประวัติศาสตร์ของบุคคล/สถานศึกษา/ชุมชน เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยแต่ละด้านจะมากขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนนั้น ๆ ดังภาพ

ภาพ ระบบนิเวศการเรียนรู้ (ปรับปรุง 2566)

๖ อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาระบบนิเวศการเรียนรู้เปรียบเทียบกับทฤษฎีระบบนิเวศการเรียนรู้ของ Bronfenbrenner (1977) ได้แก่

1) ระบบเล็ก (Microsystem) บุคคลหรือกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้สอน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาของผู้เรียนอย่างชัดเจนในด้านพฤติกรรม บทบาท และความนึกคิด พบว่าทั้ง 3 ชุมชนนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้ปกครอง ผู้เรียนกับผู้สอน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความใกล้ชิดและความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นระหว่างกัน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างใกล้ชิด **2) ระบบระหว่างกลาง (Mesosystem)** ความสัมพันธ์ระหว่างของหน่วยและกลุ่มต่าง ๆ ภายในระบบเล็กหนึ่ง ๆ ที่มีผลต่อผู้เรียน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับครู หรือระหว่างเพื่อนของเด็กและครอบครัวของเด็ก พบว่าทั้ง 3 ชุมชนนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้สอน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเชื่อมั่นระหว่างกัน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอผ่านการสื่อสารทางตรงและการสื่อสารออนไลน์ผ่านระบบไลน์ **3) ระบบภายนอก (Exosystem)** เป็นระบบที่ไม่ได้มีผลโดยตรงกับเด็ก แต่เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงระหว่างกฎเกณฑ์คุณค่าต่าง ๆ ทางสังคม เช่น กฎระเบียบของสถานศึกษา พบว่าทั้ง 3 ชุมชนนั้นให้ความสำคัญกับระเบียบวินัย การปฏิบัติตามกฎของสถานศึกษา การมีมารยาทอันดี แต่ก็มีความยืดหยุ่น ไม่ได้เข้มงวดมากนัก เช่น ทรงผม การแต่งกาย เป็นต้น **4) ระบบใหญ่ (Macrosystem)** เป็นระบบที่ประมวลมาเป็นทัศนคติ ความเชื่อ คุณค่าที่เด็ก ๆ ยึดถือ เช่น ค่านิยมของชุมชน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประจำชุมชน พบว่า ทั้ง 3 ชุมชนมีการส่งเสริมค่านิยมของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วิถีชีวิต การปฏิบัติตนตามวิถีทางของศาสนาที่ตนนับถือ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่สำนึกรักบ้านเกิด และ **5) ระบบลำดับเวลา (Chronosystem)** รูปแบบของเหตุการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงชีวิตที่เป็นปัจจัยแวดล้อมที่รายล้อมรอบชีวิตของเด็ก พบว่า พบว่าทั้ง 3 ชุมชนให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องเล่าของการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และการยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับหนึ่ง

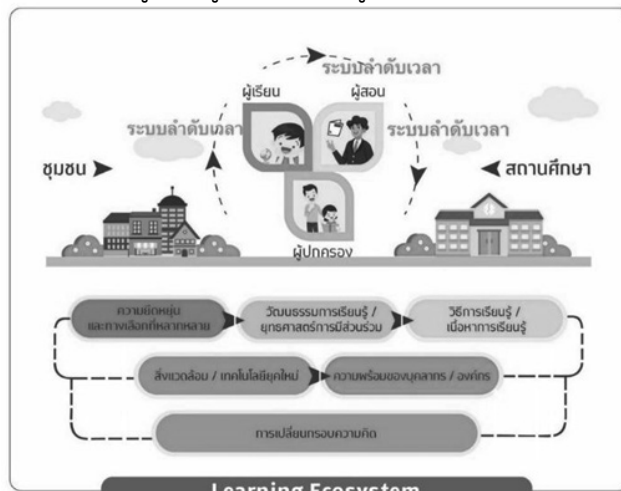
ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของระบบนิเวศตามธรรมชาติกับระบบนิเวศการเรียนรู้ พบว่า **ชุมชนเกษตรกรรม** โดยโรงเรียนวัดบางปิดล่าง (ราษฎร์สงเคราะห์) **(1) ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ** เป็นแบบการได้ประโยชน์ร่วมกัน (Proto-cooperation) การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในระบบนิเวศ โดยต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ร่วมกัน แม้แยกกันอยู่ก็สามารถดำรงอยู่ได้ตามปกติ เนื่องจากโรงเรียนวัดบางปิดล่าง (ราษฎร์สงเคราะห์) การบริหารจัดการแบบปัญญวิทยาการ และมีการส่วนร่วมกับ อบต.บางปิด อบต.คลองใหญ่ และโรงเรียนอื่น ๆ ในเครือข่าย ที่ทุกฝ่ายต่างได้ประโยชน์ร่วมกัน จากการรวมตัวกัน ในขณะที่เดียวกันต่างก็ดำเนินงานตามพันธกิจของตนได้โดยไม่ต้องอิงอาศัยอีกฝ่ายเป็นการเฉพาะ แต่อยู่ด้วยกันด้วยความร่วมมือระหว่างกัน **(2) ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ** เป็นแบบภาวะอิงอาศัยกัน (Commensalism) นั่นคือ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในระบบนิเวศ โดยฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้และไม่เสียประโยชน์ เนื่องจากสมาชิกในระบบนิเวศมีความใกล้ชิดกัน จึงมีการช่วยเหลือสงเคราะห์กัน โดยที่ฝ่ายช่วยเหลือไม่เดือดร้อน หรือได้รับผลกระทบ แต่อีกหนึ่งจะได้ประโยชน์ **ชุมชนอุตสาหกรรม** โดยโรงเรียนวัดแหลมฉบัง พบว่า **(1) ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ** เป็นแบบการได้ประโยชน์ร่วมกัน (Proto-cooperation) การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในระบบนิเวศ โดยก็ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน แม้แยกกันอยู่ก็สามารถดำรงอยู่ได้ตามปกติ เนื่องจาก โรงเรียนวัดแหลมฉบัง อยู่ในสังกัด สพฐ. และมีการบริหารจัดการร่วมกับ เทศบาลทุ่งสุขลา ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในพื้นที่ รวมถึงลูกหลานของแรงงานที่มาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมจึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและภาคเอกชนต่าง ๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่เดียวกันต่างก็ดำเนินงานตามพันธกิจของตนได้โดยไม่ต้องอิงอาศัยอีกฝ่ายเป็นการเฉพาะ

แต่อยู่ด้วยกันด้วยความร่วมมือระหว่างกัน (2) ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นแบบภาวะอิงอาศัยกัน (Commensalism) นั่นคือ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในระบบนิเวศ โดยฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้และไม่เสียประโยชน์เนื่องจากสมาชิกในระบบนิเวศมีความใกล้ชิดกัน จึงมีการช่วยเหลือสงเคราะห์กัน ฝ่ายหนึ่งจึงมีการได้ประโยชน์ ส่วนฝ่ายช่วยเหลือไม่ได้ประโยชน์แต่ก็ไม่เสียประโยชน์เช่นกัน แต่ก็มีภาวะเอาเปรียบกัน (Parasitism) ที่การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในระบบนิเวศ โดยฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์อีกฝ่ายเสียประโยชน์อยู่เช่นกัน เช่น กรณีของชุมชนเขาแหลมฉับกับการทำเรือแห่งประเทศไทย และพื้นที่แคมป์คนงานกับพื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งทำให้ในพื้นที่มีความขัดแย้งอยู่ และชุมชนท่องเที่ยว โดยโรงเรียนบ้านไสไทย พบว่า (1) ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ เป็นแบบการพึ่งพากัน (Mutualism) การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในระบบนิเวศต่างก็ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน หากแยกกันอยู่ จะไม่สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ เนื่องจากโรงเรียนบ้านไสไทย สังกัด อบต.ไสไทย การดำรงอยู่จึงเป็นการพึ่งพากัน หากแยกกันอยู่ โรงเรียนบ้านไสไทยย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ในขณะที่ อบต.ไสไทยก็ไม่สามารถบรรลุพันธกิจ ด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในพื้นที่ได้เช่นกัน (2) ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นแบบภาวะอิงอาศัยกัน (Commensalism) นั่นคือ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในระบบนิเวศ โดยฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้และไม่เสียประโยชน์ เนื่องจากสมาชิกในระบบนิเวศมีความใกล้ชิดกัน จึงมีการช่วยเหลือสงเคราะห์กัน ฝ่ายหนึ่งจึงมีการได้ประโยชน์ ส่วนฝ่ายช่วยเหลือไม่ได้ประโยชน์แต่ก็ไม่เสียประโยชน์เช่นกัน

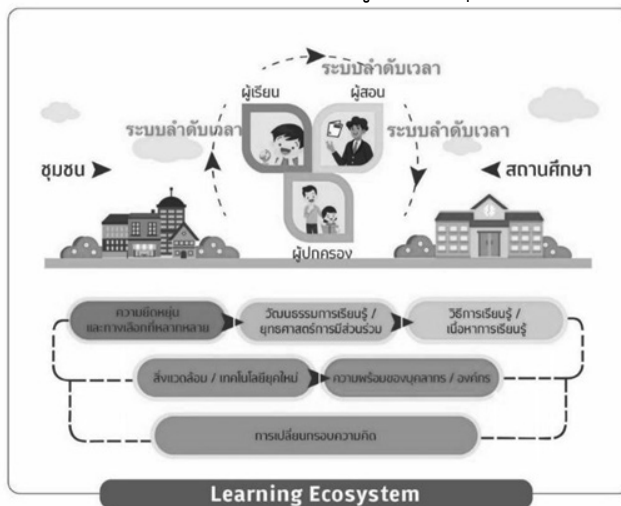
จากการวิเคราะห์บทบาทของสมาชิกในการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนทั้ง 3 พบบทบาทร่วมที่สำคัญ สำหรับการจัดนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผู้เรียน มีพัฒนาการสมวัย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว ครูและชุมชน เข้าใจความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน เรียนรู้จากห้องเรียนและสื่อต่าง ๆ ได้ เรียนรู้อย่างมีความสุข สนใจประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความประพฤติดี มีมารยาทดี มีคุณธรรมพื้นฐาน มีสำนึกรักบ้านเกิด 2) ผู้ปกครอง เอาใจใส่ดูแลบุตรหลาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและโรงเรียน ให้ความใส่ใจด้านกิจการนักเรียน บุคลากร วิชาการ อาคารสถานที่ ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชนในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมบุตรหลานในด้านการศึกษิตตามความชอบของบุตรหลาน ปลุกจิตสำนึกให้เด็กมีคุณธรรมและมีจิตสำนึกสาธารณะที่จะดูแลบ้านเมืองของตัวเองให้ดี 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ทำงานเป็นทีม มีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน ประสานงานได้ดีกับทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เชื่อมโยงกรรมการสถานศึกษาได้ เสริมสร้างโรงเรียนในด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีเทคโนโลยีในการเรียนการสอนที่ทันสมัย ส่งเสริมทั้งด้านวิชาการและทักษะอาชีพด้วยกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลักดันและส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ รับฟังและตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน 4) ผู้สอน เข้าใจผู้เรียน ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นเหมือนพ่อแม่ของเด็ก ใช้การเรียนการสอนแบบผสมผสาน ใช้การสอนในห้องเรียน การสอนผ่านกิจกรรม การลงมือทำจริงและการเรียนรู้อาชีพ เน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ เสริมสร้างภาวะผู้นำ กล้าแสดงออก มีคุณธรรม จิตอาสา และตระหนักในบทบาทหน้าที่ตนเอง พยายามใช้เทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ ร่วมในการสอน ทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา และโครงการต่าง ๆ กับชุมชนได้ดี และ 5) ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม โดยชุมชนทั้งส่วนของท้องถิ่นและภาคเอกชน สะท้อนความต้องการของชุมชน ร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา ให้การอบรมให้ความรู้กับนักเรียน เช่น ภาษาอังกฤษ การฝึกทักษะอาชีพที่บ้าน ครู ศิลปินและปราชญ์ชาวบ้าน ให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงการร่วมมือกันในการจิตอาสาเพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ การเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น และภาคเอกชนมีความพร้อมในการสนับสนุนจากกิจกรรม CSR ของบริษัทต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการอบรมวิชาการ เช่น ภาษาอังกฤษ และการฝึกอาชีพ

รวมถึงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ให้ดี ไม่ส่งผลกระทบต่อด้านลบ รวมถึงการสนับสนุนการเรียนรู้ของทุกคนด้วย

การพัฒนาารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ประกอบไปด้วยสมาชิกสำคัญ 5 หน่วย คือ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง โดยมีสถานศึกษาและชุมชนเป็นบริบทแวดล้อมที่สำคัญ แต่เมื่อพิจารณาจากฝ่ายจัดการศึกษาที่เน้นไปที่ผู้สอน เนื้อหา/วิธีการสอน และสถานศึกษาโดยถือเป็นฝ่ายผู้จัดให้ (provider) และมีผู้เรียนเป็นผู้รับ (recipient) โดยมีผู้ปกครองและชุมชนเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) ซึ่งทั้ง 3 ฝ่ายต่างก็มีเป้าหมายของตนเองแตกต่างกัน ทำให้ลำดับความสัมพันธ์มีความซับซ้อนแตกต่างไปจากระบบนิเวศการเรียนรู้ นำไปสู่บทบาทหน้าที่ที่ทับซ้อน คลุมเคลือ แต่เมื่อพิจารณาจากแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ จึงต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในบริบทระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนกรอบความคิด 2) ความพร้อมของบุคลากร/องค์กร 3) สิ่งแวดล้อม/เทคโนโลยียุคใหม่ 4) วิธี/เนื้อหาการเรียนรู้ 5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ /ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม และ 6) ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย พิจารณาได้จากรูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) จะพบว่ารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ได้นำเข้าสมาชิกรูปแบบไว้ดีแล้ว แต่พบว่า มีประเด็นที่ขาดไปเพื่อพิจารณาจากทฤษฎีระบบนิเวศ นั่นคือ ระบบลำดับเวลา อันแสดงประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในชุมชนหรือในชีวิตของผู้เรียน ซึ่งน่าจะเพิ่มเข้ามาในรูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในฐานะบริบทของชุมชนที่รายล้อมผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้สอนซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยิ่ง ดังภาพ

ภาพ ระบบนิเวศการเรียนรู้ (ปรับปรุง 2566)

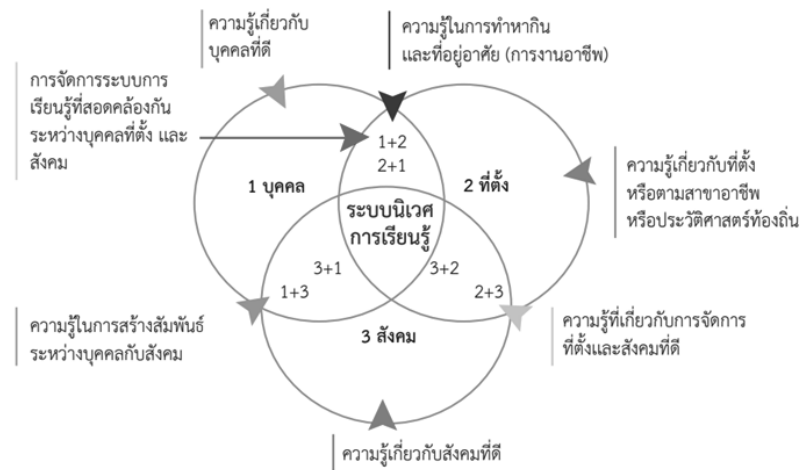

ภาพ ระบบนิเวศการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

อย่างไรก็ตาม จุดเน้นคนไทย 4.0 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณค่าร่วมที่ผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน ต่างเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งสามารถเป็นจริงได้ด้วยการเรียนการสอนที่ทุกฝ่ายร่วมกันส่งผ่านค่านิยม ปทัสถานของสังคม เน้นการธำรงรักษาจารีต ประเพณีอันดีงาม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีปัญญาและรักษาคุณธรรมอันดีงามของสังคม เช่น รักสิ่งแวดล้อม รักบ้านเกิด เป็นต้น

ข้อสรุปของระบบนิเวศการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทับซ้อนกันอย่างมากตามสถานการณ์ บทบาท และที่ตั้งของผู้เรียน จึงได้นำแนวคิดแผนภาพของเวนน์ (John Venn, 1880) มาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่ทับซ้อนกันได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งยังสามารถใช้ในการอธิบายได้อย่างครบถ้วน โดยเพิ่มรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของบุคคลและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังภาพ

หมายเหตุ : ฐานะของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทในสังคมและที่ตั้ง
ตัวอย่าง บุคคลเป็นนักเรียน ที่ตั้งเป็นโรงเรียน สังคมเป็นครูและเพื่อนร่วมโรงเรียน หรือ บุคคลเป็นลูก ที่ตั้งเป็นครอบครัว สังคมเป็น พ่อ แม่ ลูก

ภาพ รูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงและทับซ้อนกันของระบบนิเวศการเรียนรู้ในการศึกษาแต่ละระบบ

การประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ จากรูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้ในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยมีการจัดการความสัมพันธ์ภายในระบบเล็กต่าง ๆ ซึ่งต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนกับผู้ปกครอง ผู้เรียนกับผู้สอน ผู้ปกครองกับผู้สอน ให้มีความเชื่อใจระหว่างกัน วางใจกัน และการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างกัน มีการเสริมพลัง (empowering) อย่างเป็นระบบ โดยมีระบบภายนอกของสถานศึกษาและกฎระเบียบต่าง ๆ และระบบใหญ่ที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทัศนคติ ค่านิยมของชุมชน เข้ามาเชื่อมต่อกัน โดยมีวงรอบเชิงพลวัตของประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามระบบลำดับเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งรวบยอดเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการจัดนิเวศการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ นั่นคือ กรอบความคิดร่วมของชุมชน บุคคลที่พร้อมในด้านต่าง ๆ วิธีและเนื้อหาการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยที่ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดี สถานศึกษาจัดสิ่งแวดล้อมน่ารื่นรมย์และเทคโนโลยีต่าง ๆ สำหรับสื่อการเรียนการสอนที่ดี ยอมรับไปสู่วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ดี และมีการยึดหยุ่นในการเรียนรู้ผ่านโครงการต่าง ๆ ชุมชน และการเรียนรู้อาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากระบบนิเวศการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากความสนใจใคร่รู้ของบุคคล บุคคลมีบทบาทในการสร้างความรู้เพื่อทำมาหากิน ตามสภาพที่ตั้งของแต่ละบุคคล รวมทั้งการสร้างสังคมร่วมกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวและชุมชน การจัดการชุมชนที่ดีเกิดขึ้นได้จากสมาชิกที่มีคุณภาพในชุมชนและสนใจพัฒนาทุกคนในท้องถิ่นตนเองให้มีความสุข สามารถแบ่งการประยุกต์ใช้ได้ 3 ระบบ ได้แก่

(1) ระบบการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (informal learning) บุคคลมีฐานะเป็นลูก (1) ที่มีที่ตั้งเป็นครอบครัว (2) และอยู่ในสังคมระดับครอบครัว (3) การเรียนรู้ทั้งหมดเป็นภาระของครอบครัวที่ต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ลูก อาชีพเบื้องต้นที่ควรรู้ก็เป็นอาชีพของบุคคลในครอบครัว ถ้าทุกคนในครอบครัวประกอบอาชีพทำสวน ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำสวนก็เป็นความรู้พื้นฐานที่ต้องเรียนรู้ (1+2) ระบบครอบครัวประกอบด้วยสังคมแบบเครือญาติ ก็เป็นความรู้ที่ต้องเรียนรู้และสร้างสัมพันธ์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการรู้จักกันระหว่างเครือญาติ (3+1) ในสังคมไทยยุคเก่า ใช้วันขึ้นปีใหม่ (วันสงกรานต์) เป็นวันสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างเครือญาติ (1+3) และเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ในการประกอบอาชีพหรือการทำมาหากิน (2+3) เป็นการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยดำเนินการไปตามสภาพเพื่อการดำรงชีพโดยที่ผู้เรียนไม่ได้ตั้งเป้าหมายและเป็นการเรียนรู้จากความคุ้นเคย (2+1) ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า การเรียนรู้ด้วยอาศัย

(2) ระบบการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ (formal learning) ฐานะของบุคคลเป็นนักเรียน (1) ที่ตั้งของฐานะเป็นโรงเรียน (2) และสังคมก็เปลี่ยนเป็นครูและเพื่อนร่วมโรงเรียน (3) การเรียนรู้อย่างเป็นทางการได้จัดวางไว้เป็นระดับชั้นในการเรียนรู้ สังคมเป็นสังคมในระดับโรงเรียนที่ประกอบด้วย ครูใหญ่ หรือผู้อำนวยการ ครูประจำวิชา ครูประจำชั้น บทบาทการเรียนรู้ ลักษณะและรูปแบบของความรู้เป็นเรื่องที่บุคคลต้องสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในห้องเรียน (1+3) การจัดการเรียนรู้ส่วนนี้เป็นหน้าที่ของครูประจำชั้น ซึ่งมีรูปแบบการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (3+1) ครูประจำวิชาทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ตามกรอบสาระวิชาในแต่ละวิชา ตามที่ถูกจัดวางไว้ในหลักสูตรในแต่ละระดับชั้น เป็นการเรียนรู้ที่ตั้งเป้าหมายและจัดวางไว้เป็นระบบ (2+3, 3+2)

(3) ระบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (non-formal learning) ฐานะของบุคคลเป็นผู้สนใจเรียนรู้ เรื่องที่ตนเองสนใจ (1) โดยใช้ฐานที่ตั้งเป็นความสนใจของตนเอง (2) สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปคือ ตนเองกับเรื่องที่สนใจ ใครเป็นผู้รู้ เรื่องที่สนใจสืบค้นหาได้จากที่ใด หรือหาสาระได้จากเอกสารและสื่อต่าง ๆ ในสังคมหรือต้องฝึกปฏิบัติจากผู้รู้ที่ชำนาญ เฉพาะเท่านั้น (3) เป็นการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายตามความสนใจของตนเอง เป็นต้น รูปแบบความสัมพันธ์และความทับซ้อนกันของระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้งองค์ภาพต่างมีผลที่เชื่อมโยงต่อกันไม่อาจละเลยส่วนหนึ่งส่วนใดได้ เพราะการพัฒนาสังคมที่ดีได้นั้นต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพโดยรวมของบุคคลและสังคม ดังนั้นระบบการจัดการศึกษาทุกระบบจึงเชื่อมโยงถึงกัน การจัดการศึกษาในแต่ละระบบจึงเป็นทั้งเหตุและผลที่ส่งผลกระทบต่อกัน

ผลสรุปของการศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ได้สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลที่เป็นพลเมืองแต่ละส่วนของสังคม ถูกหล่อหลอมมาจากกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันของตัวบุคคลเองและสังคมที่ได้สร้างแรงบันดาลใจผลักดันให้เกิดผู้เรียนรู้เกิดความตระหนักใคร่รู้ เห็นความสำคัญของตนเองที่มีผลต่อตนเองและสังคมรอบข้างได้อย่างไร บทบาทส่วนนี้เป็นบทบาทในระดับครอบครัว ชุมชน สังคมและระดับรัฐที่ต้องดำเนินการให้ประสานสอดคล้องกันผ่านวงรอบของประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้สอน สถานศึกษา ชุมชน โดยเน้นการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการจัดวางระบบการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ (formal learning) การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (informal learning) และ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (non-formal learning) เพื่อพัฒนาศักยภาพคนไทย 4.0 เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

๖ ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานในระยะต่อไป

1) การวิจัยนี้มีข้อจำกัดในเข้าถึงการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในระยะยาว (Longitudinal Study) ซึ่งจะต้องติดตามจากสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1 ปี 3 ปี เพื่อให้เห็นว่าระบบนิเวศการเรียนรู้ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาวอย่างไร

2) การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาชุมชนในลักษณะอื่น ๆ เพิ่มเติม โดยอาจแบ่งประเภทชุมชน ออกเป็น Urban Rural และ Suburban

3) แนวทางการศึกษาในอนาคตควรครอบคลุมประเด็น 1) การเรียนรู้อย่างเท่าทันในยุคดิจิทัล 2) สิ่งแวดล้อม / เทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ในมุมมองของผู้เรียน 3) วิธีการจัดรูปแบบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลในมุมมองของผู้เรียน 4) ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพในมุมมองของผู้เรียน

(3) โครงการวิจัยเชิงสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น (2) เพื่อสร้างและพัฒนาแบบทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย (3) เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลคะแนนทดสอบทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ตามบริบทของประเทศไทย และ (4) เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทยช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นสำคัญ

๖ สรุปผลวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) แสดงทักษะที่จำเป็น 5 อันดับแรกสำหรับคนไทยช่วงวัยเรียน (อายุ 5-14 ปี) และช่วงวัยรุ่น (อายุ 15-21 ปี) ประกอบด้วย (1) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) (2) ความฉลาดรู้ (Literacy) (3) การเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active Learner) (4) การเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) และ (5) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

ส่วนที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ 3 จาก 5 ทักษะ ข้างต้น ได้แก่ (1) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) (2) ความฉลาดรู้ (Literacy) และ (3) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เครื่องมือที่สร้างและพัฒนาขึ้นคือ แบบทดสอบรายทักษะที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ใน 3 ทักษะ 2 ช่วงวัย การเก็บข้อมูลเป็นการเก็บผ่านแบบทดสอบออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำหรับช่วงวัยเรียน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สำหรับช่วงวัยรุ่น ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ใน 5 พื้นที่ ได้แก่ เชียงใหม่ ชลบุรี นครราชสีมา สงขลา และกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวน 3,472 คน สำหรับช่วงวัยเรียน และ 3,423 คนสำหรับช่วงวัยรุ่น รวมทั้งสิ้น 6,895 คน ถือว่าได้ข้อมูลเกินเป้าหมายการเก็บข้อมูล ซึ่งตั้งไว้ช่วงวัยละ 2,000 คน รวม 4,000 คน

ส่วนที่ 3 ผลวิเคราะห์และประเมินผลคะแนน สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทั้ง 3 ทักษะ ด้วยผลการประเมินแสดงให้เห็นว่ามีผู้ทำแบบทดสอบเพียงประมาณ 1 ใน 3 ที่คะแนน

ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และความฉลาดรู้ (Literacy) อยู่ในระดับที่ดีขึ้นไป และมีผู้ทำแบบทดสอบไม่ถึง 1 ใน 4 ที่มีคะแนนการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ถึงระดับดี ทั้งนี้ ในการวางแผนส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ควรคำนึงถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อทักษะเพื่อออกแบบนโยบายให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และตอบสนองความต้องการที่ตรงจุด การศึกษาครั้งนี้พบข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวแปรที่มีประโยชน์ต่อการออกแบบนโยบายดังนี้

1) ตัวแปรด้านเพศ: จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าเพศชายในทุกทักษะและทั้ง 2 ช่วงวัย โดยในความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) อาจมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด ขณะที่อีก 2 ทักษะสามารถเห็นถึงช่องว่างระหว่างเพศได้ชัดเจน ซึ่งอาจเกิดจากความถนัดและรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ข้อค้นพบนี้นำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ควรยืดหยุ่น ให้ความสำคัญของผู้เรียนตามปัจเจกบุคคล ให้ผู้เรียนสามารถเลือกรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับตนเองได้

2) ตัวแปรด้านสถานศึกษา: การศึกษาครั้งนี้พบว่าสังกัด ที่ตั้ง และขนาดสถานศึกษาล้วนส่งผลต่อระดับคะแนนผู้ทำแบบทดสอบจากสถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีแนวโน้มได้คะแนนสูงที่สุดตามด้วย สข. สด. และ สอศ. ตามลำดับในทุกทักษะและช่วงวัย ยกเว้นในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ที่ผู้ทำแบบทดสอบช่วงวัยเรียนจากสถานศึกษาสังกัด สข. มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่า สพฐ. เล็กน้อย ทั้งนี้ ในภาพรวมค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้ทำแบบทดสอบสังกัด สพฐ. และ สข. สูงกว่าอีก 2 สังกัดที่เหลืออย่างค่อนข้างชัดเจน ด้านที่ตั้งและขนาดสถานศึกษาพบว่าผู้ทำแบบทดสอบจากสถานศึกษาในอำเภอเมืองมีแนวโน้มได้คะแนนสูงกว่าที่อยู่นอกอำเภอเมือง และผู้ทำแบบทดสอบจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ (พิจารณาจากจำนวนนักเรียน) มีแนวโน้มได้คะแนนสูงกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กกว่า ขณะที่เมื่อวิเคราะห์ตัวแปรสังกัดควบคู่กับที่ตั้งและสถานศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้ทำแบบทดสอบสังกัด สข. และ สด. ที่อยู่ในและนอกอำเภอเมืองไม่ค่อยแตกต่างกันอย่างชัดเจนเท่ากับค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้ทำแบบทดสอบจากสังกัด สพฐ. และ สอศ. ขณะเดียวกัน สถานศึกษาแต่ละสังกัดอาจมีขนาดโรงเรียนที่เหมาะสมแตกต่างกัน ในบางสังกัดอย่าง สพฐ. ค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้ทำแบบทดสอบจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อาจสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กกว่าอย่างชัดเจน แต่ในบางสังกัดอย่าง สข. สด. และ สอศ. เมื่อจำนวนนักเรียนมากถึงจุดหนึ่งแล้วค่าเฉลี่ยคะแนนอาจไม่แตกต่างกันหรือแม้แต่มลดลงเมื่อสถานศึกษามีจำนวนนักเรียนมากขึ้น

3) ตัวแปรด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม: ผู้ทำแบบทดสอบที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี ในที่นี้คือมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูง จำนวนสมาชิกครอบครัวและพี่น้องไม่มาก ผู้ปกครองประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงและมั่นคง มีแนวโน้มได้คะแนนสูงกว่าอย่างชัดเจน งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าเส้นรายได้เฉลี่ยครัวเรือนขั้นต่ำที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของผู้เรียนคือ 30,000 บาท เนื่องจากพบว่าผู้ทำแบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมจะมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนมากกว่า 30,000 บาทในทั้ง 3 ทักษะและ 2 ช่วงวัย

4) ตัวแปรด้านพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้: การศึกษาครั้งนี้พบว่าพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนสามารถส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของผู้เรียนได้ สำหรับในห้องเรียน ผู้ทำแบบทดสอบที่มีพื้นฐานทางวิชาการหรือผลการเรียนดีมีแนวโน้มได้คะแนนสูงกว่า ขณะเดียวกันพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนนอกห้องเรียนอย่างกิจกรรมยามว่างและอุปกรณ์ส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์อัจฉริยะ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ก็ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ โดยพบว่าผู้ทำแบบทดสอบที่มีกิจกรรมยามว่างและอุปกรณ์สนับสนุนหลากหลายมีแนวโน้มได้คะแนนสูงกว่าเช่นกัน

5) ความแตกต่างระหว่างช่วงวัย: ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมของช่วงวัยเรียนและวัยรุ่นจะมีความสอดคล้องกัน แต่การศึกษาครั้งนี้พบความแตกต่างบางมิติ ประเด็นแรกคือช่วงวัยรุ่นมีสัดส่วนผู้ได้คะแนนระดับดีหรือดีมากเพิ่มขึ้นจากช่วงวัยเรียนในทั้ง 3 ทักษะ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ถือว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ในระบบการศึกษาปัจจุบัน อีกประเด็นหนึ่งพบว่า ปัจจัยทางกายภาพของสถานศึกษามีผลต่อคะแนนทักษะช่วงวัยรุ่นน้อยกว่าช่วงวัยเรียน ประเด็นสุดท้ายคือค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ที่พบว่าช่วงวัยเรียนมีแนวโน้มต้องการค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าช่วงวัยรุ่นในความฉลาดรู้ (Literacy) และการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ขณะที่ผลการวิเคราะห์ในความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) เป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม คือช่วงวัยรุ่นมีแนวโน้มต้องการค่าใช้จ่ายสูงกว่าช่วงวัยเรียน โดยพิจารณาจากช่วงรายได้เฉลี่ยครัวเรือนที่ส่งผลให้คะแนนแต่ละทักษะของผู้ทำแบบทดสอบแต่ละช่วงต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

❖ อภิปรายผล

ผลการศึกษาในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะทั้ง 3 ทักษะ ด้วยผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า มีผู้ทำแบบทดสอบเพียงประมาณ 1 ใน 3 ที่คะแนนความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และความฉลาดรู้ (Literacy) อยู่ในระดับดีขึ้นไป และมีผู้ทำแบบทดสอบไม่ถึง 1 ใน 4 ที่มีคะแนนการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ถึงระดับดี ทั้งนี้ กลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาสามารถพิจารณาจากตัวแปรที่ส่งผลต่อคะแนน ซึ่งการศึกษานี้พบข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวแปรที่มีประโยชน์ต่อการออกแบบนโยบาย ดังนี้

ตัวแปรด้านเพศ จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐาน พบว่า เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าเพศชายในทุกทักษะทั้งในช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น อาจเป็นเพราะปัจจัยทางเพศมีผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาต่าง ๆ เพศชายมีความสามารถในการอธิบายสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงมีความสามารถในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมมากกว่าเพศชาย (โชติกา เศรษฐธัญญการ, 2019) ซึ่งคำถามที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นรูปแบบคำถามที่ต้องใช้จินตนาการ ใช้ความคิดพิจารณาหาคำตอบ เช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ที่ถามว่าสามารถนำขวดน้ำพลาสติกไปทำเป็นอะไรได้บ้าง ผู้ทำแบบทดสอบต้องจินตนาการถึงประสบการณ์ที่เคยผ่านมา หรือคิดในสิ่งที่เป็นไปได้ คิดในหลายด้านหลายมุมมอง เพื่อหาคำตอบให้ได้มากที่สุด เพศหญิงจึงมีโอกาสมากกว่าเพศชาย อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยคะแนนของความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) ในช่วงวัยเรียน เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด ซึ่งคล้ายคลึงกับในงานวิจัยที่ศึกษาทักษะทางดิจิทัลกับเพศ พบว่า เพศชายมีระดับทักษะสูงกว่าเพียงเล็กน้อย และประเทศที่มีความแตกต่างด้านทักษะระหว่างเพศชายและเพศหญิงสูง เป็นประเทศที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางเพศในระดับที่สูงด้วย (ITU, 2018) จากบทความของโรงพยาบาลวิชัยยุทธ (2563) กล่าวว่า ผู้ชายใช้สมองซีกซ้ายได้ดี ทำให้ใช้ทักษะในด้านมิติสัมพันธ์ได้ดี ความลึก ทิศทาง ระยะห่างได้ดี ส่งผลให้ผู้ชายจะมีความถนัดทางด้านการคำนวณ ตรรกะ วางแผน ภาษาเชิงเหตุผล และการควบคุมทิศทางมากกว่าผู้หญิง อาจมีส่วนให้ค่าเฉลี่ยคะแนนของความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) ในช่วงวัยเรียนมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด ในส่วนของผู้หญิงจะสามารถใช้สมองทั้ง 2 ซีกร่วมกันได้ดี ทำให้ผู้หญิงนั้นมีการแสดงความรู้สึก อารมณ์ การสร้างความผูกพันทางอารมณ์ได้ดีกว่าผู้ชาย มีความจำที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจ และมีความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย ไวต่อประสาทสัมผัสต่าง ๆ มีความสามารถด้านภาษา ไวยากรณ์ ที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกและอารมณ์รับข้อมูลและนำมาคิดได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการตอบคำถามแบบมีตัวเลือก จึงอาจส่งผลให้ผู้หญิงทำคะแนนได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม เพศที่แตกต่างกันไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมการเลี้ยงดูของครอบครัว

ก็อาจจะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเพศที่แตกต่างกันด้วย รวมทั้งมีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยด้านเพศ พบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีทั้งที่ส่งผลและไม่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางเพศ หรือปัจจัยด้านอื่น ๆ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้เพื่อพัฒนาตนเองได้ตามความต้องการ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมการเรียนรู้ในปัจจุบัน อาจไม่ใช่แค่ในห้องเรียน ควรมีแหล่งเรียนรู้ หรือมุม ความรู้ที่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้รอบด้าน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนในทุกระดับ เพื่อสนับสนุนการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างตรงตามความต้องการ

ตัวแปรด้านสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐาน จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สพฐ. สข. สส. และ สอศ. ควบคู่กับที่ตั้งและขนาดของสถานศึกษา มีข้อสังเกตในเรื่องของจากการกระจายอำนาจ และการบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ จากข้อมูลจะพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้ทำแบบทดสอบที่อยู่ในสถานศึกษา สังกัด สพฐ. และ สอศ. ที่ตั้งอยู่ใน อ.เมือง จะสูงกว่านอก อ.เมือง ในทุกช่วงวัยและเป็นเช่นเดียวกันทั้ง 3 ทักษะ ซึ่งอาจ เกิดจากสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัด สพฐ. และ สอศ. เป็นการบริหารแบบรวมศูนย์ เน้นการเข้าถึงทรัพยากรจากส่วน กลางมากกว่าสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัด สข. และ สส. ที่เป็นรูปแบบของการกระจายอำนาจ ทั้งในรูปแบบของสถานศึกษา เอกชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ตั้งของสถานศึกษาจึงอาจไม่มีผลกับคะแนนมากนัก และสถานศึกษาแต่ละ สังกัดอาจมีขนาดโรงเรียนที่เหมาะสมแตกต่างกันสังเกตได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้ทำแบบทดสอบที่อยู่ในสถานศึกษา สังกัด สพฐ. ที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 3,000 คน สูงกว่าสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่าในทุกช่วงวัยและทุก ทักษะ ซึ่งอาจเป็นเพราะเงื่อนไขด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการทรัพยากรแบบรวมศูนย์เช่นกัน อีกทั้งการจัดสร งบประมาณและบุคลากรที่จัดสรรตามขนาดโรงเรียน โดยอาจไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยอื่น เช่น พื้นที่หรือสภาพภูมิศาสตร์เพื่อ ให้โรงเรียนจัดการศึกษาได้ (สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2565) จึงเอื้อต่อสถาน ศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า ในขณะที่บางสังกัด เมื่อจำนวนนักเรียนมากถึงจุดหนึ่งค่าเฉลี่ยคะแนนก็ ไม่แตกต่างกันหรือค่าเฉลี่ยคะแนนลดลงเมื่อมีจำนวนนักเรียนมากขึ้น เช่น สถานศึกษาสังกัด สข. แต่ในบางสังกัด สถาน ศึกษาขนาดเล็กกลับมีคะแนนสูงกว่า เช่น สถานศึกษาสังกัด สส. อาจเป็นเพราะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำ รายได้มาจัดทำงบประมาณรายจ่ายได้เอง ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งหากมีการบริหารจัดการศึกษา ทั้งแบบรวมศูนย์และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาในสังกัดต่าง ๆ แล้ว แต่ในด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อ การเรียนรู้อาจจะยังกระจายไม่ทั่วถึง ตามหลักของความเสมอภาคและเป็นธรรม ที่ต้องเน้นโอกาสการเข้าถึงทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากรตามสัดส่วนของผู้เรียนและต้องคำนึงถึงความจำเป็นในพื้นที่ด้วย โดยเฉพาะในสถานศึกษา ขนาดเล็กที่มีคุณภาพ แต่ขาดแคลนทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ หรือสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล ทำให้มีต้นทุนสูงขึ้นเพื่อ ให้สามารถดำรงอยู่ได้ตามความจำเป็น หรือการกำหนดสัดส่วนการรับงบประมาณในสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพ ในการหาแหล่งเงินอื่นมาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ รวมไปถึงการกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงทั้งในเขตเมืองและ นอกเขตเมือง เพื่อลดความกระจุกตัวของทรัพยากรในเขตเมือง มีความเสมอภาคไม่แบ่งแยกตามความแตกต่างด้านฐานะ ความเป็นอยู่ เพศ อายุ อาชีพ รวมถึงความเสมอภาคของผู้ที่เสียเปรียบและผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

ตัวแปรด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานกับปัจจัยสถานะทาง เศรษฐกิจและสังคม มีข้อสังเกตว่า ผู้ทำแบบทดสอบที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ/ในกำกับ กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นและว่างงาน อาจเป็นเพราะเป็นกลุ่มที่มีความ

มั่นคงทางอาชีพ หรือรายได้สูง และเมื่อพิจารณาที่รายได้เฉลี่ยครัวเรือน พบว่า ยิ่งครอบครัวมีรายได้สูง ผู้ทำแบบทดสอบ ก็จะมีคะแนนสูงด้วย ซึ่งอาจสะท้อนถึงความสามารถในการใช้จ่ายเพื่อให้ได้การศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น สอดคล้องกับโครงสร้างการใช้จ่ายด้านการศึกษาของเด็กจำแนกตามระดับรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน ปี 2564 จะพบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีเศรษฐฐานะต่ำที่สุด มีสัดส่วนรายจ่ายเกี่ยวกับค่าเล่าเรียนร้อยละ 42.1 ในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่มีเศรษฐฐานะสูงที่สุด มีสัดส่วนรายจ่ายเกี่ยวกับค่าเล่าเรียนถึงร้อยละ 76.8 ซึ่งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด (สำนักงานศูนย์วิจัย และให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2565) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ทำแบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐาน สูงกว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวม จะมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนมากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป อาจสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวที่มี รายได้มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไปจะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นได้ แต่จากผลการสำรวจ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี 2564 ครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยเดือนละ 27,352 บาทเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาพบว่า ผู้ทำแบบทดสอบที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนมากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป ในช่วงวัยเรียน มีร้อยละ 46.5 และในช่วงวัยรุ่นมีเพียงร้อยละ 35.9 ซึ่งถือว่าเป็นส่วนน้อยของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เมื่อพิจารณาสภาพ ทางสังคมในปัจจุบันครอบครัวด้านการมีพี่น้องของผู้ทำแบบทดสอบพบว่า ผู้ทำแบบทดสอบที่เป็นลูกคนเดียว มีค่าเฉลี่ย คะแนนสูงกว่าผู้ทำแบบทดสอบที่มีพี่น้อง 1 คน และยิ่งผู้ทำแบบทดสอบที่มีพี่น้องจำนวนมากขึ้นค่าเฉลี่ยคะแนนก็ยิ่ง ลดลง ในทุกช่วงวัยและทุกทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยซีหนาน ที่ตั้งอยู่ในเมืองฉงชิ่ง ประเทศจีน ที่ทำการศึกษารื่องความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเข้าสังคมและบุคลิกภาพ จากอาสาสมัครทั้งที่เป็นลูกคนเดียว และมีพี่น้อง ด้วยวิธีการสแกนสมองและให้เข้าร่วมการตอบบทสัมภาษณ์ต่าง ๆ พบว่า เด็กที่เป็นลูกคนเดียวจะมีความ คิดสร้างสรรค์ที่ดีกว่า แต่กลับมีลักษณะบุคลิกภาพที่น่าพอใจน้อยกว่า เช่น การเข้าสังคมได้ยาก เป็นต้น (Penpisut, 2022) นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่พบว่า ผู้ทำแบบทดสอบที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำกว่า ผู้ทำแบบทดสอบที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า ในค่าเฉลี่ยคะแนนของความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และความฉลาดรู้ (Literacy) อาจเนื่องมาจากภาระด้านค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนสมาชิก ทำให้ไม่สามารถ ส่งเสริมหรือสนับสนุนผู้เรียนได้เต็มที่ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ของสำนักงาน สถิติแห่งชาติ ที่ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาลักษณะครัวเรือนยากจน ปี 2564 พบว่า สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นตามขนาดจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยครัวเรือนขนาด 2-3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนครัวเรือนยากจนสูงกว่าครัวเรือนเดี่ยว และในครัวเรือนขนาด 7 คนขึ้นไป มีสัดส่วนเป็นครัวเรือนยากจนสูงกว่าครัวเรือนเดี่ยวถึง 7 เท่า จากข้อสังเกตดังกล่าว สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในปัจจุบันอย่างมาก แต่ในปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของคนไทยยังไม่ถึงเกณฑ์ ขั้นต่ำจากผลการศึกษาคือ 30,000 บาท ที่จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ โดยค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือน ในปี 2564 เมื่อจำแนกตามประเภทค่าใช้จ่าย พบว่า มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 21,616 บาท ซึ่งเป็น ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเพียงร้อยละ 1.6 หรือคิดเป็น 337 บาทเท่านั้น รวมถึงหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน เป็นหนี้เพื่อใช้ในการ ศึกษาเพียง 3,154 บาท เท่านั้น และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในครอบครัวที่ยากจนที่สุด มีค่าเฉลี่ย ทั้งประเทศ 2,610 บาท ในขณะที่ค่าใช้จ่ายของเด็กนักเรียนในครอบครัวที่รวยที่สุด มีค่าเฉลี่ยถึง 42,700 บาท (สำนักงาน สถิติแห่งชาติ, 2565) ซึ่งจะเห็นว่ามีส่วนต่างของค่าใช้จ่ายระหว่างเด็กนักเรียนที่ยากจนกับเด็กนักเรียนที่รวยค่อนข้างสูง แม้ว่าจะมีนโยบายเรียนฟรี แต่เด็กยากจนยังมีค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาด้านอื่นอยู่มากกว่า เช่น ในระดับประถมศึกษา มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านการเดินทางสูงถึงร้อยละ 41 ขอรายจ่ายด้านการศึกษาทั้งหมด รวมไปถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายของการ

ดำเนินชีวิตประจำวันของทุกกลุ่มประชากรมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้นด้วย รัฐควรเพิ่มสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาให้กับกลุ่มที่มีรายได้น้อยให้สูงขึ้น และจัดลำดับความสำคัญของการจัดสรรทุนเพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะในระดับการศึกษาที่สูงกว่าประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม โอกาสในการเข้าถึงเงินกู้เพื่อการศึกษาของรัฐในกลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจต่ำสุดยังต่ำกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากโครงการเงินกู้ของรัฐให้กู้ยืมตั้งแต่ระดับมัธยมปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพขึ้นไป (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) รัฐอาจต้องพิจารณามาตรการให้กู้ยืมแก่ผู้เรียนระดับมัธยมต้นเพิ่มมากขึ้นด้วย เพื่อลดโอกาสการหลุดออกจากระบบการศึกษาและเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ที่สูงขึ้นได้ รวมทั้งต้องมีการติดตามและประเมินผลการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอย่างเท่าเทียมและเป็นระบบ

ตัวแปรพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานควบคู่กับกิจกรรมยามว่าง พบว่า ผู้ทำแบบทดสอบที่มีกิจกรรมยามว่างอย่างน้อย 1 กิจกรรม จะมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าผู้ที่ไม่ทำกิจกรรมเลย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การทำกิจกรรมยามว่างหรือการเรียนรู้นอกระบบสามารถเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อรนุช ลิมตศิริ, 2560) และเมื่อพิจารณารายกิจกรรม พบว่า ผู้ทำแบบทดสอบที่ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุดในแต่ละช่วงวัยของความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) จะเลือกทำกิจกรรมยามว่างกลุ่มการอ่าน เขียนและเรียนรู้มากที่สุด อาจเป็นเพราะความฉลาดรู้ทางดิจิทัล เป็นความสามารถในการเข้าถึง เข้าใจ และใช้งาน เทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัล สามารถจัดการ วิเคราะห์ ประเมินและสร้างเนื้อหา เพื่อสื่อสารสารสนเทศดิจิทัลได้ ซึ่งเป็นต้องอาศัยทักษะพื้นฐานของผู้ที่มีทักษะด้านการอ่านที่ดี ที่จะต้องเข้าใจเนื้อเรื่อง ลำดับเรื่องราว วิเคราะห์และประเมินข้อเท็จจริงได้ (นรรีชต์ ผินเชียร, 2563) เป็นไปในทางเดียวกันกับผู้ทำแบบทดสอบที่ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุดของความฉลาดรู้ (Literacy) ในช่วงวัยรุ่นที่เลือกทำกิจกรรมยามว่างกลุ่มการอ่าน เขียนและเรียนรู้มากที่สุดเช่นกัน ขณะที่ในช่วงวัยเรียนผู้ทำแบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด เลือกทำกิจกรรมยามว่างกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์และการแสดงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายงานที่พบว่า ดนตรีจะช่วยพัฒนาทักษะทางสมองได้ ทั้งในเรื่องของสมาธิ การคิด อารมณ์ และการจดจำ (ปริญนันท์ พร้อมสุขกุล, 2561) ส่วนการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ผู้ทำแบบทดสอบที่ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในกลุ่มสูง มีค่าใกล้เคียงกัน 3 อันดับแรกของแต่ละทักษะในทั้งสองช่วงวัย จะเลือกทำกิจกรรมยามว่างกลุ่มทำอาหาร กลุ่มศิลปะ งานฝีมือ และ กลุ่มการอ่าน เขียนและเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tamlin S. Connor และคณะ (2016) กล่าวว่า การทำอาหารช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ โดยการทำกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ง่ายแต่มีความหมาย และต้องลงมือทำ เช่น การทำอาหารหรือขนม ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความสุขมากยิ่งขึ้นเนื่องจากพวกเขาจะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ เกิดเป็นความภาคภูมิใจต่อตนเอง (Andrews L.W., 2019) รวมไปถึงมีงานวิจัยกล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างสมองทั้งสองซีกของมนุษย์ (ปัญจนานฎ วรวิฒนชัย, 2559) กล่าวคือ ต้องใช้การคิดวิเคราะห์ หาทางแก้ปัญหาด้วยข้อมูลเดิมที่มีอยู่ ควบคู่กับการจินตนาการ คิดสร้างสรรค์หันแก้ปัญหามาใหม่ ๆ จากที่กล่าวมา การมีกิจกรรมยามว่างที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ขยายขอบเขตความรู้ ความคิด ช่วยเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นให้ผู้เรียนได้ โดยกิจกรรมที่ผู้เรียนเลือกทำ ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมที่อยู่ในห้องเรียน หรือสถานศึกษาเสมอไป เป็นการเรียนรู้นอกระบบที่ผู้เรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและสนใจได้ หน่วยงานต่าง ๆ ที่บริหารจัดการศึกษาโดยตรง และไม่ได้จัดการศึกษาโดยตรง ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบให้มีความหลากหลายครอบคลุมทุกระดับการศึกษา และความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ทั่วไป

ความแตกต่างระหว่างช่วงวัย จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานใน 3 ทักษะ ของทั้งสองช่วงวัย พบว่า ผู้ทำแบบทดสอบในช่วงวัยรุ่น มีค่าเฉลี่ยคะแนนเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงวัยเรียน โดยในค่าเฉลี่ยคะแนนของความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มีร้อยละของผู้ทำแบบทดสอบที่ได้ระดับดีและดีมากเพิ่มขึ้นจากช่วงวัยเรียน ในขณะที่ความฉลาดรู้ (Literacy) มีร้อยละของผู้ทำแบบทดสอบที่ได้ระดับดีมากเพิ่มขึ้นจากช่วงวัยเรียนอย่างเห็นได้ชัด อาจเนื่องมาจากช่วงวัยรุ่นได้รับการพัฒนามากกว่าวัยเรียน เช่นเดียวกับปัจจัยทางกายภาพของสถานศึกษาด้านที่ตั้งของสถานศึกษาในช่วงวัยรุ่นก็ไม่ค่อยมีผลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับช่วงวัยเรียน อาจเป็นเพราะช่วงวัยรุ่นมีการสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ได้มากกว่า เช่น การศึกษาผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาที่พบว่า ผู้ทำแบบทดสอบช่วงวัยรุ่นที่มีอุปกรณ์ส่วนตัวสนับสนุนการเรียนรู้ ตั้งแต่ 3 อุปกรณ์ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าผู้ทำแบบทดสอบช่วงวัยเรียนที่มีอุปกรณ์ส่วนตัวสนับสนุนการเรียนรู้จำนวนเท่ากันในทุกทักษะ คณะผู้วิจัยยังพบว่า โทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นอุปกรณ์ส่วนตัวที่ผู้ทำแบบทดสอบส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นไปในทางเดียวกันกับข้อมูลที่พบว่า คราวเรือนที่มีประชากรวัยเรียนอายุ 3-17 ปี และมีโทรศัพท์มือถือมีอยู่ร้อยละ 97.91 ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีความเหลื่อมล้ำในการเรียนนอกห้องเรียนน้อยที่สุด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แต่กลับไม่ส่งผลกระทบต่อค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับผู้มีอุปกรณ์สนับสนุนอย่างน้อยหนึ่งประเภทเป็นแท็บเล็ต ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้ง 3 ทักษะสูงที่สุดในช่วงวัยรุ่น และผู้มีอุปกรณ์สนับสนุนอย่างน้อยหนึ่งประเภทเป็นโทรทัศน์อัจฉริยะ ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) สูงที่สุด ส่วนในค่าเฉลี่ยคะแนนของความฉลาดรู้ (Literacy) ค่อนข้างใกล้เคียงกันในทุกอุปกรณ์ในช่วงวัยเรียน นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยครัวเรือนที่มีผลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ (Literacy) และการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ครอบครัวช่วงวัยเรียนจะมีช่วงรายได้สูงกว่าช่วงวัยรุ่น สอดคล้องกับข้อมูลรายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐต่อหัว (ชัยยุทธ และคณะ 2563) จะพบว่า ในระดับประถมศึกษาจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาในทุกระดับชั้นรายได้ ในขณะที่รายได้เฉลี่ยครัวเรือนที่มีผลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) กลับพบว่าครอบครัวช่วงวัยรุ่นจะมีช่วงรายได้ที่สูงกว่าวัยเรียน อาจเป็นเพราะช่วงวัยรุ่นต้องมีปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) มากกว่าช่วงวัยเรียน เช่น อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ต่าง ๆ จากที่ได้กล่าว หน่วยงานที่จัดการศึกษาควรจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามช่วงวัย เช่น ในช่วงวัยรุ่นสามารถใช้อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้อื่น ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่าช่วงวัยเรียน หรือจัดแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัยทั้งในเขตเมืองและนอกเขตเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณให้เหมาะสมกับช่วงวัย โดยอาจเพิ่มงบประมาณในเรื่องของอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ในช่วงวัยรุ่นเพื่อพัฒนาทักษะตามช่วงวัยให้มากขึ้น จัดสรรงบประมาณให้ตรงจุดตามความต้องการของแต่ละช่วงวัย

❖ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทย ช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น** เพื่อยกระดับผลคะแนนทั้ง 3 ทักษะ 2 ช่วงวัย และเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1) **ด้านทรัพยากรทางการศึกษา:** ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) แก่สถานศึกษาโดยคำนึงถึงความแตกต่างของตัวแปรสังกัด ที่ตั้ง และขนาดสถานศึกษา และควรส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาผ่านช่องทางที่หลากหลายแก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของตัวแปรช่วงวัยและระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือน

2) **ด้านการจัดการเรียนรู้:** ควรส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัยและอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสม และควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลสนับสนุนการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) อย่างเป็นระบบ ลงลึกถึงระดับบุคคล และมีความเป็นพลวัต เพื่อวางแผนการพัฒนาและตั้งเป้าหมายที่สะท้อนความเป็นจริง ติดตามความก้าวหน้าและผลลัพธ์ที่วัดได้ในการดำเนินนโยบาย รวมถึงเกิดการส่งต่อห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) แก่หน่วยงานในภาคการศึกษาทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติเพื่อบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

3) **ด้านระบบนิเวศของครอบครัว:** ควรสนับสนุนการจัดทำแผนที่ครัวเรือนเป้าหมายในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) โดยใช้ความแตกต่างของระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือนเป็นเกณฑ์เริ่มต้น นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมและสนับสนุนการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว เพื่อร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมทักษะและการเรียนรู้ของผู้เรียน

การขับเคลื่อนตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้างต้น มีเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องระหว่างหน่วยงานแต่ละภาคส่วน ผ่านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันและการมีระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการส่งต่อห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) (2) การศึกษาและวิจัยรูปแบบหรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับทักษะและสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งมีพลวัตสูง (3) ความพร้อมของอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ที่ต้องมีความเพียงพอ เหมาะสม และทั่วถึง (4) การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และ (5) บุคลากรทางการศึกษาที่มีความพร้อมทั้งทางทักษะและอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้

❖ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมถึงรูปแบบการเรียนการสอนแบบ Hybrid ในบางสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษา เป็นข้อจำกัดหนึ่งที่ทำให้การเก็บข้อมูลล่าช้า เนื่องด้วยเมื่อลงพื้นที่ผู้เรียนบางคนเรียนแบบ Hybrid
2. การออกแบบระบบการตรวจสอบปลายเปิด ต้องใช้ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ
3. การตรวจสอบปลายเปิดในจำนวนมากกว่า 6,000 ตัวอย่าง ส่งผลให้ต้องใช้เวลาในการตรวจ

(4) โครงการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับช่วงวัยผู้สูงอายุในยุค Digital Age เพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการสังเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานที่ทำงานด้านผู้สูงอายุทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

❖ สรุปผลวิจัย ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุของประเทศไทย มีจำนวน 10 ทักษะ ได้แก่

1. ทักษะการวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง เป็นทักษะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ การรู้จักวางแผนจะช่วยให้เห็นโอกาสและข้อผิดพลาดของตน นำมาซึ่งการเรียนรู้และนำไปสู่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) การมีกรอบคิดในทางพัฒนา (Growth mindset) (2) การวิเคราะห์ตนเอง (3) การออกแบบแผนเพื่อพัฒนาตนเอง และ (4) การสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง

2. ทักษะทางสุขภาพ เป็นทักษะที่ผู้สูงอายุควรมีอย่างยิ่ง เนื่องจากอายุที่มากขึ้นส่งผลให้ร่างกายและสุขภาพถดถอยตามผู้สูงอายุจึงต้องมีทักษะดังกล่าว เพื่อดูแลตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง และลดภาระพึ่งพิง ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) การเข้าถึงการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี เช่น ความรู้ในด้านโภชนาการ การคุมอาหาร การออกกำลังกายและการใช้อุปกรณ์การออกกำลังกายที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพใจ การพักผ่อน การทำงานศิลปะและหัตถกรรม (2) ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลง โดยการรับรู้ เข้าใจ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงของชีวิตโดยมีมุมมองเชิงบวก (3) ความเห็นคุณค่าในตนเอง (4) การมีความฉลาดทางอารมณ์ (5) การมีทักษะในการฟื้นฟู และ (6) ความสามารถในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ในการดูแลสุขภาพ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ แอปพลิเคชัน

3. ทักษะการรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน เป็นทักษะพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (2) การฟังและอ่านภาษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (3) การคำนวณพื้นฐานและการคำนวณที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ความสามารถคำนวณการชำระค่าเสียภาษีได้ คำนวณพื้นที่ของบ้าน สามารถสรุปสถานะทางการเงินและคาดการณ์รายได้ในอนาคตได้ และ (4) สามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและบันทึกผลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ เช่น การวัดความดันโลหิต การวัดอุณหภูมิร่างกาย

4. ทักษะการวางแผนและจัดการการเงิน เป็นทักษะจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งควรเตรียมตัวและฝึกทักษะดังกล่าวตั้งแต่วัยทำงาน อันเป็นหลักประกันทางการเงินยามสูงอายุ ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) การจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน การประเมินข้อมูลทางการเงิน การตัดสินใจทางการเงิน (2) การจัดการการเงินในแต่ละวัน (3) การทำบัญชีรับ-จ่าย (4) การวางแผนและการออมเงิน (5) การทำธุรกรรมการเงินแบบดิจิทัล และ (6) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุและการทำพินัยกรรม

5. ทักษะทางด้านสื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยี และดิจิทัล เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และการติดต่อสื่อสารในปัจจุบัน ทักษะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในยุคดิจิทัล ระดับพื้นฐาน ประกอบด้วยสมรรถนะที่จำเป็น ได้แก่ (1) การเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย เช่น ในระดับเบื้องต้นที่ควรมีคือ รู้จักอุปกรณ์และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของอุปกรณ์ดิจิทัลที่ใช้ประจำ เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต การรับ-ส่งอีเมล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้ง่ายและรวดเร็ว ส่งต่อ และกระจายข้อมูลให้กับผู้อื่นได้อย่างปลอดภัย ทักษะการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน การสั่งอาหารบนแอปพลิเคชัน สามารถป้องกันข้อมูลลงในฐานข้อมูลต่าง ๆ ได้ ส่วนระดับที่สูงขึ้น คือ รู้จักวิธีต่าง ๆ ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น บลูทูธ Wi-Fi ฮอตสปอต รู้เท่าทันตนเอง ในขณะที่เปิดรับสื่อ จัดสรรเวลาการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม (2) การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของสื่อ มีวิจารณญาณในการรับสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ตระหนักถึงผลกระทบของการเผยแพร่ สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ระดับก้าวหน้า ประกอบด้วยสมรรถนะที่จำเป็น ได้แก่ (1) การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ เช่น ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบและสร้างสรรค์ข้อมูลสารสนเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับคนทั้งในวัยเดียวกันและต่างวัยอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากช่องทาง

หลากหลายเพื่อต่อยอดความรู้เดิมที่ตนเองมี เรียบเรียงข้อมูลและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของตนเองให้กับผู้อื่น (2) การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง เช่น ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการสร้างและใช้สื่อ สารสนเทศเพื่อแสดงออกในฐานะพลเมือง ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการสร้างและใช้สื่อสารสนเทศในการแก้ไขปัญหา ตรวจสอบ และสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกและเป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล กลุ่ม หรือสังคม

6. ทักษะการใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้านอย่างปลอดภัย ในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีทักษะดังกล่าวเพื่อป้องกันอุบัติเหตุและรู้จักใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและลดอันตรายอันเกิดจากสิ่งรอบตัว ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ในการเช่า ซื้อ หรือการเช่าพักอาศัยในที่พักอาศัยรูปแบบต่าง ๆ หมู่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ (2) การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เมื่ออยู่นอกบ้าน เช่น การขับรถยนต์ จักรยาน และใช้ถนนและทางเท้าอย่างปลอดภัย (3) ความสามารถในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ความรู้เกี่ยวกับการได้รับการอุดหนุนในการเดินทาง (4) ความรู้และความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่และสถานที่สาธารณะ (5) การป้องกันตนเองจากการถูกทำร้ายและการเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน (6) ความเข้าใจในเรื่องลักษณะของบ้าน ผลิตภัณฑ์และเครื่องใช้ภายในบ้านที่ใช้หลักการออกแบบอย่างเท่าเทียมและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ (Universal Design) (7) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันชีวิต กฎหมายเกี่ยวกับมิจฉาชีพทางออนไลน์ และ (8) ทักษะการส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือจากคนในครอบครัวหรือหน่วยงานของรัฐ

7. ทักษะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้ เพื่อร่วมสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและโปร่งใส อันนำไปสู่การขับเคลื่อนประเทศให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีตามกฎหมาย (2) การดำรงตนอยู่ในรอบศีลธรรมอันดีงาม (3) การมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ เอื้อเพื่อแบ่งปัน ใช้ศักยภาพของตัวเองที่มีอยู่ช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคมอย่างสม่ำเสมอ (4) การไม่นิ่งดูตายต่อปัญหา โดยไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม ให้ความสนใจศึกษาข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงสาเหตุ พร้อมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ โดยเริ่มจากตนเอง (5) การมีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต ให้ความสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างหรือผลุงความเป็นธรรม ความเสมอภาค ความผาสุกร่วมกันของคนในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

8. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นทักษะที่เป็นรากฐานสำคัญในการเพิ่มพูนทักษะอื่น ๆ การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้ผู้สูงอายุมองค้ความรู้ที่สามารถนำมาพัฒนาตนเองและช่วยสร้างตนให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งเล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของการเรียนรู้ โดยตระหนักว่าชีวิต คือ การเรียนรู้ และเป็นส่วนที่จะช่วยในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (2) การมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ เป็นลักษณะภายในที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความกระหายใคร่รู้ มีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอยู่เสมอ (3) การมีความสามารถในการเรียนรู้ คือมีทักษะในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปประเด็นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับ รวมทั้งมีความสามารถในการอ่านเขียนและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (4) การมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง คือ ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล

ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งหรือสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย (5) การมีความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการพูด เขียนหรือสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลความรู้ หรือความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับบุคคลอื่น และมีความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ ทักษะและความคิดเห็นต่าง ๆ

9. ทักษะการใช้ชีวิตในสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสัมพันธ์อันดีและรู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) ความสามารถในการวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมตัวก่อนเกษียณในการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามความสนใจ (2) การเรียนรู้ระหว่างวัยและการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว (3) การประนีประนอมต่อรองกับคนรุ่นใหม่ (4) การเข้าสังคมโดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (5) ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม (6) การมีส่วนร่วมในชุมชน (7) การมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ ในชุมชน (8) ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์

10. ทักษะเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ เป็นทักษะที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับอายุและสภาพร่างกาย เพื่อมีรายได้เลี้ยงชีพ ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ (1) การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน (2) ความสามารถในการวางแผนเพื่อการพัฒนาตนเองสำหรับการทำงานพิเศษ การทำงานต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนอาชีพใหม่ (3) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี ความสามารถในการยืดหยุ่นและการปรับตัว ความเห็นอกเห็นใจ (4) ความรู้ทางคณิตศาสตร์พื้นฐานเพื่อการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (5) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ (6) ความสามารถในการใช้อุปกรณ์สำนักงาน (7) ความสามารถในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อรองรับการทำงานจากบ้าน เช่น การบริการคลาวด์ การใช้ซอฟต์แวร์ประชุม และการนำเสนอผ่านระบบออนไลน์ (8) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต ได้แก่ ทักษะทางด้านเครื่องจักร และแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น การควบคุมหุ่นยนต์ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ การใช้ระบบอัตโนมัติ การวิเคราะห์และใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (9) ความสามารถในการคิดเพื่อพัฒนาการทำงาน ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดเชิงนวัตกรรม (10) ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานฝีมือ (กรณีที่เป็นพื้นที่มีภูมิปัญญา) การบริหารจัดการ การจัดสรรเงินเพื่อลงทุนทำธุรกิจ การประเมินความเสี่ยง การใช้ภาษาเพื่อการประกอบการ การเจรจาต่อรอง การตลาดดิจิทัล การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อการค้าขาย พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ การใช้แพลตฟอร์มค้าขายออนไลน์ การเขียนคอนเทนต์ การทำกราฟฟิก การตัดต่อวิดีโอ การออกแบบเว็บไซต์ การมีจิตบริการ (11) ความสามารถในการทำงานหลายอาชีพ (12) การป้องกันความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ และ (13) ความสามารถในการปรับตัวกับงานอาชีพเดิมและอาชีพใหม่

❖ อภิปราย

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2569) หมายเหตุที่ 12 ที่กำหนดว่าประเทศไทยนั้นต้องมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยหมายเหตุนี้มุ่งตอบสนองเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เป้าหมายที่ 2 การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ แผนและหมายเหตุดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังมีศักยภาพในการทำงานและต้องการพัฒนาตนเองหลังเกษียณ ทั้งนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

พัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะและสมรรถนะได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะทักษะชีวิตในหลายด้าน อาทิ ความรอบรู้ด้านการเงินเพื่อทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าไปอยู่ในวงจรของหนี้ในระบบและในระบบเรียนรู้และเท่าทัน ความรอบรู้ด้านดิจิทัลเพื่อเข้าถึงสิทธิในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ การดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ และการเข้าถึงสินค้าและบริการทางเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงความสามารถในรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด และการรู้เท่าทันสื่อ และให้ความสำคัญกับระบบนิเวศที่ควรเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ

ทั้งนี้จากการสังเคราะห์ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลของประเทศไทยนั้น ประการแรกที่สำคัญคือ ทักษะการวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ การมีกรอบคิดในทางพัฒนา หรือ Growth mindset การวิเคราะห์ตนเอง การออกแบบแผนเพื่อพัฒนาตนเอง และการสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการมีกรอบคิดในทางพัฒนา เนื่องจากว่าการมีกรอบคิดในทางพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในอนาคต เป็นความเชื่อของบุคคลที่มีต่อตนเองว่าสามารถพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ได้ หากใช้ความมุ่งมั่น พยายามอย่างเพียงพอ ซึ่งการมีกรอบคิดในทางพัฒนา ทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และแสวงหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ อีกทั้งมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจภายในของผู้เรียน รวมถึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความมุ่งมั่นพยายามและการพึ่งพาตนเองทางการเรียนรู้ของผู้เรียน (Dweck, 2006) สอดคล้องกับที่ Heslin, Burnette, and Ryu (2021) กล่าวว่ากรอบคิดในทางพัฒนานั้นสามารถช่วยพัฒนาให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และการทำงานต่าง ๆ เนื่องจากช่วยให้ผู้สูงอายุเรียนรู้และทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเป้าหมาย เรียนรู้เพื่อการรู้จริง ใช้ความมุ่งมั่นพยายามในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีแนวโน้มว่าจะเป็นบุคคลที่เรียนรู้ตลอดชีวิต ระบุว่าต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้จึงจะประสบความสำเร็จ มองเห็นโอกาสการพัฒนาจากความผิดพลาด โดยนำมาทบทวนและปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น มีแรงจูงใจภายใน มุ่งมั่น พยายาม มีเป้าหมายการพัฒนาตนเอง เรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีความสุขในการเรียนรู้

ในส่วนของทักษะทางสุขภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น เช่น การเข้าถึงการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี ทั้งด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย การพักผ่อน ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะในการฟื้นฟู จะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากปัญหาด้านการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งที่สามารถป้องกันได้หากมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสม จากสถิติ 5 อันดับกลุ่มโรค ที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2564 ประกอบด้วย กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด เช่น ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง และโรคหัวใจ กลุ่มโรคของระบบต่อมไร้ท่อและเมตาบอลิซึม เช่น เบาหวาน ภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ การทำงานของต่อมไทรอยด์ผิดปกติ และภาวะอ้วน กลุ่มโรคเรื้อรังของระบบหายใจ เช่น ปอดอุดกั้นเรื้อรัง กลุ่มโรคความผิดปกติทางกระดูกและกล้ามเนื้อ เช่น ข้อเข่าเสื่อม และโรคกระดูกพรุน และกลุ่มความผิดปกติทางระบบย่อยอาหาร เช่น กลืนลำบาก ปวดท้อง เลือดออกจากทางเดินอาหาร ท้องผูก นิ่วในถุงน้ำดีและทางเดินน้ำดี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564) นอกจากนี้โรคไม่ติดต่อเรื้อรังและโรคมะเร็งต่าง ๆ ที่กำลังเป็นปัญหาของผู้สูงอายุแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2565 พบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อที่สำคัญในผู้สูงอายุ ได้แก่ Covid-19 ที่มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างทั่วโลก ในประเทศไทยตลอดปี พ.ศ. 2564 มีผู้สูงอายุติดเชื้อจำนวนทั้งสิ้น 141,401 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุการพิการ ทูพพลภาพ และเสียชีวิตของผู้สูงอายุไทย นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านกระบวนการคิดความจำและสุขภาพจิต ได้แก่ ภาวะสมองเสื่อม ภาวะซึมเศร้า บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลง และอารมณ์ แปรปรวนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันทั้งด้านลักษณะครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง

จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว การแต่งงานเร็วและแยกครอบครัวของบุตรหลาน การหย่าร้าง และการเสียชีวิตของคู่สมรสที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพังมากขึ้น รวมทั้งสถานการณ์การระบาดของโรค Covid-19 ที่ส่งผลให้เกิดระยะห่างทางสังคม (สุนิสา คำชื่น และคณะ, 2563) ด้วยการเจ็บป่วยและสถานการณ์การแพร่ระบาดดังกล่าวผู้สูงอายุจึงต้องมีทักษะทางสุขภาวะด้านต่าง ๆ เพื่อการดูแลตนเองให้มีสุขภาพกายและจิตที่ดี และมีความสามารถในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ในการดูแลสุขภาพ เช่น และอุปกรณ์อัจฉริยะ เครื่องมืออัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ แอปพลิเคชัน ดังที่ปริญญภรณ์ ธนะบุญปวง (2565) กล่าวว่า ผู้สูงอายุพบปัญหาปัญหาด้านการเข้าถึงข้อมูลและระบบสุขภาพ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมระบบการดูแลสุขภาพจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตในสถานการณ์การระบาดของโรค Covid-19 ที่ต้องประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการช่วยสื่อสารข้อมูลและติดตามดูแลสุขภาพชุมชน แต่ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดทั้งด้านร่างกายในการเดินทางรวมทั้งขาดทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศจึงพบปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ การเข้าถึงสิทธิด้านการรักษาและสวัสดิการ รวมทั้งการเข้าถึงระบบสุขภาพ สอดคล้องกับที่ รุจา รอดเข็ม และ สุดารัตน์ ไชยประสิทธิ์ (2562) กล่าวว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตที่ลดภาระการพึ่งพิงผู้อื่น มีศักยภาพในการดำเนินชีวิตโดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การติดต่อสื่อสาร และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างจากประเทศสิงคโปร์ที่มีการใช้เทคโนโลยีและคิดค้นแอปพลิเคชันต่าง ๆ มากมายที่ทำให้คำว่า “การแพทย์ทางไกล” เป็นไปได้จริง ช่วยให้ผู้ป่วยเข้าถึงระบบดูแลสุขภาพได้จากที่บ้านภายใต้การดูแลของแพทย์ ยกตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน MyResponder ที่สามารถแจ้งเตือนอาสาสมัครให้เข้ามาช่วยเหลือผู้ป่วยได้ทันที ก่อนที่รถพยาบาลจะเดินทางมาถึง นอกจากนี้ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่กำลังขยายใหญ่ขึ้น สิงคโปร์ได้พัฒนาระบบ Elderly Monitoring System (EMS) ซึ่งจะเป็นการติดตั้งเซนเซอร์ไว้ตามมุมต่าง ๆ ในบ้านเพื่อตรวจจับการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ หากเซนเซอร์ไม่ได้รับสัญญาณ การเคลื่อนไหวในเวลาที่กำหนด ระบบจะแจ้งเตือนไปยังครอบครัวหรือผู้ดูแลเพื่อเข้าช่วยเหลือผู้สูงอายุได้ทันที (Kuek et al., 2019)

สำหรับทักษะการรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ การพูด การฟัง การอ่าน การเขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การฟังและอ่านภาษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การคำนวณพื้นฐานและการคำนวณที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและบันทึกผลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ เนื่องจากเป็นทักษะและสมรรถนะสำคัญเพื่อการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งเป็นทักษะและสมรรถนะในการแสดงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ โดยผ่านการอ่าน การเขียน และการใช้ตัวเลข ไม่ว่าจะเป็นการใช้มือเขียน การพิมพ์ หรือข้อความทางดิจิทัล และเป็นทักษะการอ่านออกเขียนได้ในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สอดคล้องกับที่ UNESCO (2017) กล่าวว่า ทักษะการอ่านออกเขียนได้และการมีพื้นฐานการคำนวณ ซึ่งรวมไปถึงความสามารถทางดิจิทัลด้วย เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตที่ทุกคนจำเป็นต้องพัฒนา อย่างต่อเนื่อง ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่หลากหลาย ต่อยอดทักษะและความสามารถต่อไปในหลายมิติของสาขาความรู้และความรู้ที่ปรากฏอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ

ทักษะการวางแผนและจัดการการเงิน ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น เช่น การจัดการข้อมูลทางการเงิน เพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม การจัดการการเงินในแต่ละวัน การทำบัญชีรับ-จ่าย การวางแผน และการออมสำหรับอนาคตและการเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตและเหตุการณ์ไม่คาดฝัน การทำธุรกรรมการเงิน

แบบดิจิทัล เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะต้องเตรียมตัวตั้งแต่เป็นวัยทำงาน เพื่อเป็นหลักประกันด้านเศรษฐกิจสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากต้องมีเงินเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตจนกว่าจะสิ้นอายุขัย หรือใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือเพื่อรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ดังที่ ฉัตรฤดี ศิริลักษณ์, นรา หัตถสถิน, และ สุภัตราภรณ์ สายสมบูรณ์ (2563) กล่าวว่าก่อนที่จะถึงวัยสูงอายุหรือเกษียณการทำงาน ต้องสำรวจว่าตนเองนั้นมีเงินเพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือไม่ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าทำบุญ ค่าพาหนะและการเดินทาง และค่ารักษาพยาบาล การวางแผนทางการเงินจึงมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการบริหารจัดการเงินก้อนสุดท้ายอย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และกรมกิจการผู้สูงอายุ

ในยุคที่สังคมเป็นสังคมของข่าวสารข้อมูล เป็นยุคของสังคมเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะทางด้านสื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยี และดิจิทัล ประกอบด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ การเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูล สารสนเทศ และการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับที่ วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และคณะ (2561) ได้เสนอคุณลักษณะและสมรรถนะในการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของวัยผู้สูงอายุ คือ การเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย โดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ เท่าทัน และปลอดภัย การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ที่ผู้สูงอายุรู้และเข้าใจโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อ เห็นความแตกต่างของสารสนเทศตามที่มาของสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลแต่ละประเภท สามารถประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศและผลกระทบของการเผยแพร่สารสนเทศ การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ ที่ผู้สูงอายุรู้จักใช้ประโยชน์ของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ในการพัฒนาตนเองและแบ่งปันประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นในสังคมอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดี และการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ที่ผู้สูงอายุรู้จักใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล ชุมชน และสังคม ซึ่งการมีทักษะและสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าวนี้จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะพลเมืองของผู้สูงอายุ ดังที่ Svobodová and Hedvičáková (2017) กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีที่พัฒนาให้ผู้สูงอายุมีพลังและคุณภาพ สู่วภาวะพลเมืองที่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สามารถอ่านหนังสือพิมพ์ หรือนิตยสารออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต หาข้อมูลสินค้าและการบริการ ทั้งนี้สามารถพิจารณาข้อดีของเทคโนโลยีที่นำมาพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุได้ 2 มิติ คือ (1) เทคโนโลยีที่เป็นตัวขับเคลื่อนทางสังคมในฐานะที่เป็นตัวกลาง คือ เป็นทั้งเครื่องมือและช่องทางในการ ติดต่อสื่อสารกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม อีกทั้งยังช่วยสร้างความใกล้ชิดระหว่างกัน (Quan-Haase, Mo, & Wellman, 2017) และ (2) เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ในกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การค้นหาเนื้อเพลง การร่วมกลุ่มผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) (พนม คลี่ฉายา, 2564)

ทักษะในการอยู่ในบ้านที่เหมาะสมและใช้ชีวิตอย่างมั่นคงปลอดภัยเป็นอีกหนึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เมื่ออยู่ภายนอกบ้าน ความสามารถในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ความรู้และความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่และสถานที่สาธารณะ การป้องกันตนเองจากการถูกรังแกจากคนในครอบครัวและนอกครอบครัว การเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน ความเข้าใจในเรื่องลักษณะของบ้าน ผลิตภัณฑ์ และเครื่องใช้ภายในบ้านที่ใช้หลักการออกแบบอย่างเท่าเทียมและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ (Universal design) และ

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการประกันชีวิต กฎหมายเกี่ยวกับมิจฉาชีพทางออนไลน์ ฯลฯ เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เช่น ความสูงและน้ำหนักตัวลดลง กระดูกข้อเสื่อม การเดินเห็นลักษณะท่าทางจะเปลี่ยนไป สายตาพร่ามัว หูตึง หากผู้สูงอายุยังอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม จะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และนำมาซึ่งความพิการหรือทุพพลภาพในที่สุด โดยพบว่าอุบัติเหตุภายในบ้านที่เกิดกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ คือ ห้อยน้ำ ห้อยนอน และบันได นอกจากนี้ยังพบว่าสถานที่สาธารณะที่ผู้สูงอายุต้องใช้บ่อย ๆ เช่น โรงพยาบาล วัด ตลาดสด ห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ ห้อยน้ำสาธารณะ รวมถึงถนน ทางเท้า ยานพาหนะต่าง ๆ ยังมีการปรับปรุงเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้น้อยมาก ดังนั้น หากสามารถปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย เหมาะสมกับการ ใช้ชีวิตประจำวัน และไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับผู้สูงอายุ โอกาสการเกิดอุบัติเหตุก็จะลดลงหรือไม่เกิดอุบัติเหตุเลย แนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะมีชีวิตที่ยืนยาวก็จะเพิ่มขึ้น ลดการพึ่งพาผู้อื่นลง และใช้ชีวิตอย่างมีความอย่างมีความสุข (กรมกิจการผู้สูงอายุ, ม.ป.ป.)

สำหรับทักษะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้นั้นมีประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น เช่น การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีตามกฎหมาย การมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ การไม่นิ่งดูดายต่อปัญหา มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่นิ่งดูดายต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม ให้ความสนใจศึกษาข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงสาเหตุ พร้อมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ โดยเริ่มจากตัวเอง เนื่องจากปัจจุบันประเทศต่าง ๆ มีแนวคิดการมีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวคิดที่เข้าแทนที่ประชาธิปไตยแบบตัวแทน คือเป็นฐานคิดเดียวกับกระแสความต้องการการพัฒนาที่มาจากประชาชนนั่นเอง มีผลทำให้พลเมืองเรียนรู้บทบาทและสิทธิหน้าที่ของตนแตกต่างไปจากการเป็นพลเมืองแห่งรัฐดังในอดีต หากแต่รัฐต่างหากที่เป็นของคน และมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารและให้บริการตามความต้องการของประชาชน กระแสประชาธิปไตยทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่เห็นว่าประชาชนจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะในการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ (Active Citizen) ที่ลงมือปฏิบัติการเพื่อปกป้องสิทธิของตนและสิทธิชุมชนตามระบอบประชาธิปไตยให้มากขึ้น รวมถึงการตรวจสอบถ่วงดุลมิให้รัฐและนักการเมืองฉ้อฉล หรือนัยหนึ่งก็คือ ทำให้เกิดขบวนการการเมืองภาคประชาชนขึ้นนั่นเอง ซึ่งการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นนั้นสอดคล้องกับคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยที่มีสมรรถนะในการเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ตรวจสอบ ตีความ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ประเมินประโยชน์และโทษ เลือกรับ ใช้ประโยชน์และสร้างสรรค์สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยี ดิจิทัล เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจรัฐ ทูน สื่อ ตลอดจนบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นผู้ที่เคารพสิทธิและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลายได้อย่างรับผิดชอบและใช้สื่อสารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการต่อรองอำนาจและสร้างการเปลี่ยนแปลงในฐานะพลเมืองประชาธิปไตยยุคดิจิทัลที่กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม และมุ่งเน้นความยุติธรรมทางสังคมเป็นสำคัญในที่นี้หมายถึง มีความเชื่อมั่นในทางยุติธรรมทางสังคม มีจิตประชาธิปไตย กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง เคารพในความหลากหลาย และใช้กระบวนการสันติวิธีในการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง (สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน และเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย, 2559) ทั้งนี้ในการเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และมีความกระตือรือร้น ดังกล่าว Silver (2009) ได้ระบุว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมพลเมืองตื่นรู้ มีเสรีภาพในการเข้าถึงและเลือกรับข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตและตัดสินใจ ทั้งยังสามารถปกป้องตนเองและผู้อื่นจากสารที่เป็นอันตราย มุ่งร้าย หรือไม่พึงประสงค์ได้ โดยการรู้เท่าทันในยุคปัจจุบันและอนาคตนั้นจะต้องเรียนรู้ที่จะเท่าทันทั้งสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

ส่วนทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น เช่น การมีเจตคติที่ดีต่อ การเรียนรู้ การมีความสามารถในการเรียนรู้ การมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการมีความสามารถในการสื่อสาร รวมทั้งทักษะการดำรงตนในสังคม ที่ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น เช่น ความสามารถในการวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมตัวก่อนเกษียณในการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามความสนใจ การเรียนรู้ระหว่างวัยและการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว การประนีประนอมต่อรองกับคนรุ่นใหม่ การเข้าสังคมที่ต่างวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในชุมชน การเป็นอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ ในชุมชน และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุควรเรียนรู้เพื่อทำให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมกับคนในครอบครัวและสังคม ทั้งในบทบาทของผู้รับและผู้ให้ สอดคล้องกับที่ กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคนในระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) ได้กล่าวไว้ว่าประเทศไทยนั้น คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2580 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 19.8 ล้านคน ซึ่งเป็นภาวะสังคมสูงอายุระดับสุดยอดของประเทศไทย ดังนั้น จึงควรเร่งส่งเสริมให้ประชากรไทยเป็นผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพ (Active Ageing) การส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งเพื่อการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิต และการเข้าสังคมให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข หรือยังสามารถทำประโยชน์ให้สังคมและเศรษฐกิจได้ตามที่สุขภาพกายและจิตเอื้ออำนวย อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ทั่วไป และต้องมีความเข้าใจในลักษณะธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิตสูง รู้ว่าตนเองต้องการและสนใจในสิ่งใด รวมถึงเป็นผู้นำของตนเองและต้องการความเป็นอิสระ ทั้งนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตให้เท่าทันต่อสถานการณ์โลกหรือสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ตนเองมีความรู้และสามารถปรับตัวใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ตัวอย่างของทักษะและความรู้ที่ผู้สูงอายุต้องการ เช่น ความรู้ในการดำเนินชีวิตในสังคม ทักษะเพื่อการแสดงออกในสังคม ความรู้เพื่อการถ่ายทอดความรู้แก่สังคม ความรู้เพื่อความเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตัว ความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองตามความสนใจ (อาชญญา รัตนอุบล, 2562)

สุดท้ายคือ ทักษะเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพที่ผู้สูงอายุพึงมี ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น เช่น การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ความสามารถในการวางแผนเพื่อการพัฒนาตนเองเพื่อการทำงานพิเศษ การทำงานต่อเนื่องหรือการเปลี่ยนอาชีพใหม่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์พื้นฐานเพื่อการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ ความสามารถในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อรองรับการทำงานจากบ้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต ความสามารถในการคิดเพื่อพัฒนาการทำงาน ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถในการทำงานหลายอาชีพ และการป้องกันความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับที่ มณฑานต์ ฉิมมาลีและคณะ (2564ก) กล่าวว่าชุดของทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุควรเน้นทักษะด้าน Soft Skill เป็นสำคัญ โดยสามารถจัดกลุ่มลักษณะของทักษะที่สำคัญ (Skill Set) 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะเน้นการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 2) ทักษะเน้นการสื่อสารและการประสานงาน 3) ทักษะเน้นทัศนคติด้าน การบริการในการทำงาน 4) ทักษะเน้นการบริหารจัดการ และเน้นกระบวนการคิดการวางแผน และควรต้องมีทักษะและศักยภาพของผู้สูงอายุที่สำคัญสำหรับตลาดแรงงานในยุค Post Covid-19 เพิ่มเติมโดยพิจารณาจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและตลาดแรงงานครั้งสำคัญจาก “การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4” ที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการทำงานมากขึ้น ประกอบกับการเกิดวิกฤติการณ์แพร่ระบาดของ โควิด-19 ที่เร่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตลาดแรงงานไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะผลจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิตและบริการ ส่งผลให้เกิด

งานในรูปแบบใหม่ ได้แก่ 1) การทำงานโดยผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ 2) ระบบการทำงานที่ยืดหยุ่นในหลายรูปแบบ เช่น การจ้าง/ทำงานแบบงานรายชิ้นหรือรายวันหรือรายครั้ง และ 3) การจ้าง/ทำงานจากที่บ้าน รวมถึงการจ้าง/ทำงานจากที่ไหนก็ได้ ซึ่งงานที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ หากพิจารณาถึงข้อจำกัดและเงื่อนไขของผู้สูงอายุนับว่าเป็นรูปแบบงานที่ค่อนข้างเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีความยืดหยุ่น และไม่ผูกมัดผู้สูงอายุจนเกินไป ซึ่งผู้สูงอายุเองต้องมีการเตรียมตัวและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถมีโอกาสทำงานได้ตามความต้องการของตนเอง ทักษะหรือศักยภาพที่สำคัญที่ผู้สูงอายุต้องเตรียมพร้อม ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคโนโลยี โดยผู้สูงอายุต้องมีความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกับเครื่องจักรหรือเทคโนโลยี มากกว่าทักษะในการผลิตหรือประดิษฐ์เทคโนโลยี 2) ทักษะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น งานฝีมือ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ 3) ทักษะด้านการบริการ 4) ทักษะด้านวิชาชีพต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้น ๆ ค่อนข้างสูง เช่น งานด้านบัญชีและการเงิน 5) ทักษะเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคนในระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) กล่าวว่า ผู้สูงอายุบางส่วนมีความต้องการรายได้เพื่อการยังชีพ จึงต้องการความรู้เพิ่มเติมสำหรับประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำธุรกิจ ดังนั้นการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพได้จึงมีความจำเป็น และอาชีพดังกล่าวต้องเหมาะสมกับสภาวะสุขภาพและร่างกายของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน การส่งเสริมหรือการฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้สูงอายุสามารถเห็นได้ชัดเจนในเขตพื้นที่ชนบทมากกว่าในเขตเมือง เนื่องจากในพื้นที่ชนบทจะมีการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุในพื้นที่ในจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพและการจำหน่ายสินค้าร่วมกัน

จากการนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล พบประเด็นสำคัญในการจัดทำกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจน ไม่ทับซ้อนกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่มีอยู่เดิมและกำหนดกลไกตัวแทนเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะเพื่อชีวิตและการทำงานของผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ และเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนกองทุนต่าง ๆ เพื่อเป็นเจ้าภาพร่วมกันในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาทักษะและสมรรถนะเพื่อชีวิตและการทำงานของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับวโรวาท สวรรณระดา และคณะ (2565) ที่วิจัยพบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยมีแผนระดับชาติหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุแต่เมื่อย้อนกลับไปดูผลการประเมินและติดตามพบว่า ผลการบรรลุเป้าหมายยังไม่เป็นที่น่าพอใจทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการเตรียมความพร้อม เนื่องจากการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุไม่ได้เกิดขึ้นแต่จากภาครัฐเท่านั้น แต่มีการขับเคลื่อนในพื้นที่ โดยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่บทบาทหน้าที่หลายประเด็น ยังมีความไม่ชัดเจนมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และบุคลากร และยังไม่ใช่เจ้าภาพหลักในระดับพื้นที่ จึงมีข้อจำกัดในการขับเคลื่อนภาคประชาสังคมและภาคเอกชนมีบทบาทในการปิดช่องว่างในส่วนที่หน่วยงานราชการ ไม่ได้ดำเนินการหรือดำเนินการแต่ไม่เพียงพอตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้น ในอนาคตควรพิจารณาแนวทางการสนับสนุนให้ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และยังเป็นไปตามทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในอนาคตของศคิปพัฒนา ยอดเพชร และคณะ(2565) ที่เสนอว่า การพัฒนาระบบบริหารจัดการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในอนาคตให้ความสำคัญต่อการสร้างกลไกในการดำเนินงาน การมอบหมายงานให้กับผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง มีการกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อให้สามารถติดตามและช่วยเหลือการดำเนินงานอย่างเป็นระบบได้ ซึ่งเครือข่ายทางสังคมอย่างที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับ

รังสิมา เดชกำแหง (2561) และ อภิวัฒน์ชัย พุทธจร (2564) ที่ศึกษาข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน ด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า เกิดข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ กฎหมาย หรือกฎระเบียบในการดำเนินงาน เนื่องจากการดำเนินงานด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไม่ใช้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงไม่เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ทางราชการกำหนด เป็นเพียงรูปแบบกิจกรรมที่แต่ละหน่วยงานหรือท้องถิ่นดำเนินการเองด้วย เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่เท่านั้น ดังนั้นหากมีกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับ โดยตรง เพื่อพัฒนางานด้านการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุก็จะส่งผลดีต่อการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทางด้านการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น ตลอดช่วงชีวิต เป็นไปตามแนวคิดแนวคิดสูงอายุวิทยา ด้านการศึกษา (Educational Gerontology) ที่ McClusky (1975) เสนอว่า ผู้สูงอายุเข้ารับการเรียนรู้เพราะต้องการความรู้ที่ใช้พัฒนาตนให้ดีขึ้นกว่าเดิม (Transcendence Needs) ตามความพึงพอใจส่วนบุคคล เนื่องจากผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้ความรู้เพื่อรับวุฒิการศึกษาหรือเข้าทำงาน แต่เรียนรู้เพราะต้องการควบคุมสภาพแวดล้อม (Influence Needs) เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้สามารถเข้าใจและปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ข้อเสนอแนะนี้เป็นไปตามข้อค้นพบในงานวิจัย ที่พบว่า สมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุต้องมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะภายใน ที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ ให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความกระหายใคร่รู้ มีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แสวงหาโอกาส ที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอยู่เสมอ ทั้งยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 ที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและเสนอให้รัฐพิจารณากลไกสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้ เต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้อย่างสม คักดีศรี และสามารถปรับใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม โดยกำหนดนโยบายการบริหารจัดการกำลังคนภายในบริบท สังคมสูงวัยที่มีความชัดเจน และสามารถลดทอนความเสี่ยงในการขาดแคลนกำลังแรงงาน อาทิ การขยายอายุเกษียณ การยกระดับผลิตภาพแรงงานไทย และการดึงดูดแรงงานทักษะสูงจากต่างประเทศ เป็นต้น

การวางแผนปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรม ด้วยการ พัฒนาระบบ รูปแบบ ที่เอื้อและเกื้อหนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยวัยที่สาม และการสร้างแพลตฟอร์ม แพลตฟอร์มการเรียนรู้ใหม่ ในโลกเสมือน (Multiverse Learning Space Platform) สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เสนอว่า การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ต้องมีรูปแบบและ กิจกรรมที่หลากหลายตามประเด็นความสนใจและความพร้อมของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการปรับตัวตามแนวคิด การดำเนินชีวิตในฐานะ วิถีชีวิตใหม่ โดยการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้แบบออนไซต์ (ปีนวนิตี ศรีสุพรรณ, สุรีย์ ธรรมิกบวร, และ สุรสุม กฤษณะจุฑา, 2560; ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2565)

ทางด้านการส่งเสริมการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรือในราคาที่ไม่แพงจนเกินไป รวมถึง การส่งเสริมระบบคู่มือการศึกษา (Education card) หรือเครดิตเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่ต้องการและจำเป็น สำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ministry of Education of Singapore (2022) ที่พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

ตลอดชีวิต โดยจัดโครงการ Skills Future Credit ให้ประชาชนมีทักษะการเรียนรู้ผ่าน Skills Future Credit โดยกำหนดให้ประชาชนสิงคโปร์ทุกคนที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป ได้รับ Skill Future Credit เริ่มต้นทุกคนเท่ากันที่มูลค่า 500 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือประมาณ 12,500 บาท โดยเงิน 500 ดอลลาร์สิงคโปร์ เป็นเงินให้เปล่าที่รัฐบาลสนับสนุนให้ประชาชนไปเข้าคอร์สฝึกอบรมทักษะอาชีพซึ่งมีมากกว่า 12,500 หลักสูตร และมีหลักสูตรสำหรับพัฒนาทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การทำอาหาร การทำขนม การแต่งหน้า การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ต เบื้องต้น และการรับส่งอีเมล การสื่อสารภาษาต่าง ๆ ทั้งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการประกอบอาชีพในวัยสูงอายุ โดยมีแพลตฟอร์มเป็นเว็บไซต์ SkillsFuture อำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึง Ministry of Manpower of Singapore (2018) ที่ได้ดำเนินการ National Silver Academy (NSA) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยรัฐช่วยเหลือค่าเล่าเรียนสูงสุดถึง 50% ไม่เกิน \$500 ต่อหลักสูตร จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นราคาย่อมเยา แบ่งเป็นโมดูล ไม่มีการสอบวัดระดับ และเปิดโอกาสในการเรียนรู้เฉพาะกิจสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการทำงาน ทั้ง Upskill คือ การพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะที่เรามีให้ดีกว่าเดิม Reskill คือ การสร้างทักษะขึ้นมาใหม่ที่จำเป็นต่อการทำงาน เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ธุรกิจ และทักษะชีวิต เช่น สุขภาพ สุขภาพ ศิลปะ นอกจากนี้ยังมีการจัดฝึกอบรมโดยองค์กรภาคเอกชนซึ่งสามารถใช้ Skills Future Credit ชำระแทนเงินสดได้ เช่นกัน

ข้อเสนอที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ การเร่งกำหนดนโยบายด้านความเป็นธรรมทางดิจิทัลสำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เนื่องจากเกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี โดยเสนอให้รัฐจัดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการได้ในราคาที่เอื้อถึงและเชื่อถือได้ และกำหนดมาตรการป้องกันผู้สูงอายุถูกหลอกลวงทางสื่อและป้องกันปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับ วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, พัทธ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, และ ชนัญสุรา อรณพ ณ อยุธยา (2561) ที่ศึกษาสมรรถนะในการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของวัยผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ เท่าทัน และปลอดภัย และรู้จักใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล ชุมชน และสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุสามารถได้รับโอกาสและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสมรรถนะและทักษะของตนเองได้ เป็นไปตามข้อค้นพบของ ระพีพรรณ คำหอม, กิตติ ชยางคกุล, และ สุพัตรา ภาณุทัต (2565) ที่สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุขาดความรู้และไม่สามารถปรับตัวและการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้ ประสบปัญหาในการใช้งานเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การลงทะเบียนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้สิทธิตามมาตรการที่ภาครัฐกำหนด นอกจากนี้ยังเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถดำรงอยู่ในสังคม ประเด็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นสังคมที่มีการแบ่งแยกทางดิจิทัล (Digital divide) เนื่องจากประชากรบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเชื่อมต่อทางดิจิทัลน้อยที่สุด ข้อเสนอจึงเป็นประเด็นท้าทายสำหรับการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบให้มีระบบที่ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เปิดโอกาสในการสร้าง Platform การเรียนรู้อัจฉริยะเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่สูงมากของประชากรไทยในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีดิจิทัล

๖ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ในยุคดิจิทัล ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1) รัฐบาลควรกำหนดให้มีคณะกรรมการที่มีรูปแบบเป็นคณะกรรมการอิสระ โดยพิจารณาองค์ประกอบของ คณะกรรมการจากบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ ร่างกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง 4 ประเด็นสำคัญ 1) การให้การศึกษและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การกำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ รวมถึงสิทธิประโยชน์กับ ภาคเอกชนหรือชุมชนที่ดำเนินการด้านพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ 3) การปลูกจิตสำนึกให้ คนทุกวัยในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ และ 4) การสร้างแรงจูงใจให้คนทุกวัยในสังคมตระหนักถึง ความจำเป็นในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของตนเองอยู่เสมอตลอดชีวิต

2) รัฐบาลควรกำหนดกลไกตัวแทนเพื่อร่วมจัดทำทิศทางทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะสำหรับชีวิต และ การทำงานของผู้สูงอายุ ในรูปแบบการทำงานแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน รวมถึงจัดตั้งกองทุนพัฒนาระบบนิเวศ การเรียนรู้แห่งชาติ เพื่อส่งเสริมการผลิตสื่อเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีมาตรฐานสำหรับ สร้างทักษะและสมรรถนะแก่คนทุกช่วงวัย

3) รัฐบาลควรร่วมกับภาคเอกชนจัดทำระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของ ผู้สูงอายุที่น่าเชื่อถือและเข้าถึงได้ โดยจัดตั้งเป็นคณะทำงานเฉพาะด้านที่มีหน้าที่จัดทำฐานข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ ในการวางแผน ออกแบบ และกำหนดทิศทางทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ

4) รัฐบาลควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น ตลอดช่วงชีวิต โดยภาครัฐส่งเสริมและประสานงานกับภาคเอกชนในการจัดให้มีนโยบายการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ ที่จำเป็นต่อการทำงานและการประกอบอาชีพ รวมถึงการจ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันรายได้เมื่อสูงวัย นอกจากนี้ ภาครัฐควรจัดการประเมินทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในการอยู่ในตลาดแรงงานของผู้สูงอายุ และให้คำปรึกษาแนะนำ ในด้านทักษะ สมรรถนะ และการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เพื่อสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีความสามารถ ในการทำงาน อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเองในทุกด้าน

5) คณะทำงานบูรณาการควรวางแผนปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ในประเทศไทยในยุคดิจิทัลให้เป็นรูปธรรม โดยการพัฒนาระบบที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงประสานภาคีเครือข่ายในการร่วมดำเนินการทั้งเขตเมืองและชนบท ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ การส่งเสริม การพัฒนามหาวิทยาลัยวัยที่สามเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุการสร้างแพลตฟอร์ม “แหล่งการเรียนรู้ ใหม่ในโลกเสมือน” และการส่งเสริมการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นของภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงควรส่งเสริมให้มีระบบป้องกันการศึกษหรือเครดิตและการประเมินและ ถอดบทเรียนผู้สูงอายุที่พัฒนาทักษะและสมรรถนะของตนเองอย่างต่อเนื่อง

6) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรเร่งกำหนดนโยบายด้านความเป็นธรรมทางดิจิทัลสำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ โดยการกำหนดมาตรการและออกแบบระบบให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและ

ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี รวมถึงจัดบริการอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์เชื่อมต่อให้ครอบคลุมกับคนทุกช่วงวัย พร้อมกับกำหนดมาตรการป้องกันผู้สูงอายุถูกหลอกทางสื่อ

7) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบาย กลไก และมาตรการในการเสริมสร้าง พัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล รวมถึงเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยในการเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย อาทิ มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในหลักสูตร รวมถึงจัดตั้ง “ห้องสมุดผู้สูงอายุ” ในทุกพื้นที่ โดยใช้แนวคิดของห้องสมุดมนุษย์เป็นฐานในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้นำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของตนถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง

(5) โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย และ (3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย โดยเครื่องมือในการเก็บข้อมูลมี 4 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย จำนวน 2 ชุด แบ่งเป็น สำหรับครู/พี่เลี้ยงเด็ก 1 ชุด และสำหรับผู้ปกครอง 1 ชุด และ 2) แบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย จำนวน 2 ชุด แบ่งเป็น สำหรับผู้บริหาร/ครู/พี่เลี้ยงเด็ก 1 ชุด และสำหรับผู้ปกครอง 1 ชุด เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครู ครูพี่เลี้ยง และพ่อแม่ผู้ปกครองในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๖ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครู ครูพี่เลี้ยง และพ่อแม่ผู้ปกครอง สรุปได้ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

กลุ่มครูและครูพี่เลี้ยง

ครูและครูพี่เลี้ยงที่ให้ความคิดเห็นในแบบสำรวจอย่างครบถ้วน รวมทั้งสิ้นจำนวน 3,734 คน โดยข้อมูลเบื้องต้นประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 7 รายการ คือ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่งที่สังกัด สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ปฏิบัติงาน ระดับการศึกษาสูงสุด สาขาที่สำเร็จการศึกษา และระดับชั้นที่สอน โดยมีรายละเอียดการสรุปผลดังนี้

- **เพศ** ครูและครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นครูผู้หญิง จำนวน 3,673 คน คิดเป็นร้อยละ 98.37 โดยเป็นครูผู้ชาย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 1.58
- **อายุ** ครูและครูพี่เลี้ยงมีอายุระหว่าง 41-50 มากที่สุด จำนวน 1,178 คน คิดเป็นร้อยละ 31.55 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 1,123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.07 และมีอายุต่ำกว่า 31 ปี จำนวน 771 คน คิดเป็นร้อยละ 20.65
- **ตำแหน่ง** ครูและครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นครูมากที่สุด จำนวน 3,119 คน คิดเป็นร้อยละ 83.53 รองลงมา คือ พี่เลี้ยงเด็ก จำนวน 497 คน คิดเป็นร้อยละ 13.31 และเป็นผู้อำนวยการ/หัวหน้าศูนย์ จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 3.16

- **ประสบการณ์ในตำแหน่ง** ที่สังกัดสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์อยู่ในระหว่าง 1-5 ปี มากที่สุด จำนวน 976 คน คิดเป็นร้อยละ 26.14 รองลงมาคือ 6-10 ปี จำนวน 823 คน คิดเป็นร้อยละ 22.04
- **ระดับการศึกษาสูงสุด** ครูและครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 2,821 คน คิดเป็นร้อยละ 75.55 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท จำนวน 723 คน คิดเป็นร้อยละ 19.36
- **สาขาที่สำเร็จการศึกษา** ครูและครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่จบการศึกษาปฐมวัย/อนุบาลศึกษา จำนวน 2,953 คน คิดเป็นร้อยละ 79.08 รองลงมาคือ จบสาขาการศึกษา จำนวน 476 คน คิดเป็นร้อยละ 12.75
- **ระดับชั้นที่สอน** ครูและครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่สอนในระดับชั้นอนุบาล 3 เพียงชั้นเดียว จำนวน 990 คน คิดเป็นร้อยละ 26.51 รองลงมาคือ สอนในระดับชั้นเตรียมอนุบาล จำนวน 680 คน คิดเป็นร้อยละ 18.21

กลุ่มผู้ปกครอง

ข้อมูลเบื้องต้น ประกอบด้วยข้อความจำนวน 7 รายการ คือ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครัวเรือน ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน และระดับชั้นที่บุตรหลานเรียนอยู่ โดยผู้ปกครองที่ให้ความคิดเห็นในแบบสำรวจ รวมทั้งสิ้นจำนวน 5,602 คน (ซึ่งมีบางรายการที่ตอบคำถามไม่ครบถ้วน) มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

- **เพศ** ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน 4,146 คน คิดเป็นร้อยละ 74.01 โดยที่เป็นผู้ชาย จำนวน 1,446 คน คิดเป็นร้อยละ 25.81
- **อายุ** ผู้ปกครองที่ตอบคำถาม จำนวน 5,595 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด จำนวน 2,532 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 1,678 คน คิดเป็นร้อยละ 29.99 และมีอายุ 41-50 ปี จำนวน 900 คน คิดเป็นร้อยละ 16.09
- **สถานภาพการสมรส** ผู้ปกครองที่ตอบคำถาม จำนวน 5,562 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 3,931 คน คิดเป็นร้อยละ รองลงมา มีสถานภาพโสด จำนวน 1,318 คน คิดเป็นร้อยละ 23.70
- **ระดับการศึกษาสูงสุด** ผู้ปกครองที่ตอบคำถาม จำนวน 5,484 คน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 3,724 คน คิดเป็นร้อยละ 67.91 รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 1,590 คน คิดเป็นร้อยละ 28.99 ระดับปริญญาโท จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 2.99 และระดับปริญญาเอก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.11
- **รายได้ครัวเรือน** (หน่วย: บาทต่อเดือน) ผู้ปกครองที่ตอบคำถาม จำนวน 5,590 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน จำนวน 3,154 คน คิดเป็นร้อยละ 56.42 รองลงมา คือ มีรายได้ 15,000-30,000 บาท/เดือน จำนวน 1,849 คน คิดเป็นร้อยละ 33.08 มีรายได้ 30,001-50,000 บาท/เดือน จำนวน 390 คน คิดเป็นร้อยละ 6.98 และมีรายได้มากกว่า 50,000 บาท/เดือน จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 3.52
- **ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน** ผู้ปกครองที่ตอบคำถาม จำนวน 5,566 คน ส่วนใหญ่เป็นพ่อ/แม่ จำนวน 4,914 คน คิดเป็นร้อยละ 88.29 รองลงมาคือ ปู่/ย่า/ตา/ยาย จำนวน 409 คน คิดเป็นร้อยละ 7.35 และลูก/ป้า/น้า/อา จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 3.81
- **ระดับชั้นที่บุตรหลานเรียนอยู่** ผู้ปกครองที่ตอบคำถาม จำนวน 5,141 คน ส่วนใหญ่มีบุตรหลานเรียนอยู่ระดับชั้นอนุบาล 3 เพียงชั้นเดียว จำนวน 1,689 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85 รองลงมาคือ ระดับชั้นอนุบาล 2 จำนวน 1,357 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 และระดับชั้นเตรียมอนุบาล จำนวน 1,065 คน คิดเป็นร้อยละ 20.72

1.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย “กิจกรรมที่จะช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กมากที่สุด”

กลุ่มครูและครูพี่เลี้ยง

ครูและครูพี่เลี้ยง จำนวน 3,734 คน มีความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกิจกรรมที่จะช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้ปกครองสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมและกิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กด้วยการพาไปเรียนรู้ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลำดับที่ 1 ผู้ปกครองสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัวด้วยการซักถามเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดแทรกคุณธรรมในขณะที่พูดคุย ให้ช่วยเหลืองานบ้าน สอนทำการบ้าน ช่วยทบทวนในสิ่งที่ครูสอน อ่านหนังสือ และเล่นนิทาน ฝึกให้เด็กมีพัฒนาการทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน โดยการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางกายภาพสำหรับเด็กที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 2,619 คน คิดเป็นร้อยละ 70.14

ลำดับที่ 2 ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ทุกครั้ง มีโอกาสรับทราบข้อมูลความก้าวหน้าของเด็กในช่วงรับหรือส่งที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู และผู้ดูแลเด็ก อย่างสม่ำเสมอ จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 10.23

ลำดับที่ 3 ผู้ปกครองส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กด้วยการพาไปเรียนรู้วัฒนธรรม หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่สำคัญในชุมชน รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีของท้องถิ่น เชื่อมโยงให้ชุมชนและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 8.19

กลุ่มผู้ปกครอง

ผู้ปกครองจำนวน 5,595 คน มีความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกิจกรรมที่จะช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้ปกครองสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กด้วยการพาไปเรียนรู้ชุมชน และผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมและกิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลำดับที่ 1 ผู้ปกครองสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัวด้วยการซักถามเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดแทรกคุณธรรมในขณะที่พูดคุย ให้ช่วยเหลืองานบ้าน สอนทำการบ้าน ช่วยทบทวนในสิ่งที่ครูสอน อ่านหนังสือ และเล่นนิทาน ฝึกให้เด็กมีพัฒนาการทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน โดยการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางกายภาพสำหรับเด็กที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 3,592 คน คิดเป็นร้อยละ 64.20

ลำดับที่ 2 ผู้ปกครองส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กด้วยการพาไปเรียนรู้วัฒนธรรม หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่สำคัญในชุมชน รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีของท้องถิ่น เชื่อมโยงให้ชุมชนและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน จำนวน 806 คน คิดเป็นร้อยละ 14.41

ลำดับที่ 3 ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ทุกครั้ง มีโอกาสรับทราบข้อมูลความก้าวหน้าของเด็กในช่วงรับหรือส่งที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู และผู้ดูแลเด็ก อย่างสม่ำเสมอ จำนวน 610 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90

1.3 การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย กลุ่มครูและครูพี่เลี้ยง

ความเห็นที่ครูและครูพี่เลี้ยงเห็นด้วยมากที่สุด โดยไม่มีผู้ที่ไม่เห็นด้วย 3 ลำดับแรก ถึงกิจกรรมที่จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ การเล่าเรื่องราว การทำกิจกรรมร่วมกัน และการสอดแทรกคุณธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลำดับที่ 1 (ข้อ 4) เด็กที่มีผู้ปกครองคอยเล่าเรื่องราว ประสบการณ์ นิทาน รวมทั้งการอ่านหนังสือให้ฟัง จะทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน และจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก จำนวน 2,852 คน คิดเป็นร้อยละ 75.38

ลำดับที่ 2 (ข้อ 3) เด็กที่มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันกับผู้ปกครองระหว่างอยู่บ้าน จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก รวมทั้งการฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ จำนวน 2,814 คน คิดเป็นร้อยละ 75.36

ลำดับที่ 3 (ข้อ 2) เด็กที่มีผู้ปกครองสอดแทรกคุณธรรมในการสอน และฝึกระเบียบวินัยให้กับเด็ก จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก จำนวน 2,809 คน คิดเป็นร้อยละ 75.23

กลุ่มผู้ปกครอง

ความคิดเห็นเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครอง จำนวน 5,602 คน เห็นด้วยมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การสอดแทรกคุณธรรม การทำกิจกรรมร่วมกัน และการเล่าเรื่องราว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลำดับที่ 1 (ข้อ 2) เด็กที่มีผู้ปกครองสอดแทรกคุณธรรมในการสอน และฝึกระเบียบวินัยให้กับเด็ก จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก จำนวน 3,419 คน คิดเป็นร้อยละ 61.03

ลำดับที่ 2 (ข้อ 3) เด็กที่มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันกับผู้ปกครองระหว่างอยู่บ้าน จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก รวมทั้งการฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ จำนวน 3,400 คน คิดเป็นร้อยละ 60.69

ลำดับที่ 3 (ข้อ 4) เด็กที่มีผู้ปกครองคอยเล่าเรื่องราว ประสบการณ์ นิทาน รวมทั้งการอ่านหนังสือให้ฟัง จะทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน และจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก จำนวน 3,301 คน คิดเป็นร้อยละ 58.93

1.4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง

จากบทสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่สำคัญและส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการติดต่อสื่อสาร 2) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเป็นอาสาสมัคร และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Parenting) ส่วนด้านการเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจ (Decision Making) และด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน (Collaborating with the community) ค่อนข้างน้อย ไม่ได้ถูกกล่าวถึงเท่าใดนักในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าด้านการเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) ควรเกิดควบคู่ไปกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Parenting) เนื่องจากกิจกรรมมีความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกันเมื่อได้สัมภาษณ์จากครู และผู้ปกครอง จึงอาจจะกำหนดรวมกันเป็น “ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสร้างการเรียนรู้ที่บ้าน” เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

1.5 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากผู้บริหาร ครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นพัฒนาเป็นร่างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านการบริหารการศึกษา และด้านการวิจัยการศึกษารวมทั้งสิ้น 5 ท่าน เพื่อวิพากษ์รูปแบบฯ และปรับปรุงเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

• ชื่อรูปแบบ

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยด้านการส่งเสริมพ่อแม่ผู้ปกครอง

• หลักการและแนวคิด

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 มาตรา 7 กำหนดให้ บิดา มารดา และผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้เด็กปฐมวัยซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการพัฒนาตามแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน กำหนดตัวบ่งชี้ย่อยไว้ดังนี้

1.5.1 มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับตัวเด็กและการดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.5.2 การจัดกิจกรรมที่พ่อแม่/ผู้ปกครอง/ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วม

1.5.3 ดำเนินงานให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนในด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.5.4 มีคณะกรรมการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

จากความสำคัญดังกล่าว พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาให้เด็กปฐมวัยเติบโตอย่างสมวัย ด้วยการช่วยเหลือดูแล ปกป้องจากอันตราย หากผู้ใหญ่ให้ความรักเอาใจใส่ใกล้ชิด อบรมเลี้ยงดูโดยเข้าใจเด็ก พร้อมจะตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เปลี่ยนไปตามวัยได้อย่างเหมาะสมให้สมดุลกันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแล้ว เด็กจะเติบโตแข็งแรง แจ่มใส มีความมั่นคงทางใจ รู้ภาษา ใฝ่รู้ และใฝ่ดี พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองในขั้นต่อไป ให้เป็นคนเก่งและคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและมีประโยชน์ ไม่เพียงแต่การเลี้ยงดูบุตรหลานที่บ้านเท่านั้น ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยก็จำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเน้นให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ซึ่งผู้ปกครองอาจกระทำด้วยตนเองหรือให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลักษณะการมีส่วนร่วม มีตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การเรียนรู้ และการตัดสินใจ (Grolnick & Slowiaczck, 1994; ซีรภัทร์ เจริญดี, 2542; ฉันทนา ภาคบงกช, 2537; ทรรษานิลวิเชียร, 2535; อรุณี หรดาล, 2536) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจความต้องการและลักษณะของเด็ก รวมทั้งให้การศึกษที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การมีพัฒนาการที่สมวัยของเด็กปฐมวัย

ทั้งนี้ จากการศึกษาองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 4 ภูมิภาคพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการสื่อสาร ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสร้างการเรียนรู้ที่บ้าน และด้านการเป็นอาสาสมัคร โดยอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และคนในชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อไป

- **วัตถุประสงค์**

- 1) เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัย

- 2) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

- **องค์ประกอบของรูปแบบ**

รูปแบบการเสริมพลังพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัย ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู และครูพี่เลี้ยงในการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ดังนี้

- ด้านที่ 1 ด้านการสื่อสาร

- ด้านที่ 2 ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสร้างการเรียนรู้ที่บ้าน

- ด้านที่ 3 ด้านการเป็นอาสาสมัคร

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอย่างน้อย 4 กลุ่ม ประกอบด้วย หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน

- **เงื่อนไขและปัจจัยความสำเร็จ**

รูปแบบการเสริมพลังพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะสำเร็จได้จำเป็นต้องมีการส่งเสริมใน 3 ส่วน คือ ด้านนโยบาย ด้านหลักสูตร ด้านผู้บริหารและครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก

- **อภิปราย**

ผลจากโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครูและครูพี่เลี้ยง และกลุ่มผู้ปกครอง ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถอภิปรายผลจากการศึกษา ได้ดังนี้

การอบรมเลี้ยงดู ครู/ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จะช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กมากที่สุด คือ การอบรมเลี้ยงดู โดยผู้ปกครองสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัวด้วยการซักถามเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดแทรกคุณธรรมในขณะที่พูดคุย ให้ช่วยเหลืองานบ้าน สอนทำการบ้าน ช่วยทบทวนในสิ่งที่ครูสอน อ่านหนังสือ และเล่านิทาน ฝึกให้เด็กมีพัฒนาการทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน โดยการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางกายภาพสำหรับเด็กที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะปัจจุบันที่ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมกับครูผู้สอนในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัย รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีในการดำเนินงานและจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัยทั้ง 4 ด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงาน

เรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย. สืบค้น 20 มกราคม 2566.) สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทิยา น้อยจันทร์ (2563) ได้ศึกษาระดับการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ระดับการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยในด้านการเลี้ยงดูอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวัชรภรณ์ ศรีโนนยาง (2562) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการอบรมเลี้ยงดูอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตาม มีพ่อแม่ ผู้ปกครองชาวต่างชาติบางครอบครัวไม่สามารถสอนลูกทำการบ้านหรือทบทวนสิ่งที่ครูสอนได้ เนื่องจากไม่สามารถอ่านหรือเข้าใจภาษาไทย แต่สามารถที่จะอบรมให้ลูกช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การทานอาหาร การล้างมือ หรือการเก็บรักษาของส่วนตัว เป็นต้น

การเรียนรู้ที่บ้าน เป็นด้านที่ผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถามเห็นว่ามีค่ามากที่สุดถึงร้อยละ 62.34 แต่จากการสัมภาษณ์กลับพบว่าไม่มีกรกล่าวถึงในด้านนี้เท่าใดนัก จะพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของบุตรหลานมากกว่าและมีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้านให้เหมาะสมส่วนพ่อแม่ ผู้ปกครองในกลุ่มที่ต้องทำงานและไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน จะเป็นอุปสรรคหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยจากสหราชอาณาจักรที่กล่าวว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองจากกลุ่มชาติพันธุ์และ/หรือกลุ่มชนกลุ่มน้อยทางภาษา จะไม่มีความมั่นใจหรือทักษะในการชี้แนะบุตรหลานของตน หรือครูและโรงเรียนอาจมองว่ามีความสามารถและประสิทธิผลน้อยกว่าในการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน (Goodall และ Vorhaus , 2553) งานวิจัยของ Williams and Sanchez (2011) ได้สนับสนุนความเห็นดังกล่าว โดยระบุถึงอุปสรรค 4 ด้านต่อการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง คือ เวลาของพ่อแม่ ผู้ปกครอง การขาดความเข้าใจ การขาดทรัพยากรทางการเงิน และการขาดความตระหนัก ในบริบทของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยของประเทศไทยที่มีบริบทของพ่อแม่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร พบว่าผู้ปกครองส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรจึงไม่มีเวลาในการแสดงบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเห็นว่าการจัดการศึกษาของบุตรหลานเป็นเรื่องของศูนย์พัฒนาเด็กกับครูเท่านั้น (เยาวลักษณ์ แก้วโกย เฝาทองพัฒน์ บุญกะนันท์ และ กิติวัชร ถ้วยงาม, 2560)

ด้านการติดต่อสื่อสาร เป็นด้านที่ผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์มีความเห็นตรงกันว่าควรให้ความสำคัญเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ห่างไกล การเดินทางยากลำบาก หรือกรณีพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องไปทำงานในช่วงที่มีการจัดประชุมผู้ปกครอง ทำให้การสื่อสารแบบที่มีโอกาสพบปะกันน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gina Madrigal Sapungan, Ronel Mondragon Sapungan (2014) ที่กล่าวถึงอุปสรรคทางด้านการเดินทางของพ่อแม่ ผู้ปกครองมาร่วมประชุม ไม่มีบริการรับส่งเพื่อไปประชุม และการประชุมจะจัดขึ้นในช่วงเวลาทำงาน ประกอบกับอุปสรรคของระบบการจ้างงานที่ไม่มีการจ่ายเงินช่วยเหลือ ไม่มีสิทธิ์ลางานเพื่อกิจกรรมของบุตรหลาน ขาดทรัพยากรที่พร้อมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครอบครัว นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคทางด้านภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ครูไม่สามารถสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรดี ไชยกาล วรวรรณ เหมชะญาติ และ สร้อยสน สกลรักษ์ (2561) การจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษากลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ภาษาไทย ครูจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาษาถิ่น ไมเช่นนั้นจะไม่สามารถสื่อสารกับคนในพื้นที่ได้ ชุมชนก็จะไม่ให้ความร่วมมือเพราะรู้สึกถึงความแปลกแยกทางวัฒนธรรม ดังนั้น การจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความหลากหลายของ

ชาติพันธุ์จึงควรนำวัฒนธรรมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียน นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดา มารดาที่แท้จริง แต่อาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตายาย ซึ่งเป็นผู้สูงอายุ ไม่ถนัดในการใช้เครื่องมือสื่อสาร

ด้านการตัดสินใจ ในบริบทของสถานศึกษาในประเทศไทย บทบาทของผู้ปกครองในด้านการตัดสินใจค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการดำเนินการตามนโยบายหรือข้อสั่งการของต้นสังกัด หรือคณะกรรมการสถานศึกษา จึงทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองกล่าวถึงด้านนี้น้อยมาก ประกอบกับทัศนคติของครูและพ่อแม่ผู้ปกครองที่มองว่าหน้าที่ในโรงเรียน เป็นของครูมากกว่าที่จะให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามาตัดสินใจร่วม ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองบางส่วนก็เห็นควรมอบอำนาจ การตัดสินใจให้กับทางโรงเรียน การเข้ามามีบทบาทมากเกินไปอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ดังเช่นในงานวิจัยของต่างประเทศจะมีการกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้เป็นรูปแบบการป้องกัน (Protective Model) – เป้าหมายของรูปแบบนี้คือ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างครูและผู้ปกครองโดยแยกหน้าที่การสอนและการเลี้ยงดูออกจากกัน เรียกว่ารูปแบบการป้องกันเนื่องจากวัตถุประสงค์คือ ปกป้องโรงเรียนจากการแทรกแซงจากผู้ปกครอง ความรับผิดชอบของครู คือ การให้ความรู้แก่เด็ก ๆ ในขณะที่ความรับผิดชอบของผู้ปกครองคือ การดูแล ให้เด็ก ๆ ไปโรงเรียนตรงเวลา ในรูปแบบนี้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองถูกมองว่าไม่จำเป็นและอาจรบกวนการศึกษา ของเด็ก (Swap, 1993 อ้างถึงใน Maša Đurišić and Mila Bunijevac, 2017) ซึ่งในบริบทประเทศไทยสอดคล้องกับ งานวิจัยของ โชติกา เหมืองอ่อน (2563) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจในระดับน้อย เหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็น เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองยังขาดความร่วมมือและการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย กิจกรรมการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม การสื่อสาร

ด้านอาสาสมัคร จากการสัมภาษณ์ พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองในเมืองจะมีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัคร ค่อนข้างน้อย เนื่องจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยค่อนข้างมีความพร้อมในทุกด้าน สามารถจัดหางบประมาณในการดำเนินการ ด้านต่าง ๆ ได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือ สอดคล้องกับงานวิจัยของนนท์วีร์ พงษ์นาค (2561) ทำให้การมีส่วนร่วมด้านอาสาสมัครที่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้ปกครองมีภาระหน้าที่ที่ต้องใช้เวลา ในการทำงาน หาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาในการร่วมเป็นอาสาสมัครของทางโรงเรียน และผลการวิจัยของ นริสา รอดบำรุง (2558) เรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนในเครือข่าย แกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนในเครือข่ายแกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาระยอง เขต 2 ในด้านการอาสาสมัครอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม พ่อแม่ผู้ปกครองในเขตห่างไกล ทุกกันดาร ยังคงต้องอาศัยทั้งแรงงานและงบประมาณในการสนับสนุน เช่น การสร้างรั้ว สร้างสนามเด็กเล่น ตัดหญ้า ตัดต้นไม้ ซึ่งข้อดีคือ ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน อยากรู้อยากเห็นมากขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นด้านที่สำคัญมากสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีขนาดเล็ก ขาดแคลน งบประมาณสนับสนุน เนื่องจากคนในชุมชนสามารถระดมทรัพยากรในด้านต่าง ๆ มาช่วยเหลือได้ค่อนข้างมาก ในบางพื้นที่ที่สัมภาษณ์ หากพ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในชุมชน ชุมชนเองก็จะช่วยเหลือบุตรหลานด้วย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดิเรก มั่นเมือง ทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์ และเจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม (2560) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา กลยุทธ์นี้มีความสำคัญ เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในปัจจุบัน ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชน สถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ

มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในรูปของ “ภาคี” เพื่อพัฒนาโรงเรียนตามความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม บทบาทของชุมชนในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค่อนข้างน้อย หากมีพื้นที่ให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมก็จะเป็นประโยชน์มากขึ้น

๖ ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย จากการศึกษา

1. ควรกำหนดให้การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองบรรจุอยู่ในแผนและนโยบายการศึกษาของทุกสังกัด โดยกำหนดเป็นแผนงานหรือกลยุทธ์ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือของหน่วยงานต้นสังกัด สร้างความตระหนักถึงความสำคัญให้กับคนในประเทศ ควรกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งให้สิ่งจูงใจและการสนับสนุนสำหรับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง ในระดับท้องถิ่นที่มีความห่างไกลและขาดแคลน หน่วยงานต้นสังกัดสามารถสนับสนุนให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทและสร้างความรับผิดชอบในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังควรมีการวิเคราะห์ความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญ และการติดตามและประเมินผลระหว่างหน่วยงานต้นสังกัด สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และพ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง

2. หลักสูตรสำหรับครูปฐมวัย ควรกำหนดให้มีรายวิชาที่สร้างความตระหนักหรือให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้บ้านและโรงเรียนมีส่วนร่วมกันมากขึ้น หรือเพิ่มเติมกระบวนการจัดกิจกรรมที่มีพ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกรายวิชาของหลักสูตร เพื่อให้ผู้ที่จบไปเป็นครูมีทัศนคติทางบวกต่อการส่งเสริมและสนับสนุนพ่อแม่ผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้กระบวนการศึกษาประสบความสำเร็จได้โดยง่าย

3. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยควรเน้นบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จำเป็นต่อการศึกษาของบุตรหลาน โดยกำหนดวัตถุประสงค์หนึ่งที่เน้นการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการสนับสนุนการเจริญเติบโตและพัฒนาการของบุตรหลาน เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน ปรับปรุงการสื่อสารระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองและโรงเรียน และร่วมกันปรับปรุงผลการเรียนรู้ของบุตรหลาน รวมถึงคำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่ใช้ “ภาษาแม่ของเด็ก” ในกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

4. ผู้บริหาร ครูและครูพี่เลี้ยงควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อให้มีความรู้และมีวิธีการที่ถูกต้องในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลาน โดยปรับกรอบความคิดใหม่ว่าการมีส่วนร่วมนั้น ไม่ใช่แค่การจัดการประชุมหรือจัดกิจกรรมที่ให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าร่วม แต่เปิดใจรับพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้าสู่ห้องเรียน เช่น การสร้างพื้นที่เฉพาะสำหรับคำถามและคำตอบจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และจัดการเยี่ยมบ้านที่มีการแลกเปลี่ยนเรื่องการเลี้ยงดูบุตรหลาน

5. หน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบายรองรับเกี่ยวกับการปิดโรงเรียนและการศึกษาทางไกล และจำเป็นต้องคำนึงถึงศักยภาพของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่แตกต่างกันในการช่วยให้บุตรหลานเรียนรู้ โดยอาจให้การสนับสนุนด้วยชุดการเรียนรู้ที่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตหรือไฟฟ้าจากสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลานมากขึ้น และทำให้ผู้ปกครองเข้าใจระดับการเรียนรู้ของบุตรหลานดีขึ้น สิ่งสำคัญคือกลยุทธ์ใด ๆ ที่พัฒนาขึ้นจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างและหลากหลายของพ่อแม่ ผู้ปกครองและบริบทของครอบครัวและชุมชนด้วย

๖ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้นักวิจัยไม่สามารถลงพื้นที่ได้ในบางช่วง เนื่องจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่พร้อม
2. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยบางแห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ค่อนข้างห่างไกลจากตัวเมือง ใช้เวลาเดินทางนานทำให้เหลือเวลาในการสัมภาษณ์น้อย
3. พ่อแม่ผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยบางแห่งไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ทำให้ต้องอาศัยครูในการสื่อสาร หรือต้องให้ครูเป็นคนเลือกพ่อแม่ผู้ปกครองมาให้สัมภาษณ์เพื่อความสะดวก

.....

เอกสารอ้างอิง

- ราชกิจจานุเบกษา. (ม.ป.ป.). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560**. สืบค้น 6 กันยายน 2564 จาก <http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- ราชกิจจานุเบกษา. (ม.ป.ป.). **ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580**. สืบค้น 6 กันยายน 2564 จาก http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- ราชกิจจานุเบกษา. (ม.ป.ป.). **ประกาศ เรื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580**. สืบค้น 6 กันยายน 2564 จาก <https://ratchakittha.soc.go.th/documents/140D051S00000000000400.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (ม.ป.ป.). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. สืบค้น 6 กันยายน 2564 จาก <http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/074/1.PDF>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **ผลสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทย ช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **รายงานรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยและข้อเสนอเชิงนโยบาย**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานโยบายเด็กปฐมวัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **รายงานผลการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **รายงานการศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **รายงานวิจัยการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในประเทศไทยด้านการส่งเสริมพ่อแม่ผู้ปกครอง**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานโยบายเด็กปฐมวัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2565. **เอกสารงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565**. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2565. **เอกสารงบประมาณรายจ่ายตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565**. กรุงเทพฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) เพื่อเตรียมการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลกศตวรรษที่ 21 : ผลการศึกษาและแนวทางการส่งเสริม. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE Thailand). [Image]. สืบค้น 3 กันยายน 2564 จาก http://www.kpcat.ac.th/PR/08_01_61.pdf

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1 คำรับรองการปฏิบัติตามเงื่อนไขของการอนุมัติงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 เลขที่ FFB650026/0345 ลว. 18 ต.ค. 64

ภาคผนวกที่ 2 เอกสารการได้รับอนุมัติขยายระยะเวลาการดำเนินการ รายละเอียดการปรับปรุงงบประมาณ แบบฟอร์มการขยายเวลาของหน่วยงาน ตามคำรับรองเลขที่ เลขที่ FFB650026/0345 ลว. 18 ต.ค. 64 จดหมายแจ้งการขยายระยะเวลาในโครงการที่รับจัดสรรได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565

ภาคผนวกที่ 3 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองและประเมินแผนงาน/โครงการ ทู่นสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ภาคผนวกที่ 4 แบบสรุปข้อมูลโครงการวิจัยทุนสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ปีงบประมาณ พ.ศ.2565

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายสุเทพ แก่งสันเทียะ

เลขาธิการสภาการศึกษา

(ตุลาคม 2565 - กันยายน 2566)

นายอรรถพล สังขวาสี

เลขาธิการสภาการศึกษา

(ตุลาคม 2564 - กันยายน 2565)

นางสาวรุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

(พฤษภาคม 2565 - ปัจจุบัน)

นางรัชณี พึ่งพาณิชย์กุล

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

(พฤษภาคม 2562 - มกราคม 2565)

คณะผู้ประสานแผนงาน/โครงการวิจัยของหน่วยงาน และจัดทำรายงาน

นางรุ่งตะวัน งามจิตอนันต์

นักวิชาการศึกษาคำานาญการพิเศษ

นางสาวอภิขญา ไตรวิชัย

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวชญาณิชฐ์ สุวรรณกาญจน์

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นายพีรพัฒน์ นีราศสูงเนิน

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวชลลิตา อักโขพันธ์

ผู้ช่วยนักวิชาการ

รายงานผลสัมฤทธิ์

การดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 25/2567
ISBN : 978-616-270-470-3